

T.C

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANA BİLİM DALI

**BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN
ETKİSİ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

TUĞÇE ÇELİK

Çorum 2021

**BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ETKİSİ:
ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

TUĞÇE ÇELİK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

Çorum 2021

KABUL VE ONAY

Tuğçe ÇELİK tarafından hazırlanan *Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Etkisi: Çorum İli Örneği* başlıklı bu çalışma, 06/07/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak yüksek lisans / doktora / sanatta yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Gülen Elmas ARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Eren YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim. (06/07/2021)

XXXXXXXXXX

İmzası

Tuğçe ÇELİK

ÖZET

ÇELİK, Tuğçe. *Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Etkisi: Çorum İli Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2021.

Ülkelerin birbirinden farklı zamanlarda meydana gelen kalkınma süreçleri, ülkeler arasında gelişmişlik farklılıklarına yol açmıştır. Kalkınma ekonomik, sosyal ve kültürel alandaki gelişmeleri içinde barındırmaktadır. Ülkeler arasında olduğu kadar bölgeler arasında da gelişmişlik farkları meydana gelmektedir. Bölgesel kalkınmanın bir sorun olarak görülmeye başlamasından itibaren ülkeler bu farklılıkların giderilmesi için çeşitli politikalar uygulamışlardır. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılmasında kilit rol üstlenen girişimcilik, kadınların istihdamda daha fazla yer edinmelerini sağlayan önemli bir yol olarak ön plana çıkmıştır. Kadın girişimciliği aile ve bireye sağladığı faydanın yanı sıra üretim, istihdam ve milli gelire de önemli katkılar sağlamaktadır. Kadınları girişimcilik faaliyetlerine teşvik etmek, gereken destekleri sağlamak ülke ekonomisine kazanç sağlarken kalkınmanın da hızlandırılmasına ivme kazandıracaktır.

Bu çalışmada; kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya etkisini ve aktif çalışma hayatına katkıları araştırılmıştır. Bu bağlamda Çorum ilinde faaliyet gösteren kadın girişimcilere anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, kadın girişimcilerin istihdam yaratmada, üretimi artırmada, yeni endüstrilerin doğmasında ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılmasında önem teşkil ettiği görülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Bölgesel Kalkınma, Çorum

ABSTRACT

ÇELİK, Tuğçe. *The Effect of Women Entrepreneurship in Regional Development: The Case of Çorum Province*, (Master Thesis), Çorum, 2021.

Development processes of countries occurring at different times have led to differences in development between countries. Development includes developments in the economic, social and cultural fields. Development differences occur between countries as well as between regions. Since regional development started to be seen as a problem, countries have implemented various policies to eliminate these differences. Entrepreneurship, which plays a key role in eliminating regional development disparities, has come to the fore as an important way for women to gain more place in employment. In addition to the benefits it provides to the family and the individual, women's entrepreneurship also contributes significantly to production, employment and national income. Encouraging women to entrepreneurial activities and providing the necessary support will increase the acceleration of development while gaining the country's economy.

In this study; The effects of women entrepreneurs on regional development and their contribution to active working life have been researched. In this context, a questionnaire was applied to women entrepreneurs operating in the province of Çorum. The findings of the study show that women entrepreneurs are important in creating employment, increasing production, emerging new industries and eliminating the development differences between regions.

Keywords: Entrepreneurship, Women's Entrepreneurship, Regional Development, Çorum,

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, her zaman manevi desteğiyle inancımı pekiştiren, engin tecrübesi ile akademik çalışmama değer katan, güler yüzü ve samimiyetini benden esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında yanımda olan, evlatları olmaktan gurur duyduğum ve hayattaki en büyük şansım olan sevgili annem Sevilay ÇELİK'e, sevgili babam Erol ÇELİK'e ve abim Engin ÇELİK'e teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmam sürecinde önerileriyle bana yardımcı olan arkadaşım Seher SULUK'a teşekkür ederim.

Çalışmamda kıymetli vaktini ayırıp bilgi ve tecrübesiyle değerli katkılarda bulunan Doç. Dr. Eşref Savaş BAŞÇI'ya ve Arş. Gör. Muhammed Selçuk KAYA'ya teşekkür ederim.

Kadın girişimcilere ulaşmam konusunda bana yardımcı olan TOBB Çorum İl Kadın Girişimciler Kurulu Başkanı Sayın Zeynep YARIMCA'ya ve anketlerin cevaplanması aşamasında desteklerini esirgemeyen Çorum'daki kadın girişimcilere teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
RESİMLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM BÖLGESEL KALKINMA

1.1.BÖLGE KAVRAMI	3
1.2. KALKINMA KAVRAMI	3
1.3. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI.....	4
1.4. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARININ TEMEL İLKELERİ	6
1.4.1. Sosyal Kârlılık İlkesi.....	6
1.4.2. Kalkınma Kutbu İlkesi	6
1.4.3. Halkın Katılımı İlkesi.....	7
1.5. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARININ AMAÇLARI	7
1.5.1. Büyüme Amacı.....	7
1.5.2. İstikrar Amacı.....	8
1.5.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı	8
1.6. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKASININ ARAÇLARI	8
1.6.1. Bölgesel Planlama.....	9
1.6.2. Kamu Yatırımları	9
1.6.3. Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri.....	10
1.6.4. Girişimciliğin Teşvik Edilmesi	11
1.7. TÜRKİYE'DE UYGULANAN BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI11	
1.7.1. Plansız Kalkınma Dönemi.....	12
1.7.1.1.1923-1950 Devletçilik Dönemi	12
1.7.1.2. 1950-1960 Liberal Dönem	12

1.7.2. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-...)	13
1.7.2.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları	14
1.7.2.2. Bölgesel Kalkınma Planları	14
1.7.2.3. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Türkiye’de Kurulan Kalkınma Ajansları ..	16

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK, KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ETKİSİ

2.1.GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI VE ÖNEMİ	21
2.2. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	22
2.2.1. İç Girişimcilik	22
2.2.2. Sosyal Girişimcilik	23
2.2.3.Fırsat Girişimciliği	23
2.2.4. Yaratıcı Girişimcilik	24
2.3. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ	24
2.3.1. Kadın Girişimcilerinin Temel Karakteristik Özellikleri	27
2.3.1.1. Başarma Güdüsü	27
2.3.1.2. Risk Alabilme	28
2.3.1.3. Bağımsızlığa Önem Verme	29
2.3.2. Kadınları Girişimci Olmaya İten Nedenler	29
2.3.2.1. Aile ve Sosyal Çevrenin Etkisi	30
2.3.2.2. Ekonomik Şartlar	30
2.3.2.3. Kendi İşinde Çalışma İsteği	31
2.3.2.4. Eğitim veya Tecrübenin Değerlendirilmesi İsteği	31
2.3.3. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar	32
2.3.3.1. Sermaye ve Mal Temini	32
2.3.3.2. Örgütlenememe	33
2.3.3.3. Eğitim Yetersizliği	33
2.3.3.4. Bürokratik İşlemler	34
2.3.3.5. İş Yükü ve Aile İlişkileri	35
2.3.3.6. Cam Tavan Engeli	37
2.3.3.7. Cinsel ve Duygusal Taciz	37
2.4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİ DESTEKLEYEN KURUM VE KURULUŞLAR	38

2.4.1. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM).....	38
2.4.2. Kadın Merkezi (KAMER).....	39
2.4.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	39
2.4.4. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)	40
2.4.5. Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV).....	40
2.4.6. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)	41
2.4.7. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	41
2.4.8. Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER)	41
2.4.9. Türkiye Sanayiciler ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD)	42
2.4.10. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP)	42
2.5. BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ETKİSİ	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇORUM İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİLERE İLİŞKİN UYGULAMALI

ARAŞTIRMA

3.1. ÇORUM İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	46
3.2. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE LİTERATÜR İNCELEMESİ	51
3.3. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA-ÇORUM İLİ	53
3.3.1. Araştırmanın Amacı	53
3.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	53
3.3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	54
3.3.4. Araştırmanın Hipotezi	54
3.3.5. Araştırmanın Yöntemi.....	55
3.3.6. Araştırmanın Bulguları.....	55
3.3.7. Araştırmaya Ait Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi	56
3.3.8. Hipotezlere İlişkin Testler	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA.....	80
EKLER	91
EK-1. Anket Formu	91

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Türkiye’de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının Değerlendirilmesi..	14
Tablo 1.2. Türkiye’de Faaliyette Bulunan Kalkınma Ajansları	18
Tablo 2.1. Türkiye’de Yıllara Göre Ev İşleri ve Ailevi-Kişisel Nedenlerle İşgücüne Dahil Olamayan Kadın Sayısı (milyon kişi)	35
Tablo 2.2. Ülkelere Göre Çalışan Annelerde Ücret Eşitsizliği Oranları	36
Tablo 2.3. Türkiye’de Kadın Girişimcilere Ait İşletme Sayısı ve Sağlanan Destek Tutarı	40
Tablo 3.1. Çorum’un İlçelere Göre Nüfus Dağılımı	47
Tablo 3.2. Çorum’un Yıllara Göre Erkek ve Kadın Nüfus Dağılımı	48
Tablo 3.3. Çorum İlindeki Çalışanların Sektörel Dağılımı ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayısı	49
Tablo 3.4. Çorum İli İmalat Sektörünün İhracat ve İthalat Verilerinin TR83 Bölgesi İçindeki Payı (1.000 ABD Doları)	50
Tablo 3.5. Güvenilirlik Analizi	56
Tablo 3.6. Genel Bilgiler	56
Tablo 3.7. Girişimci Olma Nedenlerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	58
Tablo 3.8. Kadın Girişimcilerinin Kazançlarını Değerlendirmelerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	59
Tablo 3.9. Başarılı Bir Girişimcide Bulunması Gereken Özelliklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	61
Tablo 3.10. Kadın Girişimcilerin İşletme Kurarken Karşılaştığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	61
Tablo 3.11. Kadın Girişimcilerin İşletmelerindeki Faaliyetleri Sırasında Karşılaştığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	62
Tablo 3.12. Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Olan Katkılarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	63
Tablo 3.13. Araştırmaya Katılan Girişimci Kadınların Faaliyetlerini Çorum İlinde Sürdüremelerinin Etkisine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	65
Tablo 3.14. Çorum İlinde Faaliyette Bulunmanın Dezavantajının Yaratdığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	65

Tablo 3.15. Devletin Kadın Girişimcilere Vermesi Düşünülen Desteklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	66
Tablo 3.16. Kadın Girişimcilerin Pandemi Sürecindeki Girişimcilik Faaliyetlerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	67
Tablo 3.17. Yaş Değişkeni İle Finansal Destek Bulamama Sorunu Arasındaki Varyans Analizi.....	68
Tablo 3.18. Yaş Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi.....	68
Tablo 3.19. Yaş Değişkeni İçin Scheffe Testi Sonucu.....	69
Tablo 3.20. İşletmelerdeki Çalışan Sayısı İle Gelirin Bölgede Tutulması Arasındaki Varyans Analizi	70
Tablo 3.21. İşletmelerdeki Çalışan Sayısı Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi	70
Tablo 3.22. Eğitim Düzeyi İle Kurumsallaşma Arasındaki Varyans Analizi	71
Tablo 3.23. Eğitim Değişkeni-Varyansların Homojenliği Testi	71
Tablo 3.24. Eğitim Değişkeni İçin Games-Howell Testi Sonucu.....	72
Tablo 3.25. Faaliyette Bulunulan Sektör İle Kalifiye Eleman Bulamama Sorunu Arasındaki Varyans Analizi.....	72
Tablo 3.26. Medeni Durum Değişkeni İle Kendi İşinde Çalışma İsteği Arasındaki Varyans Analizi	73
Tablo 3.27. Medeni Durum Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi	73
Tablo 3.28. Medeni Durum Değişkeni İçin Scheffe Testi Sonucu	74
Tablo 3.29. Çocuk Sayısı İle Düşük Faizli ve Uzun Vadeli Kredilerin Verilmesi Arasındaki Varyans Analizi.....	74
Tablo 3.30. Çocuk Sayısı Değişkeni Varyansların Homojenliği Testi	75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1.Girişimcilik Eğitim Programları Faydalanıcı Sayısı, 2019	34
Şekil 3.1.Kadın Girişimcilerinin İşletme Sermayelerinin Kaynağına Ait Yüzde Dağılımı	60
Şekil 3.2.Kadın Girişimcilerin İşletmelerine İlişkin Geleceğe Yönelik Planlarına Ait Yüzde Dağılımı.....	63

RESİMLER DİZİNİ

Resim

Sayfa

Resim 1.1.Türkiye’de Kurulan 26 Kalkınma Ajansı.....17

SİMGELER VE KISALTMALAR

S.	: Sayfa
KÖY	: Kalkınmada Öncelikli Yöreler
VII. BYKP	: Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
VIII. BYKP	: Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
İSMMMO	: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsler
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
SBB	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
DOKAP	: Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
AB	: Avrupa Birliği
NUTS	: (Nomenclature Des Unites Territoriales Statistiques) Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
TR	: Türkiye
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı
TRAKYAKA	: Trakya Kalkınma Ajansı
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı
ZAFER	: Zafer Kalkınma Ajansı
BEBKA	: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
ANKARAKA	: Ankara Kalkınma Ajansı
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
ÇKA	: Çukurova Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
BAKKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
OKA	: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
KUDAKA	: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
SERKA	: Serhat Kalkınma Ajansı
FKA	: Fırat Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
İKA	: İpekyolu Kalkınma Ajansı
KARACADAĞ	: Karacadağ Kalkınma Ajansı
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
YY	:Yüzyıl
KAGİDER	: Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
GEM	: Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor)
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
DİSK	: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
ABD	: Amerika Birleşik Devletler (United States Of America)
KSGM	: Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
KAMER	: Kadın Merkezi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KİŞGEM	: Kadın Girişimciliğin Desteklenmesi Projesi
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
KEDV	: Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	: Türkiye Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
TGMP	: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı

GİRİŞ

Küreselleşmenin etkisi altında değişen ve gelişen ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümler bölgeler arasında çeşitli farklılıklara yol açmıştır. Bölgeler arasında oluşan bu farklılıklar aynı zamanda birçok sorununda yaşanmasına ortam hazırlamıştır. Bu sorunlara çözüm bulmak için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler çeşitli bölgesel kalkınma politika düzenlemeleri uygulamaya başlamışlardır.

Dünyada bölgesel eşitsizlik sorunuyla karşı karşıya kalan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, II. Dünya Savaşı sonrasında iktisat literatüründe önem kazanmaya başlayan bölgesel kalkınma sorununu tüm boyutlarıyla ele almışlardır. 1990'lı yıllardan sonra bu konuda birçok politika geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Ülkelerin geliştirdikleri bölgesel kalkınma politikalarının içinde yer alan girişimciliğin geliştirilmesi faktörü, 21. yüzyılda bölgeler arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkların giderilmesi konusunda önemli bir boyut kazandırmıştır. Ülkelerin girişimciliğin geliştirilmesi hususunda özellikle de kadın girişimciliğin geliştirilmesi konusunda bakış açıları incelendiğinde gelişmiş ülkelerin bu konunun önemine varmış olduğu, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ise girişimciliğin önemini yeni keşfettikleri görülmektedir.

Ülkelerde kadın ve erkeklerin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta eşit haklara sahip olmaları toplumsal refah açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Kadınların işgücüne katılımı ve işgücünde aktif hale gelmesi ülkelerin kalkınmışlığının ve gelişmişliğinin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Kadın nüfusunun dünya nüfusu içindeki payının giderek artması, kadın girişimciliğinin de öneminin artmasına neden olmuştur. Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi ülke kalkınmasına olumlu ivme kazandırmıştır. Bu nedenle kadın girişimciliği alanında plan ve projelerin oluşturulması ve atıl olarak bulunan kadın işgücünün desteklenerek ekonominin çeşitli alanlarına kazandırılması önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Çorum ilinde faaliyette bulunan kadın girişimcilerin bölgenin kalkınmasına olan etkisini, mevcut durumları ve karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Böylece yerel ölçekte elde edilen verilerle, aktif iş hayatında yer alan kadın girişimcilerin desteklenmesi ve doğru politikalarla kadın girişimci faaliyetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Çorum ilinde faaliyet gösteren kadın girişimcilere anket çalışması uygulanmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bölge kavramı, kalkınma kavramı ve bölgesel kalkınma kavramı incelenmiştir. Ayrıca bölgesel kalkınmanın ilkeleri, araçları, amaçları ve Türkiye’de uygulanan bölgesel kalkınma politikaları açıklanmıştır.

İkinci bölümde girişimcilik kavramı, girişimcilik türleri, kadın girişimciliği, kadın girişimcilerin karakteristik özellikleri, kadınları girişimci olmaya iten nedenler ve karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Ayrıca kadın girişimcilerine destek veren kurum ve kuruluşlardan olan; KOSGEB, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadın Merkezi, Türkiye Kalkınma Vakfı, İŞKUR, TOBB, TÜSİAD, Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği, Türkiye Grameen Mikrofinansman Programı’nın kısaca kapsamlarına değinilmiştir. Son olarak bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin etkisine ve önemine vurgu yapılarak ikinci bölüm tamamlanmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise Çorum ili hakkında genel bilgiler açıklanarak bölgedeki kadın girişimcilere uygulanan anket sonuçlarının analizi ve değerlendirilmesi yapılmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA

1.1.BÖLGE KAVRAMI

Dünyada bölge kavramı üzerinde görüş birliği sağlanamamış ve ortak bir tanım elde edilememiştir. Bölge sözcüğü mekân ve kullanılan bağlama göre çeşitli farklılıklar göstermektedir. Kentleşme alanında önemli çalışmaları bulunan Ruşen Keleş'e göre bölge, “genellikle kentten geniş, bir ülkenin tümünden daha küçük mekân (space)parçası” olarak ifade edilmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte bölge olgusu yeniden kavramsallaştırılmıştır (Özgür, 2019, s.21).

18. yüzyıldan itibaren bölge bilimsel çalışmalar içinde yer almıştır. İlk bölge nitelemeleri coğrafi alanda kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte farklı coğrafi bölgeler farklı bölge tanımlamalarına yol açmıştır. Bu bölgeler çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuş ve planlı, ekonomik, kültür bölgeleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Mahalleye, bazen bir kente bazende birkaç ilden oluşan yörelere bölge adı verilmiştir. Ülkemizde ise genellikle fiziksel ve ekonomik olarak sınıflandırılmış kara parçaları olarak ifade edilmektedir (Telci, 2012, s.7).

Son yıllarda artış gösteren küreselleşme ve bölgeselleşme hareketleri, bölge olgusu üzerinde çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Geleneksel anlayışa göre bölge kavramı, “bir araya gelmiş yerel birimlerin mekânsal bütünlüğü ile oluşan, ulus devlet dışına kapalı, ulus devletin denetiminde sınırları belirlenmiş bir birim”dir. Küresel anlayışa göre ise, “ilişki ağı ile saptanan, mekânsal süreklilik şartı olmayan, uluslararası ilişkilere engel olmadan açılan, sınırları belli olmayan bir birim”dir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bölge kavramını tek bir tanımla açıklamak doğru olmamakla birlikte yapılan analizlere göre farklı tanımlamalar ortaya çıkmaktadır (Sevinç, 2011, s.39).

1.2. KALKINMA KAVRAMI

Kalkınma, ülke veya bölge ekonomilerinde meydana gelen istihdam, üretim ve girdi oranlarındaki sayısal değer artışlarının yanı sıra yaşam standartlarının yükselmesi, sosyal ve kültürel alanlarda değişim ve gelişim olarak ifade edilmektedir. Kalkınma

Üretim ve teknoloji­deki girişimlerin şekillendiği doğal süreç olarak kabul edilmektedir (Saçılık, 2019, s.1685).

Kalkınma kavramı, yalnızca ekonomik faktörlerle ilgili olmamakla birlikte aynı zamanda sosyal, kültürel ve psikolojik etkenlere de bağlı olmaktadır. Zira kalkınma sadece üretim ve kişi başına gelirde meydana gelen artışından ibaret olmayıp sosyo-ekonomik yapının da geliştirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu tanımlara ilaveten kaynakların rasyonel kullanılması, üretimde verimliliğin artırılması, geri kalmış bölgelere alt yapı ve sosyal yatırımların yapılması gibi hususlarda kalkınma kavramı içinde yer almaktadır (eken, 2008, s.297).

Ekonomik ilişkilerin toplumsal yaşamdaki konumuyla, kalkınma kavramı arasında yakın ilişki vardır. Kalkınma kavramının içeriği genel olarak ekonomiyle sınırlandırılmıştır. Gerçek anlamda kalkınma olgusu yapısal değişim kavramıyla büyüme kavramına yakınlışmaktadır. Kalkınma kavramında önem taşıyan nokta, ülke ekonomisindeki olumlu yöndeki artışlar ile birlikte sosyal ölçütlerinde değişiklik göstermesidir. Verimliliğin artması, ülkenin bütün bölgelerinde eşit düzeyde altyapı ve sosyal yardımların yapılması, ağdaş eğitim sisteminin geliştirilmesi ve insan hakları bilincinin yerleşmesi gibi diğer sosyo- kültürel faktörlerin de olumlu yönde gelişmesi kalkınma olgusunun açıklanmasına bir bütünlük kazandırmaktadır (Yavilioğlu, 2002, s.64).

1.3. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

Kalkınma iktisadının ortaya çıkışı ile tanınan bölgesel kalkınma kavramı, 1940'lı yıllarda önem kazanmıştır. Bölgesel kalkınma; ülke içinde yer alan bölgelerin dünya ve evre bölgeler ile etkileşimini dikkate alan, sürdürülebilirlik ve katılımcılık ilkelerini temel alan, ekonomik, toplumsal ve insan kaynaklarını geliştirerek bölge refahınınykselmesini ilke edinen çalışmalar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Akpınar, 2010, s.10).

Bölgesel kalkınmanın amacı, sanayinin sadece belirli bölgelerde dağılmasını önleyerek ülke içindeki gelir dağılımını adaletsizliğini ortadan kaldırarak ülke refahının artmasını sağlamaktır. Bölgesel farklılıklar sadece ekonomik açıdan değil sosyal ve doğal faktörlerden de kaynaklanmaktadır. Sermaye birikimi, üretim düzeyi, girişimcilik faaliyetleri, bölgenin altyapı yeterliliği ve demografik yapı gibi etkenler bölgesel farklılıklara yol açmaktadır. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmenin bölge içinde dengeli

dağılmamasıda bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemektedir. Bu durum sonucunda ülkeler kendi bölgesel kalkınma projeleri ve uygulamalarını ortaya koymuştur (Aksel, 2014, s.13).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen sanayileşme süreci bölgeler arasındaki eşitsizliği belirgin biçimde fark edilmesine neden olmuştur. 1970'li yıllara kadar dünyada yüksek gümrük tarifelerinin uygulandığı ve teknolojik gelişimin yetersiz olduğu bir kapalı ekonomik sistem görülmektedir. Bu süreçteki bölgesel kalkınma anlayışına göre, devlet merkezli değişimlerin egemen olduğu ve dış kaynaklı unsurların önem kazandığı görülmektedir. 1970'lerdeki krizden sonra bölgesel kalkınma anlayışında değişim gözlenmiştir. Bu dönemde devlet müdahalesi zayıflatılmış ve esnek üretim sürecine geçilmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde bölgesel kalkınma anlayışı yeniden şekillenmiştir. Bu dönemden itibaren bölgeler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi için yeniliğin önem kazanması gerektiği savunulmuştur (Demirdağ, 2015, s.4).

Türkiye'de kabul edilen bölgesel kalkınma görüşüne ise 1960 yılından itibaren rastlanılmaktadır. Bu dönemden itibaren planlı döneme geçilmiştir. Ülkemizde bu dönemde sanayileşme ve ulaşım hizmetlerinin geliştiği batı bölgelere yatırımlar yönlendirilmiştir. Daha sonraki dönemlerde bölgeler arasında meydana gelen eşitsizliği giderebilmek için sanayi tesislerinin batı bölgelerinden ülke geneline yayılması, nüfusun dengeli dağılması gibi uygulamalar faaliyete geçirilmiştir (Sevinç, 2011, s.39).

Türkiye'de gelişmemiş bölgelere yönelik uygulamalar Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) olgusu olarak adlandırılmaktadır. Kalkınmada Öncelikli Yörelere geliştirilmesi amacıyla planlı dönemde üç ana politika uygulanmaktadır. Birincisi, kamunun alt yapı yatırımlarını üstlenmesi ve mali kaynakların gelişmemiş bölgelere aktarılması sağlanmıştır. İkincisi, özel kesim yatırımlarının desteklenmesi ve uygun alanlara yönlendirilmesidir. Üçüncüsü ise bütçe dışında oluşturulan fonlardan ve bazı bankalardan kredi finansman olanaklarının oluşturulmasına destek olunmasıdır. 1980'lerden sonraki dönemlerde KÖY olgusunun başarısız olduğu anlaşılmış ve yenilikçi yaklaşımında etkisiyle Beş Yıllık Kalkınma Planları oluşturulmuştur. VII. BYKP (1996-2000)'da her bölgenin kendine has özellikleri ve imkânları olduğu anlaşılmış ve mekansal analizin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. VIII. BYKP (2001-2005)'da ise sürdürülebilirlik temel ilke olarak benimsenmiştir. Günümüzde ise

kalkınmanın planlı bir şekilde yürütülebilmesi için kalkınma ajansları kurulmuştur (Kargı, 2009, s.32).

Türkiye’de Kalkınmada Öncelikli Yörelere Programı kapsamında 50 il bulunmaktadır. Bu iller: Adıyaman, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bartın, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kahramanmaraş, Karabük, Karaman, Kars, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tokat, Trabzon, Tunceli, Van, Yozgat ve Zonguldak’tır (www.ismmmo.org.tr, 2020).

1.4. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARININ TEMEL İLKELERİ

Bölgesel kalkınmanın üç ana ilkesi bulunmaktadır. Bunlar: Sosyal Kârlılık İlkesi, Kalkınma Kutbu İlkesi ve Halkın Katılımı ilkesidir (Sönmez, 2017, s.44).

1.4.1. Sosyal Kârlılık İlkesi

Toplumsal faydayı artırabilmek için, ekonomideki kıt kaynakların etkin ve doğru şekilde üretim faaliyetlerine katılımı gerekmektedir. Ancak üretim kaynaklarının dağıtımında özel ve toplumsal fayda arasında fark olduğu gözlemlenmiştir. Özel sektör en kısa zamanda kendi kârını maksimize eden alanlarda yoğunlaşmayı tercih etmiş uzun sürede verimli olan altyapı yatırımları gibi yatırımlardan kaçınmıştır. Bu da bölgeler arasında gelişmişlik açısından ciddi farklar doğurmuştur. Bu sonuç devlet müdahalesinigerekli kılmıştır. Devlet veya devlete bağlı kuruluşlar bölgeler arası dengesizliği gidermek, üretimde ve istihdamda artışı sağlamak için sosyal kârlılığı yüksek olan yatırımlara yönelmiştir. Devletin altyapı, ulaşım yatırımları ve bu bölgede faaliyette bulunacak girişimcilere mali teşvik tedbirleri uygulaması önem teşkil etmektedir. Devletin bu açıdan müdahalesi bölgeler arası ekonomik farklılıkları gidermek açısından önemli bir adım sayılmaktadır (Sönmez, 2017, s.44).

1.4.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

Fransız iktisatçı F. Perroux’a göre, yatırımlar öncelikle belirli bir bölgede toplanmaktadır. Bu bölge zamanla gelişip yatırımın merkezi haline gelmektedir. Bu da bölgeler arası ekonomik açıdan farklılıklara yol açmaktadır. Daha sonra bu kalkınma kutbundan veya noktasından çeşitli kanallar aracılığıyla bütün ekonomiye yayılımı gerçekleşmektedir (Perktaş, 2014, s.478).

Kalkınma kutupları değişik şekillerde meydana gelebilmektedir. Örneğin çeşitli endüstri merkezleri oluşturularak bölgelerdeki üretim ve istihdam sorununa çözüm getirilmektedir. Bunun sonucunda diğer bölgelerde çarpan etkisiyle kendi endüstri kuruluşlarını kurup bölgelerinde üretim ve istihdam faaliyetlerini sürdürmüş olmaktadır (Acar, 2006, s.11).

1.4.3. Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının üçüncü ilkesi olan halkın katılımı ilkesi, bölgesel kalkınma faaliyetlerinde halkın aktif bir şekilde katılmasını savunmaktadır. Bölgesel kalkınma politikası faaliyetlerinin işlevsel olması için halkın destekleri önemsenmektedir. Başarılı bir bölgesel kalkınma politikasına bakıldığında insan unsurunun aktif rolü ile karşılaşmaktadır. Halkın katılımı için öncelikle bu plan hakkında bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi ve halkın görüşlerinin de alınarak bölgeye uygun plan ve programların faaliyete geçirilmesi gerekmektedir (Durgun, 2006, s.49).

1.5. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARININ AMAÇLARI

Günümüzde bölgelerin ekonomik ve sosyal özelliklerine bakıldığında aralarında farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar kimi zaman doğal kaynaklar, sermaye ve yatırım yoğunluğu, bölge mallarına olan talep gibi ekonomik etkenlerden kaynaklanabileceği gibi kimi zamanda demografik yapı, bölge halkının kültürel yapısı gibi faktörlerden de kaynaklanmaktadır. Bu etkenlerin bölgeler arasında farklılık göstermesi uygulanan politikalarında bölgeden bölgeye farklılık göstermesine neden olmuştur. Her bölgede o bölgenin özelliklerine has bölgesel kalkınma projeleri geliştirilmektedir (Yurtseven, 2007, s.171).

1.5.1. Büyüme Amacı

Ülke genelinde ekonominin hızla büyüme sağlaması için gerekli ortamın sağlanması gerekmektedir. Diğer bölgelere nazaran büyüme hızları geri kalmış bölgelerde özel ve kamu yatırımlarının etkin faaliyetleri sayesinde, üretim faktörlerinin optimal dağılımı amaç edinilmektedir (Aktakas, 2006, s.15).

Gelişen bölgenin kalkınma sürecindeki girdi gereksinimi diğer durağan bölgelerden karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece durağan bölgelerde tüketim mallarına olan talebi karşılayacak sanayi kolları kurulmaktadır. Bu durumda bölgede

yaratılan istihdam olanakları satın alma gücünün gelişmesine olanak sağlayıp durağan bölgenin ekonomisinde hareketlenmeye yol açmaktadır. Bunun sonucunda gelişen bölge çevre bölgelerin ekonomisinde olumsuz etki yaratmaktadır. Çevre bölgelerden gelişen bölgelere olan işgücü göçü, bölgeler arasındaki büyüme artışının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Dinler, 2012, s.111).

1.5.2. İstikrar Amacı

Bölgesel istikrar politikalarında, ekonomik yapıların bölge içinde dengeli dağılımı amaçlanmaktadır. Dengeli dağılım sonucunda bölge içinde gelir ve refah farklılıkları en aza indirilerek bölgedeki ekonomik işleyişin sağlıklı bir şekilde çalışması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda bölgenin alt yapı ve donanım düzeyleri bakımından iyileştirme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bölgesel politikalar, bölgenin siyasi ve ekonomik bakımdan gelişmişlik düzeyine getirebilmek için kaynak aktarımı yoluna gidebilmektedirler (İldırar, 2004, s.19).

1.5.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı

Dengeleme ve eşitleme amacına göre, bölgeler arasındaki ekonomik dengesizliği azaltabilmek için ekonomik kaynakların etkin ve dengeli dağılımının sağlanması gerekmektedir. Bölgesel farklılıklar ekonominin etkin çalışmadığının göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bölgeler arasındaki refah seviyesinin dengelenmesi, sosyal maliyet minimizasyonunu, istihdam olanaklarını ve ülke gelir seviyesinin artmasını beraberinde getirmektedir. Ayrıca ülke nüfusunun dengeli dağılımı ve sosyal adaletin sağlanması bölgesel kalkınma politikalarının işleyişini olumlu yönde etkilemektedir (Taşçı, 2018, s.16).

1.6. BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKASININ ARAÇLARI

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için bölgesel kalkınma politikası araçları farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları maddeler halinde sıralayabiliriz (Sönmez, 2017, s.46):

- Alınılacak vergisel ve mali tedbirlerle ekonomik kaynakların belirli bölgelere yönlendirilmesini sağlamak,
- Kamusal yatırımların desteği ile bölgenin kalkınmasını sağlama,
- Bölgesel sorunlara akılcı ve hızlı çözüm sağlama,
- Bölgenin mekânsal analizinin etkin bir şekilde yapılması,

- Alt yapı yatırımlarının oluşturulması sağlanmalıdır.

Bölgesel yatırımların maksadı bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farkının en aza indirgenmesidir ve bunu iki biçimde değerlendirebiliriz. Birincisi, bölgenin sahip olduğu kaynakları etkin şekilde kullanarak bölgeye maksimum fayda sağlamaktır. İkincisi ise beşeri sermayeden yararlanılması ve girişimcilere gereken desteğin verilmesidir (Çetin & Kara, 2008, s.50).

Bu maksatla bölgesel kalkınma politikası araçları genel anlamda analiz edilmiştir.

1.6.1. Bölgesel Planlama

Ülkeler ekonomik ve toplumsal gelişmelerine yön verebilmek için bir takım planlar ortaya koymaktadırlar. Bu planlar bölgesel ve yerel ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bölgesel planlama, ulusal bazdaki hedeflerin bölge ihtiyaçlarına yer verilecek biçimde uygulanmasıdır. Yerel ve ulusal planlar arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bunun için hazırlanan bölgesel kalkınma planları hem ulusal bazda hem de bölgesel kalkınma bazındaki hedefler dikkate alınarak hazırlanmaktadır (Arslan, 2005, s.280).

Bölge planlaması, kurumlar aracılığıyla bölgesel kalkınmanın maksadını ve araçlarını saptayarak o bölgedeki kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını sağlamaktadır. Bölgesel planların saptaması ve uygulanması aşamasında kurumların rolü önem teşkil etmektedir. Bölge planlamalarının başarılı işleyişi için bütün aktörlerin katılımı ve bölge halkının planları desteklemesi amaçlanmaktadır (Özer, 2009, s.65).

Başarılı bir bölge planlaması aşağıdaki faktörleri içermelidir (Acar,2006, s.16):

- Kapsamlı bir uygulama olmalıdır,
- Bölge için önemli olan gelecek hedefleri içermelidir,
- Yerel taleplere önem vermelidir,
- Planların uygulanması aşamasında yerel halkında desteği alınmalıdır,
- Düzenli gözlem ve değerlendirmeye olanak sağlamalıdır.

1.6.2. Kamu Yatırımları

Kamu yatırımları, bölgesel kalkınma politikaları açısından önem arz etmektedir. Az gelişmiş bölgelerde devlet yatırımları sanayileşme sürecinde etkili bir faktör olarak görülmektedir. Devlet atıl durumdaki kaynakları bölgenin kalkınmasında etkin şekilde

kullanarak bölgede kalkınma kutbu oluşturmaktadır. Bölgeye yapılan harcamalar o bölgenin cazibe merkezi haline gelmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda bölgede refah artışı meydana gelmektedir (İldırar, 2004, s.26).

Ekonomik kalkınmanın önemli araçlarından sayabileceğimiz alt yapı yatırımları, sanayileşme, teknoloji ve AR-GE yatırımları bölgesel gelişmenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Geri kalmış bölgelerde uygulanan devlet yatırımları, üretken ve alt yapıyatırımları olarak iki şekilde incelemektedir. Üretken kamu yatırımlarında devlet bölgede gelişmenin öncüsü konumundadır. Devletin buradaki rolü üretken yatırımları geri kalmış bölgelere çekerek burada kalkınma faaliyetlerine öncülük etmektir. Alt yapı yatırımları ise minimum maliyetle alt yapı ve üst yapı yatırımlarını gerçekleştirerek buradaki üretim kapasitesini artırmaktır. Bölgeler arasındaki farklılıklar kamu yatırım faaliyetlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Ertaş, 2013, s.25).

1.6.3. Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri

Mali ve vergisel teşvik önlemleri, ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan geniş boyutlu kavram olarak görülmektedir. Bu boyutları ile bölgenin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Yatırım teşvikleri, bölgesel farklılıkların giderilmesinde önem teşkil etmektedir. Az gelişmiş bölgelerde uygulanabilecek yatırım teşvikleri öncelikle o bölgedeki girişimcileri yatırım yapmaya yönlendirecek olmalıdır. Bu yönlendirmeye birlikte bölgede sanayileşme sürecinde artış sağlanacaktır. Teşvikler sadece geri kalmış bölgenin hareketlenmesine değil aynı zamanda ülke genelinin ekonomisinde hareketlenmesine yol açmaktadır (Şahin & Uysal, 2011, s.113).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından biri olan işsizlik, sanayileşme faaliyetleri ve mali teşvik yardımlarıyla azaltılmaktadır. Devlet bu bölgede mali teşviklerle girişimcilik faaliyetlerine uygun ortam sağlayabilmektedir. Az gelişmiş bölgelerin kalkınmışlık düzeyinin belirlenmesinde önemli bir faktör olarak girişimcilik sayılmaktadır. Ülkemizde Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) politikası istenilen düzeyde başarı sağlayamamıştır. KÖY’de uygulanan teşvik yardımları haksız rekabete yol açarak projenin uygulanabilirliğini olumsuz etkilemiştir (Gülmez & Yalman, 2010, s.239).

1.6.4. Girişimciliğin Teşvik Edilmesi

Girişimcilik ve girişimci kavramlarını sadece belirli meslek grubunu tanımlamada kullanmak doğru olmamaktadır. Girişimci kavramı yüklendiği özelliğe göre farklılık göstermekle birlikte, girişimci kavramını genel ifadeyle bir iş fikrini uygulamaya gayret gösteren kişi olarak tanımlanmaktadır. Herhangi bir cinsiyet ve yaş farkına bakılmaksızın, yeni bir fikri veya buluşu iş fikrine çevirerek bu alanda faaliyetgösteren kişiler girişimci olarak adlandırılmaktadır. Bu girişimcilerin başarılı olması ülke ekonomisi açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ekonomisine bakıldığında hiçbir ayırım gözetmeksizin aktif nüfusun girişimciliğe teşvik edildiği görölmektedir. Bu durum girişimciliği her ülkede önemli hale getirmiştir. Dünyada yaşanan durgunluklar, girişimcilik faaliyetinin önem kazanmasına neden olmuştur (Ergin & Sayın, 2018, s.16).

Girişimcilik faaliyetin teşvik edildiği ülkelerde, sermaye ve yatırımların yoğunluk kazandığı ve sonucunda da istihdamın artmasına bağlı olarak işsizliğin düşük bir seyir izlediği gözlenmektedir. Bir başka ifadeyle girişimciliğin teşvik edilmesi sosyo-ekonomik faktörler açısından olumlu sonuç doğurmaktadır. Girişimciliğin teşvikiyle bireyler, ekonomik refah açısından beklentilerine ulaşma imkânı elde etmişlerdir. Girişimcilik ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal ve kültürel unsurların kilit bir dinamiğidir (Küçükaltan, 2009, s. 23).

Girişimcilik, kalkınmada geri kalmış ülke ve bölgelerde, toplumsal ve ekonomik uyum yaratılmasında, ekonomik durağanlığın ve işsizliğin giderilmesinde katkıda bulunabilmektedir. Girişimciliği teşvik etmek kalkınma planlarının en önemli araçlarındandır. Yenilikçi düşüncelerin önem kazandığı günümüz dünyasında girişimcilik özel bir yere sahip olmaktadır. Bu nedenle geri kalmış bölgelerde kalkınma planları oluşturulurken girişimciliğe her zaman önem verilmektedir (Kâhya & İmamoğlu, 2013, s.2).

1.7. TÜRKİYE’DE UYGULANAN BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI

1923 yılından günümüze kadar geçen sürede Türkiye’de önemli bölgesel politika değişimleri yaşanmıştır.1923-1931 dönemi kurtuluş dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu yıllar arasında İzmir İktisat Kongresi toplanmış ve sanayileşme açısından avantajlı bölgeler belirlenerek milli bir ekonomi yaratmak istenmiştir. 1933-1939 döneminde sanayi planları ve yayılma politikası uygulaması ön plana çıkmaktadır. Ekonomide

liberalleşme ve sanayileşme ise 1950-1960 yılları arasında görülmüştür. Bölgesel kalkınma politikası günümüze kadar birçok değişim süreci yaşayarak özelleştirme, yerelleşme ve bölgeselleşme politikaları ile bugüne kadar etkisini sürdürmüştür (Koçdemir, 2018, s.51).

1.7.1. Plansız Kalkınma Dönemi

Plansız kalkınma dönemini 1923-1950 Devletçilik Dönemi ve 1950-1960 Liberal Dönem olarak iki başlık altında inceleyebiliriz.

1.7.1.1.1923-1950 Devletçilik Dönemi

Devletçilik politikası uygulamasının ağırlık kazandığı bu dönemde amaç, ülke bağımsızlığını pekiştirmek, yeni kurulan Cumhuriyet'in devamlılığını sağlamaktır. Kurulan ilk hükümetlerin amaçları bu doğrultuda olmuştur. Ülkedeki nüfusun ve yatırımların dengeli dağılması için Anadolu da yer alan birkaç şehre fabrika kurulmuş ve Ankara başkent yapılmıştır. Ekonominin özel sektör eliyle gelişimini sağlamak ve bölgesel gelişmişlik farkını en aza indirmek için 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır (Kepenek & Yentürk, 2000, s.33).

1923-1929 yılları arasında uygulanan özel girişim çalışmalarından hükümet memnun kalmamıştır. Bu nedenle ve 1929 Büyük Dünya Bunalımı etkisiyle devletçilik politikalarına yönelim başlamıştır. Bu dönemde sanayileşmede uygulanan planlar dünyadaki ilk planlama deneyimi olmuştur (Özçelik & Tuncer, 2007, s.258).

1929 krizi sonrasında Türkiye'de devletçi, müdahaleci ve korumacı politikalar uygulanmıştır. Bu doğrultuda 1930 yılında Merkez Bankası kurulmuştur. Ayrıca Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası kurulmuştur. Bu dönemde Türk Parasını Koruma Kanunu da kabul edilmiştir. Korumacılık uygulamaları doğrultusunda ithalatta kota uygulaması ve ihracatın denetlenmesi kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu yıllarda sanayileşme önem kazanmış ve Ankara Sanayi Kongresi toplanmıştır.1933 yılında ise sanayi planının uygulanması amacıyla Sümerbank kurulmuş ve devlet ilk defa faiz oranını belirlemiştir (Çoşkun, 2003, s.74).

1.7.1.2. 1950-1960 Liberal Dönem

1950-1960 arası dönem Türkiye'de Demokrat Parti dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem iktisat politikalarının amacı ekonomiyi devlet müdahalelerinden sıyrıp liberal ekonomiye geçmek, sanayileşmede özel sektörü

desteklemek, tarıma öncelik verme ve dış ekonomide liberal tavır izlemek olmuştur (Kanca, 2012, s.51).

Bu dönemde kaynakların etkin kullanılması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi amacıyla devlet müdahalede bulunmaktadır. Ayrıca bu dönemde özel sektör girişimleri ağırlık kazanmıştır. Dolayısıyla yatırımcılar dışsal ekonomiler doğrultusunda işletmelerini İstanbul ve İzmir çevresine kurmuşlardır. Bu durum bölgeler arası dengesizliği artırmıştır. Türkiye Sınai Yatırım Bankasının açmış olduğu kredilerden 400'ün üzerinde firma yararlanmış ve firmalar işletmelerini Ege ve Marmara bölgelerine kurmuşlardır. Bu durum sanayi kuruluşlarının belli bölgelerde yığılmalarına yol açmıştır. Türkiye bu dönemde dağınık şantiye görünümü kazanmıştır. Ayrıca 1950-1960 yılları tarım kesiminin güçlendiği ve piyasa ekonomisinin geliştiği bir dönem olmuştur (Arslan, 2010, s.77).

1.7.2. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-...)

I. Beş Yıllık Kalkınma Planının başlangıcı olarak kabul edilen 1963 yılında planlı kalkınma politikası uygulanmaya başlamıştır. I. Beş Yıllık Kalkınma Planı belirli sektörel faaliyetler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca şehirleşmenin olumsuz durum yarattığı algısı, beşer yıllık planların yapılmasıyla zamanla ortadan kalkmıştır (Sinemillioğlu, 2009, s.255).

Türkiye'de 1960 yılında iktisat politikalarına istikrar kazandırmak amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. Ayrıca 61 anayasasında devlete kalkınma planı hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Devlet bu sorumluluğu Kamu İktisadi Teşebbüsler (KİT) aracılığıyla yerine getirmiştir (Okşak, 2017, s.141).

1.7.2.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları

Tablo 1.1 : Türkiye’de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının Değerlendirilmesi

Kalkınma Planları	Temel Amaçlar ve İlkeler
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	Amaçlar: Türkiye’nin refahı için gerekli olan ve her alanda yeterli sayıda bilim ve teknik açıdan donanımlı insan yetiştirilmesi, ekonomide %7’lik büyüme hızının sağlanması, her alanda yeterli istihdam yaratılması, dış ödemeler dengesine ulaşılması, gerçekleştirilen hedeflerin sosyal adalet ilkeleri ile uyumlu olmasıdır. İlkeler: Bölgelere ekonomik kalkınmayı eşit şekilde yayarak bölgeler arası eşitsizliği gidermek
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1968-1972)	Amaçlar: Ekonomide sürdürülebilir bir büyüme sağlamak, geleneksel tarım metotlarının terk edilmesi ve ileri teknolojinin tarımda kullanılması, Gayri Safi Milli Hasıla içindeki sanayi sektörünün payının yükseltilmesi, tarım sektöründeki fazla işgücünün diğer sektörlere kaydırılması, istihdam olanaklarının artırılması İlkeler: Hızlı kentleşmenin yol açtığı nüfus sorunlarına odaklanmak.
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1973-1977)	Amaçlar: Kalkınmada Öncelikli Yörelere belirlenerek bu bölgelerin kalkınmasını sağlamak, etkin yatırım planlarının gerçekleştirilmesi, kalkınma çalışmalarında kamu ve özel sektörün işbirliğini sağlamak ve tarım, hukuk, vergi, maliye, maden, eğitim alanlarında yapısal reformlar gerçekleştirmek İlkeler: Bölgesel farklılıkların giderilmesi ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere refahının artırılması

Tablo 1.1. (devam)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Amaçlar: Ulusal kaynakların etkin şekilde kullanılması ve bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi, Avrupa Birliği üyelik süreci çalışmalarının hızlandırılması, bölgelerin potansiyellerinin belirlenmesi, bölgelerin gelişimini hızlandırmak için İl Gelişme Planlarının hazırlanması, bölgelerde faaliyette bulunan sektörlerin uzmanlaşmalarını sağlama İlkeler: Avrupa Birliği bölgesel politikalarına uyum sağlamak ve etkin kaynak kullanımını gerçekleştirmek
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Amaçlar: İnsan odaklı bir büyüme anlayışı benimseme, kamusal hizmetlerin şeffaflığı ve vatandaş memnuniyetini esas alma, düzenleme ve denetleme mekanizmalarının güçlendirilmesi, çevrenin korunmasına önem verilmesi, rekabet gücünün artırılması İlkeler: İnsan odaklı gelişim ve yönetim anlayışı benimsemek ve rekabetçi bir piyasa ortamı yaratılmasıdır.
Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	Amaçlar: Gerçekleştirilecek yapısal dönüşümlerle ülkenin uluslar arası düzeyde konumunu yükseltmek, yoksulluk sorununun çözülmesi, kişi başına milli gelirin 16 bin dolara çıkarılması, sermaye birikim sürecinin hızlandırılması, ithalata olan bağımlılığın azaltılması, hızlı ve adaletli bir hukuk sisteminin oluşturulması İlkeler: Küresel ve bölgesel sorunların çözümünde hızlı ve etkili olmak, insan odaklı şeffaf ve kapsayıcı kalkınma planları oluşturmaktır.

Tablo 1.1. (devam)

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019- 2023)	Amaçlar: İşsizlik oranını %5 seviyesine indirmek, sanayinin yıllık ortalama %5,7 oranında büyümesini sağlamak, kendi uydusunu ve uçağını üreten ileri teknoloji imkânlarına sahip ülke olmak, Türkiye’yi önemli lojistik merkezi haline getirmek, milli geliri 2 trilyon dolar seviyesine yükseltmek, DAP ve GAP proje çalışmalarını tamamlayarak dünyanın tahıl ambarı konumuna gelmek, dış ticaret hacmini 1 trilyon dolara yükseltmek İlkeler: 2023 yılında dünyanın ilk on ekonomisi arasında Türkiye’nin de yer almasını sağlamaktır.
--	--

Kaynak: www.sbb.gov.tr, 2020

1.7.2.2. Bölgesel Kalkınma Planları

Bölgesel kalkınma planlarının en önemli amaçları; bölgeler arası gelişmişlik farkının en aza indirgenmesi ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmektir. Ülkemizde bölgesel planlama çalışmalarına bakıldığında ilk uygulamanın 1950 yılının sonlarında olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar I. Ve VII. Plan dönemlerinde hız kazanmıştır. Bölgesel kalkınma planlarının başlıcaları; Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi (DOKAP), Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi, Güneydoğu Anadolu Gelişim Projesi (GAP), Doğu Marmara Planlama Projesi, Antalya Projesi, Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Çukurova Bölgesi Projesi, Doğu Anadolu Projesi (DAP)’tır. Ancak GAP dışında kalan projeler kapsamlı bir uygulanma şansı bulamamıştır (DPT Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.31).

Geri kalmış bölgelerin ekonomik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve bu bölgelerde refahın artırılması amacıyla kırsal kalkınma projeleri hazırlanmıştır. Geri kalmış bölgelerde uygulanacak kırsal kalkınma projelerinin amacı, tarım ve hayvancılığın geliştirilerek üretimin artırılmasıdır (Acar, 2006, s.109).

1.7.2.3. Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Türkiye’de Kurulan Kalkınma Ajansları

Küreselleşmeyle birlikte kalkınma faaliyetlerinin koordine bir şekilde yürütülmesi için kalkınma ajansları oluşturulmuştur. Bu ajanslar ülkelere göre farklılık gösterse bile hepsinin amacı aynı kabul edilmektedir. Kalkınma ajansları bölgenin tanıtılmasında ve bölgenin sahip olduğu ulaşım, altyapı ve işgücü potansiyelleri

bakımından yatırımcılara bilgi vererek rehberlik etmektedir. Kalkınma ajansları beşkonuda faaliyette bulunmaktadır. Bunlar; yeni yatırım alanlarının tespit edilmesi, finansal yardım ve destek sağlanması, KOBİ'lere danışmanlık hizmetlerinin sunulması, bölgenin kalkınma amaçlarının belirlenmesi ve sosyal alanda yaşanılacak gelişmelere katkı sağlamasıdır. Bölgesel kalkınma ajansları, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinin yanı sıra halkın kalkınma sürecinde etkin rol oynamasını da hedeflemektedir (Özer, 2009, s.103).

Türkiye’de kalkınma ajanslarına yönelik çalışmalara bakıldığında 1990 yılından itibaren ortaya çıktığı görülmektedir. Türkiye’nin AB’ye adaylık sürecine girmesi kalkınma ajanslarının önemini artırmıştır. Türkiye 1999 Helsinki zirvesinde kalkınma ajanslarıyla tanışmıştır. 1999’dan sonraki dönemlerde hazırlanan raporlarda Türkiye’nin bölgeler arası gelişmişlik farkı yer almış ve bölgesel politikanın önemi vurgulanmıştır (Eryılmaz & Tuncer, 2013, s.173).

Türkiye’de bölgesel kalkınma ajansları yaptıkları çalışmalar ile yerel ekonomik kalkınmayı önemli aktörleri haline gelmişlerdir. Özellikle de geri kalmış bölgelerde girişimciliğin desteklenmesi, yatırım ortamının iyileştirilmesi, uzmanlaşma ve pazar konusunda yaşanan problemlere çözüm bulması konularında önemli faaliyetler yürütmektedir. 2002 yılında Türkiye’de NUTS istatistiki bölge sınıflaması kabul edilmiştir. 2006 yılında ise 5449 sayılı kanun ile DPT’nin koordinatörlüğünde 26 kalkınma ajansı kurulmuştur (Kadiroğlu & Türko, 2018, s.51).

Resim 1.1 : Türkiye’de Kurulan 26 Kalkınma Ajansı

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı,2018, s.5

2009 yılına bakıldığında kalkınma ajanslarının kuruluşunun devam ettiği görülmektedir. Bu yılda 54 ili kapsayan 16 kalkınma ajansı kurulmuş ve toplam sayı 26'ya yükselmiştir. Ayrıca 25 Temmuz 2009 yılında 27299 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilen ve Bakanlar Kurulu kararıyla 16 Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Bunun yanı sıra Türkiye'de Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Ajansı kurulmuş ve tüm ülkeyi kapsayan 81 il tanımlanmıştır (Pehlivan, 2013, s.420).

Tablo 1.2 : Türkiye'de Faaliyette Bulunan Kalkınma Ajansları

Düzey 2 Bölgesi	Kuruluş Tarihi	Kalkınma Ajansı	Kapsadığı İller
TR10	2008	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)	İstanbul
TR21	2009	Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ
TR22	2009	Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)	Balıkesir, Çanakkale
TR31	2006	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	İzmir
TR32	2009	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)	Aydın, Denizli, Muğla
TR33	2009	Zafer Kalkınma Ajansı (ZAFER)	Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak
TR41	2009	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)	Bilecik, Bursa, Eskişehir
TR42	2009	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)	Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova
TR51	2009	Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)	Ankara
TR52	2008	Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)	Karaman, Konya

Tablo 1.2. (devam)

TR61	2009	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)	Antalya, Burdur, Isparta
TR62	2006	Çukurova Kalkınma Ajansı (BAKA ÇKA)	Adana, Mersin
TR63	2009	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR71	2009	Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)	Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde
TR72	2009	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR81	2009	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	Bartın, Karabük, Zonguldak
TR82	2009	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	Çankırı, Kastamonu, Sinop
TR83	2008	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)	Amasya, Çorum, Samsun, Tokat
TR90	2009	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon
TRA1	2008	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)	Bayburt, Erzincan, Erzurum

Tablo 1.2. (devam)

TRA2	2009	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)	Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars
TRB1	2009	Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)	Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli
TRB2	2008	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	Bitlis, Hakkari, Muş, Van
TRC1	2008	İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)	Adıyaman, Gaziantep, Kilis
TRC2	2008	Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)	Diyarbakır, Şanlıurfa
TRC3	2008	Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)	Batman, Mardin, Siirt, Şırnak

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011, s.14

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK, KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ETKİSİ

2.1.GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI VE ÖNEMİ

Devletlerin ekonomik kalkınma amaçlarına ulaşabilmeleri için girişimcilik kilit rol üstlenmektedir. Girişimcilik kavramını 18. yy'da Richard Cantillon ortaya atmıştır. Cantillon girişimciliği, iş piyasasında taşıma ve işletme riskleri olarak adlandırarak girişimcilik kavramının en eski tanımını yapmıştır. Girişimcilik, yeni bir iş kurmak ya da mevcutta bulunan bir işi canlandırmak olarak tanımlanmaktadır. “Girişimci” kelimesi fransızca olan iki kelimenin birleşmesiyle oluşmaktadır. “entre”, arasında ve “prendre”, “bir şeyi üstlenmek” anlamına gelen kelimelerden oluşmaktadır (Gülgün, 2019, s.2).

Jean Baptise Say ile girişimcilik kavramı günümüzde bilindiği anlamına kavuşmuştur. Say'a göre girişimcilik, bütün üretim faktörlerini etkin bir biçimde örgütlemek ve kâr için risk üstlenmektir. 20. yy'da Joseph Schumpeter bu görüşleride dikkate alarak girişimcilik terimini genişletmiştir. Schumpeter, Ekonomik Kalkınma Teorisi'nde girişimcilerin ekonomideki önemine vurgu yapmıştır. Ekonomikkalkınmanın ana nedeni olarak girişimcileri görmüştür. Schumpeter girişimcileri, teknik ya da örgütsel yenilik yoluyla kâr fırsatlarından yararlanan bireyler olarak ifade etmektedir. Girişimciliği ise ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak tanımlamaktadır (Fischer & Nijkamp, 2009, s.4).

Girişimciliğin gelişmesinde en önemli etken olarak istihdam ve refahı artırması, işsizliği azaltması, ihtiyaçlara hızlı ve etkin biçimde karşılık verilmesine olanak sağlaması kabul edilmektedir. Girişimciler toplumun istek ve ihtiyaçlarını belirleyerek bu amaçla yatırım faaliyetlerine girişmektedirler. Girişimcilerin gerçekleştirmiş olduğu yatırımlar istihdam ve gelir düzeyinde olumlu artışlar sağlayarak önce bireyin daha sonra toplumun refah düzeyinde artışa yol açmaktadırlar. Bu doğrultuda yapılan yatırımların ekonomide dengeyide sağladığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple girişimcilik, makro dengelerde ve bölgenin ekonomik kalkınmasında önemli bir olgu olarak kabul edilmektedir (Ergin & Sayın, 2018, s.16).

Girişimcilik sadece milli gelir üzerinde olumlu etki yaratmamaktadır. Aynı zamanda yatırımların toplumsal refaha dönüşmesinde de etkin rol oynamaktadır. Gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilmesi, yerli üretimin desteklenmesinde, sanayileşmenin yaygınlaşmasında ve ödemeler dengesi açığının kapatılmasında girişimcilik önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Toplumun çeşitli kesimlerine iş olanakları sağlamada ve bölgelerarası ekonomik eşitsizliklerin giderilmesinde de girişimciliğin önemine vurgu yapılmaktadır (Taşçı, 2018, s.36).

Bölgesel kalkınmanın uygulandığı yerler diğer bölgelere nazaran sosyo-ekonomik açıdan geri kalmıştır. Bu bölgelerde mevcut sektörlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu gelişim için sadece kamunun etkisi yeterli olamamaktadır. Çünkü kamu kaynakları kısıtlıdır. Bu bağlamda bölgede bulunan yerel kaynaklar harekete geçirilmelidir. Bölgede bulunan hem ekonomik hem de kalıcı kaynak insan faktörüdür. Dolayısıyla girişimciliğin bölge kalkınmasına entegre edilmesi ekonomik refah açısından olumlu etki doğuracaktır (Paksoy & Aydoğdu, 2010, s.120).

2.2. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ

Girişimcilik kavramı gibi girişimcilik türleride farklı ölçütlere göre ayrımı yapılmıştır. Bu başlıkta araştırmacılarının çoğu tarafından kabul görmüş olan girişimcilik türlerinden, iç girişimcilik, sosyal girişimcilik, yaratıcı girişimcilik ve fırsat girişimciliğinden bahsedilecektir.

2.2.1. İç Girişimcilik

Özetle iç girişimcilik, ‘‘faaliyet halindeki organizasyonlardaki girişimcilik’’ olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle iç girişimcilik, bir örgüt içinde klasik bir girişimci gibi tavır sergileme veya bu davranışa özendirilme işi olarak tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklarda ‘‘şirket girişimciliği’’ olarak da ifade edilmektedir. Girişimci rakiplerini izlemekten ziyade yeni ürün, teknoloji ve hizmet ortaya çıkarmada rakiplerine yol gösteren konumundadır. Bu doğrultuda yaratıcı süreçler kullanarak uygulama olanağı veren ve risk yoluyla değişim sürecine katkıda bulunan bir sistemdir. Araştırmalara bakıldığında iç girişimciliğe 1980’li yıllardan itibaren ilgi gösterildiği görülmektedir. Bu ilginin nedeni, iç girişimcilik yoluyla firmaların kârlarını maksimize ettiği ve ekonomik büyümeyi canlandırdığı olarak görülmektedir. İç girişimcilik belirli firmalara yönelik olmayıp tüm firmaları kapsamaktadır (Ağca & Kurt, 2007, s.86).

İşletmeler, günümüzde iç girişimciliğin önemine vurgu yapmaktadırlar. Sayıca artan rakiplerin varlığı, geleneksel yöntemlerin yetersiz kalması ve nitelikli elemanların işten ayrılması gibi etkenler sebebiyle iç girişimciliğin önemi artmıştır. İşletmeler bu sebepler doğrultusunda yeniliğe ve değişime uyum sağlamaya çalışmışlardır. Modern işletmeler gelişme sürecinde iç girişimcilikten faydalanarak personel kaybı ve gerileme gibi olumsuz durumlardan işletmelerini korumuşlardır (Onay & Çavuşoğlu, 2010, s.51).

2.2.2. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik diğer geleneksel girişimciler ile yeni işletme kurmaları, yenilikçi olmaları ve ekonomik açıdan gelişmeye katkıda bulunmaları açısından benzer özellikler göstermektedir. Toplumsal sorunları çözme ve sosyal fayda sağlama konusunda sosyal girişimciler özel sektör girişimcilerden ayrılmaktadır. Sosyal girişimcilerin asıl amacı toplumsal yarar sağlamak olduğu için kâr ve gelir elde etmek bu girişimciler için ikinci konumda yer almaktadır. Sosyal sermayeye önem verilmesi, işletmelerin faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan çıktının sosyal amaçları gerçekleştirmesi ve girişimcilerin topluma hizmet eder olması sosyal girişimciliğin özellikleri arasında sayılmaktadır (Güler, 2010, s.49).

Devletin ve özel sektörün yetersiz kaldığı sorunlarda çözüm üretmekte sosyal girişimcilerden faydalanılmaktadır. Sosyal problemlere yenilikçi çözümler üretmişlerdir. Kendi kârından ziyade çevreye fayda sağlamayı ilke edinmişlerdir (Ödemiş, 2018, s.22).

2.2.3. Fırsat Girişimciliği

Fırsat girişimciliği girişimcilik türleri içinde en yaygın olanıdır. Bunun temel sebebi ise girişimcinin pazarda oluşan ihtiyaçları tespit ederek kâr sağlayacak yatırımlara yönlendirmesi olarak kabul edilmektedir. Fırsat girişimciliği, pazarda oluşan fırsatları yakalayıp bu fırsatları gözlemleyip var olan ürünleri piyasaya doğru şekilde sunma olarak tanımlanmaktadır (Erdemir, 2018, s.15).

Bu girişimcilik türünün ortaya çıkmasının nedeni pazar yapısında meydana gelen bozulmalardır. Pazarda ortaya çıkan krizlerden kurtulmak için girişimcilerde yeterli bilgi ve yetenek olması gerekmektedir. Bu konudaki bilgisi ne kadar yeterli olursa ortaya çıkan fırsatlardan o kadar etkin şekilde yararlanılmaktadır. Bunun yanında

yeniliğe açık olması ve dinamik olması fırsat girişimcilerin en temel özelliklerindendir (Çakmak, 2019, s.10).

2.2.4. Yaratıcı Girişimcilik

Yeni bir düşünce ya da buluşun mevcutta bulunan mal ve hizmetin kaliteli olup olmadığı kontrol edilip, estetik ve dizayn gibi unsurlarını geliştirerek pazara sunulmasıyla oluşan girişimciliktir. Yaratıcı girişimcilikte yenilikçi pazarlama önemlidir (İplik, 2012, s.41).

Yaratıcı girişimcilik bir diğer ifade ile özgün girişimcilik üretilen mal ve hizmetten ziyade işlevselliğe bakmaktadır. Bu girişimcilikte ürün kalitesi, dizaynı ve estetiği son derece önemlidir. Ürünlerin yaratıcı tasarımı ile tüketici beklentilerinin üstüne çıkarak pazara sunulması bu girişimciliğin önemini artırmıştır (Tekin, 2009, s.13).

2.3. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Girişimcilik, kadınların ekonomik açıdan güçlenmesi için kritik bir öneme sahiptir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimciliği istihdam yaratmak açısından güçlü bir potansiyele sahiptir. Bununla birlikte kadın istihdamındaki artış aile ve toplum sağlığına da önemli yararlar sağlamaktadır (Aquino, 2016, s.6).

Kadın girişimciler, yeni bir iş fikri yaratmak ve geliştirmek için bilgilerini kullanan, işlerini yönetmede etkin olarak faaliyette bulunan ve işletmenin en az yarısına sahip olarak bu iş yerinde bir yıldan fazla faaliyet gösteren kişiler olarak adlandırılmıştır (Mekonnen, 2017, s.17).

Kadınlar erkeklere göre iş yeri açma ve yönetme konusunda daha fazla zorlanmaktadırlar. Bu amaçla kadın girişimciliği olgusunu ayrıca tanımlama gereği duyulmuştur. Kadın girişimci kavramı, kendi adına iş yapan bireyler olarak tanımlanmıştır. Kadın girişimciler, risk alma konusunda diğer kadınlardan daha kararlı ve dayanıklı olup kendi hayatlarına yön verme ve kontrol etme konusunda başarılı olan kadınlar olarak ifade edilmektedir (Keskin, 2014, s.73).

Kadın girişimciliği kavramında zamanla değişim gözlenmiştir. 1990'lı yıllarda kadın girişimciliği kavramı, kadınların kendilerine iş kurabilmeleri için yapılan destek manasında kullanılmıştır. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği'ne (KAGİDER) göre kadın girişimciliği, kadının yaratıcı bir iş planı dahilinde yeni bir işletme kurma aşaması

olarak adlandırılmaktadır. 1990'lı yılların sonlarına doğru sivil toplum kuruluşlarının kadınların iş alanındaki taleplerini dikkate alarak başlattıkları projeler ve çalışmalarda kadın girişimciliği faaliyetleri olarak benimsenmiştir (Özyılmaz, 2016, s.27).

Toplumumuzda kadınlara yüklenen ev kadınlığı gibi roller kadınların işgücü piyasasından uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu anlamda girişimcilik, kadınlar için ailevi görevlerine ara vererek kendi kariyerlerine devam etme fırsatı sunmaktadır. Kadın girişimciler, ev kadınlığı görevinin yanı sıra annelik görevinide üstlenerek erkeklerdendaha çok sorumluluk yüklenmektedir. Bu da kadın girişimcilerin iş hayatındaki başarısını olumsuz etkilemektedir (Öztürk, 2016, s.35).

Kadınlar, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi ekonomik açıdan potansiyellerini ortaya çıkaramamaktadır. Çalışma hayatında girişimci olarak, erkek girişimcilere göre daha geri planda kalmıştır. Kadınlar, sanayi devrimine kadar ücretsiz aile işçisi olarak görev almıştır. Ancak bu dönemden sonra ilk kez ücret karşılığında çalışmaya başlamışlardır. 1970 yılından sonra ise girişimcilikte dahil olmak üzere her alanda atılım içerisinde olmuşlardır (Batı & İnel, 2015, s.105).

Kadın istihdamının ve girişimciliğinin artırılması açısından dünyada ve Türkiye'de kooperatifler araç olarak kullanılmıştır. Kadın kooperatifleri mesleki eğitim, istihdam sağlama, gelir elde etme ve kadın girişimciliği açısından önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de 2012 yılında yayınlanan “ Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ” ana sözleşmesi, kadın kooperatiflerin sayısının artırılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu sözleşmeye göre ortakların ekonomik, kültürel ve sosyal alandaki ihtiyaçlarını karşılamak, üretimlerini geliştirmek, girişimcilik faaliyetlerini desteklemek ve ortakların menfaatlerini koruyarak gelişmiş bir ortamda yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak amaçlanmıştır (Topaloğlu & Topaloğlu, 2017, s.211).

Ülkemizde kadın kooperatiflerine bakıldığında genellikle dar gelirli ev hanımları tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kooperatifler gıda ve el sanatları üretimi olup sosyal amaç içermektedirler. Kooperatifler ortaklarına; kadın sağlığı ve hakları, aile planlaması, çocuk bakımı, ev ekonomisi, kadına yönelik şiddet gibi daha birçok alanda kadınlara eğitimler vermektedir. Kadınların sosyalleşmesi, ürettikleri ürünlerin pazarlanması ve girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi açısından kooperatifler önem arz etmektedir (Serinikli, 2016, s.602).

Ülkelerde meydana gelen sanayileşme, teknolojik gelişme, kültürel yapıdaki değişimler, hukuki düzenlemeler ve eğitim-öğretim olanaklarının artması gibi etkenler kadınların çalışma hayatına katılımını kolaylaştırmıştır. Çalışma yaşamında sadece kas gücünün değil estetik ve duygusal zekanında önem kazanması kadınların iş hayatının içinde daha fazla yer almasını sağlamıştır. Ayrıca kadınların bilgi ve becerilerini maddikazanca dönüştürme ve yeni fikirlere açık olma tutumu işgücü piyasasında kendilerine yer edinmede önemli etken olmuştur (Ergin & Sayın, 2018, s.18).

Girişimcilik açısından bakıldığında Türkiye’de erkeklerin % 45’i, kadınların ise % 40’ının girişimcilik potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Türkiye’de kadın girişimcilik oranı 2002 yılında % 4 olarak belirlenmiştir. Bu oran 2019 yılında ise % 8,8 olarak tespit edilmiştir. Bu durum kadınların düşlerini gerçeğe dönüştürecek girişimcilik potansiyellerine sahip olduğunu göstermektedir. Kadınların bu potansiyellerini desteklemek, yatırım yapmak ve sorunlarını çözmek Türkiye’nin ekonomik kalkınmasına olumlu ivme katacaktır (KAGİDER, 2019, s.4).

Kadınların ekonomide aktif rol oynamaları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi açısından önemli bir etki yaratabilecek en önemli faktör girişimciliğidir. Kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve geliştirilmesi açısından Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 11. Kalkınma Planı(2023 Yılı) Hedeflerinde aşağıdaki maddelere vurgu yapılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.80):

- Kırsal alanda yaşayan kadınlara girişimcilik eğitimi verilerek başarılı girişimci kadınların varlığını ortaya çıkarmak,
- Kadın girişimci eğitimlerinin teorik kısmından çok uygulama kısmına önem verilmesi,
- Kadın girişimcilere iş kurarken yardımcı olması maksadıyla vergi sistemi, temel muhasebe ve e-ticaret gibi konularda eğitim verilmesi,
- Başarılı girişimci kadınların rol model alınması,
- Kadınların dijitalleşme sürecine aktif katılımının sağlanması,
- Kalkınma ajansları kadın istihdamı ve girişimciliği konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmeli,
- Pozitif ayrımcılık içeren politikalara önem verilerek kadın girişimciliği desteklenmeli ve
- Kadın girişimciler için banka kredileri ve diğer finansman araçlarına ulaşım kolaylığı getirilmelidir.

2.3.1. Kadın Girişimcilerinin Temel Karakteristik Özellikleri

Girişimciliğin babası olarak nitelendirebileceğimiz Schumpeter'e göre girişimciler özel insanlardır ve her biri yaratıcı özellikler göstermektedir. Girişimciler cesaretli ve vizyon sahibi kişilerdir. Schumpeter'e göre girişimcilik motivasyonunun itici gücü, kazanç güdüsünden ziyade başarıma arzusudur. Girişimci kadınların cesur, hırslı, azimli ve çalışkan tutumu Schumpeter'in “yaratıcı yıkım” sürecinde bahsettiği kişilik özelliklerine benzemektedir. Schumpeter'in girişimci motivasyonunun itici gücü olan başarıma arzusu, kadın girişimcilerde motive eden itici güç konumundadır. Ayrıca kadın girişimciler için toplum açısından kabul görme ve başkalarına faydalı olma güdüsü son derece önemlidir. Schumpeter'de girişimciliğin toplumsal yönüne vurgu yaparak girişimcilerin toplumsal dönüşümlere neden olduğuna vurgu yapmaktadır (Takay & Tüzün, 2015, s.253).

Kadın ve erkek girişimcilerin özelliklerine bakıldığında toplumda üstlenilen roller, ihtiyaçların farklılığı, gelenek ve görenek gibi etkenler açısından ayrım olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun yanı sıra erkek girişimcilerin ekonomik beklenti içinde olduğu kadın girişimcilerin ise kişisel beklenti yönünün daha ağır bastığı ayrımı yapılmaktadır. Dolayısıyla kadın girişimciler sosyal itibara daha çok önem vermekte ve risk almada daha temkinli davranmaktadır (Soysal, 2010, s.74).

Türkiye'de kadın girişimcilerin profiline bakıldığında %67'si evli, %67'si çocuk sahibi olup %51'i ise 40 yaş altıdır. Eğitim seviyelerine bakıldığında ise eğitim durumlarının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu saptanmıştır. Bağımsızlık duygusu, başarıma güdüsü, güçlü olmak ve cesur olmak gibi etkenler kadın girişimcilerin öne çıkan özellikleri olarak gözlemlenmiştir (KAGİDER, 2019, s.32).

Kadınların temel karakteristik özellikleri başarıma güdüsü, risk alabilme ve bağımsız olma arzusu olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır (Ödemiş, 2018, s.27).

2.3.1.1. Başarıma Güdüsü

Girişimcilik alanında en fazla uygulanan teori olarak McClelland'ın “Başarıma İhtiyacı Teorisi” kabul edilmektedir. Bu teoriye göre başarıma güdüsü, girişimciyimücadele etmeye zorlayan itici güçtür. Başarıma güdüsü güçlü olan girişimciler, zorlu kabul edilen görevleri başarılı bir şekilde üstesinden gelerek her

zaman yenilikçi fikirler üretmektedir. Başarma ihtiyacı girişimciliğin diğer birçok özelliğinden daha anlamlı bir ilişki içerisinde (Ödemiş, 2018, s.27).

İşine motive olabilenler, başarılı bir kadın girişimci olarak görülmektedir. Kadın girişimciler, çoğunlukla yaptıkları işten zevk duyarlar ve her zaman başarı odaklı olup uzun saatler çalışmaktan kaçınmazlar. Başarı kadın girişimciler için şans değil çaba ile elde edilmektedir. Finansal ve manevi zorlukların üstesinden kolaylıkla gelebilecek cesareti gösterirler (Şahin, 2006, s.39).

İşletmelerin başarılı olmasındaki en önemli etken başarılı girişimciye sahip olmasıdır. Başarılı girişimcinin ise bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir (Öztürk, 2016, s.28):

- Zorlu çalışma saatlerine uyum sağlama,
- Aldıkları kararlarda azimli olma,
- Az kârla yetinebilme ve
- Bir takım teknik bilgi ve becerilerine sahip olma.

Türkiye’de 18-64 yaş arasındaki nüfusa bakıldığında kadınların % 38.49 ‘u yeni bir iş fikrinde veya yeni bir işletme kurarken başarısızlık korkusuna kapılarak kendilerini engellemektedirler. Erkeklerde ise bu oran % 29,79’dur (KOSGEB, 2019, s.34).

2.3.1.2. Risk Alabilme

Girişimcilik kavramını ortaya atan Richard Cantillon’dan (1680-1734) beri risk alma eğilimine dikkat çekilmiş ve girişimciler risk üstlenici olarak adlandırılmışlardır. Risk alma girişimciler için kilit rol üstlenmiştir. Marshall’a göre risk alma, girişimcilerin ekonomik başarı için sahip olması gereken özelliklerin en önemli etkeni olarak tanımlanmıştır. Say’ın görüşüne göre ise girişimci risk alır ancak bunun yanında girişimcinin yönetim yeteneğine de sahip olması gerekmektedir. Risk kavramı girişimcilikle özleşen bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Girişimciliği araştıran birçok çalışmada risk faktörü yeni imkânların yaratılmasında önemli bir faktör olarak görülmüştür (Timuroğlu & Çakır, 2014, s.125).

Girişimcilik literatürünün önemli bir kısmını risk alma davranışı oluşturmaktadır. Bunun en önemli nedeni yeni bir girişimde girişimci sadece risk üstlenmez bununla birlikte bireysel, finansal ve kariyer risklerinin de göz önünde bulundurmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerindeki yatırımlarda oluşabilecek başarısızlık

bireysel, finansal ve kariyer alanında da bireye ciddi zararlar verebilmektedir. Ancak başarılı girişimci oluşan başarısız girişimlerden ders çıkartarak bu hataları tekrarlamaktan kaçınmaktadır. Girişimciler kendilerini sınırlamak ve başarısızlık karşısında pes etmek yerine risk alarak girişimde bulunmaya devam etmektedirler. Bu nedenle de girişimciler risklere karşı duyarlı hale gelmektedirler (Gürol, 2006, s.14).

Kadın girişimcileri etkileyen risk unsurları; işletme giderleri, alacak tahsilatı, devlete olan ödemeler ve firmalara olan borç olarak sayılabilmektedir. Türkiye risk alabilen kadın oranında Avrupa’da ikinci sırada yer almaktadır (KOSGEB, 2019, s.39).

2.3.1.3. Bağımsızlığa Önem Verme

Günümüzde kadınların çalışma hayatında kendilerine yer edinmeleri toplum açısından son derece önemlidir. Ayrıca kadınların iş yaşamındaki faaliyeti erkeğe olan bağımlılığında önüne geçmektedir. Girişimcilik, kadınlara ekonomik bağımsızlığının yanı sıra toplumdaki konumunda güçlenmesine olanak sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınlar, manevi ve maddi kazanımlarının yanı sıra bağımsızlık, aile istihdamı, finansal imkânlar ve toplumsal hizmet gibi etkenleri kendi lehine çevirme fırsatları elde etmiş olmaktadır (Erdemir, 2018, s.32).

2.3.2. Kadınları Girişimci Olmaya İten Nedenler

Girişimcilik doğuştan gelen bir özellik değildir. Girişimci bireyler ekonomik çevre, sosyo-psikolojik ve politik faktörlerden etkilenmektedir. İnsanlardaki girişimcilik potansiyelini genetik özelliklerinin yanı sıra aile, çevre ve eğitim hayatıda etkilemektedir (Bozkurt vd., 2012, s.232).

Girişimci içinde yaşadığı toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtmada etkin bir aktördür. Girişimcilik ruhuda bu özelliklerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde girişimcilik gelişmiş ülkelere nazaran ağır seyir izlemektedir. Bunun nedeni ataerkil toplum yapısı, sosyal çevre baskısı ve ekonomik yapıdaki riskler olarak sayılabilmektedir. Günümüzde kadının ekonomik ve sosyal hayattaki varlığı her geçen gün artmaktadır. Kadınların hırslı, azimli, eğitilmiş ve kararlı duruşu onları erkeğe bağımlı olmaktan kurtararak toplumdaki var oluşunu güçlendirmiştir. Kadına bu var oluşu sağlayan en önemli etken ise girişimciliktir. Girişimci kadın maddi ve manevi kazanımların yanı sıra aile istihdamı, bağımsızlık ve iş güvenliğinde elde etme fırsatını bulmuştur (Arslan & Toksoy, 2017, s.132).

Türkiye’deki kadın girişimcilere bakıldığında girişimci olma arzusunun en belirleyici özellikleri kişisel özgürlük ve bağımsızlıktır. Bunun yanında ailevi ve kişisel sorumluluklar arası uyum kurma, maddi gelir elde etme, esnek çalışma saatleri ve kendini kanıtlama gibi etkenlerde sayılabilmektedir (Şahin, 2006, s.296). Mevcut işten duyulan memnuniyetsizlik, çalıştığı yerde hak ettiği değeri görememe ve uzun çalışma saatleride kadınları girişimciliğe iten diğer etkenlerdir. Bu açıdan girişimcilik kadınlar için toplum ve ekonomik bağımsızlık açısından kurtuluş yolu olarak nitelendirilmektedir (Özdemir, 2010, s.122).

2.3.2.1. Aile ve Sosyal Çevrenin Etkisi

Girişimci güdülerinin oluşmasında önemli rol ailenindir. Çünkü ailenin tutumu, çocuğun karakteri ve davranışının şekillenmesinde belirleyici özelliğe sahiptir. Ailenin değer ve yargıları çocuğa yansıtılmaktadır. Aile içinde yaşanan olaylar çocuğun bilinçaltında kalıcı izler bırakır. Bunun yanında çocuk aile ortamında iktisadi ve sosyal becerilerinde kazanmaktadır. Ailenin bireylerin düşüncelerine değer vermesi, başarı odaklı olması ve üretken bir tutum sergilemesi çocuk üzerinde girişimci eğilimlerin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Küçük yaşta çocuğa bir takım sorumluluklar verilmesi, çocuğun satış yapmaya, para biriktirmeye ve yatırım yapmaya özendirilmesi ileride çocuğun girişimcilik güdülerine sahip olmasını sağlayacaktır (Aytaç & İlhan, 2007, s.105).

Ailenin birey üzerinde olumlu etkileri olabileceği gibi kısıtlayıcı ve engelleyici biçimde olumsuz etkileride olmaktadır. Ataerkil aile yapısında babanın dominant ve baskıcı tutumu bireyin karar alma sürecinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Bu tutumlara özellikle kırsal kesimlerde daha çok karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla bu tür aile yapısında yetişen bireylerin kendilerine güvenmeleri ve risk alabilmeleri olumsuz yönde etkilenirken girişimci kişiliğide kazanması engellenmektedir (Çiçek, 2019, s.18).

2.3.2.2. Ekonomik Şartlar

Türkiye’de kadınları girişimci olmaya iten nedenlerin başında aile ihtiyaçları karşılamak yer almaktadır. Aileye ek gelir sağlamak, eşin bir takım nedenlerle çalışamaması durumu, eşinin başkasının yanında ücretli bir işte çalışmasına izin vermemesi gibi faktörler kadınları girişimciliğe itmiştir (Arslan & Toksoy, 2017, s.132).

Girişimcilik başlı başına kadınları motive eden bir unsurdur. Kadınlar girişimcilik sayesinde ekonomik bağımsızlıklarını elde etmişleridir. Ayrıca ÷lkede meydana gelen kötü ekonomik koşullar ve yüksek işsizlik oranları kadınları girişimciliğe yönlendirmede güçlü bir etki yaratmıştır. Örneğin 2008 yılında meydana gelen ekonomik kriz erkek istihdamında düşüşe neden olurken kadın istihdamında artırıcı bir etki yaratmıştır. Bu dönemde kadınlar hizmet sektörüne yönelerek kendi işini kurup aile bütçesine katkıda bulunmuşlardır (Öztürk, 2016, s.52).

2.3.2.3. Kendi İşinde Çalışma İsteği

Girişimcilik özelliklerinde birisi olan bağımsızlık güdüsü, kadınları kendi işini kurmaya yönelterek girişimci olmaya itmiştir. Kendi kendinin patronu olduğu, ekonomik yönden bağımsız oldukları, kendi zamanlarını kontrol edebildikleri ve daha iyi koşullarda çalışma arzusu kadınları girişimci olmaya teşvik etmiştir (Demircioğlu, 2016, s.161).

Ev kadınlığı görevinden sıkılmış kadınlar, kendini gerçekleştirme ve statü elde etme açısından girişimciliği fırsat olarak görmüşlerdir. Kadınlar kendi kendinin patronu olarak sosyal statü elde etmiş sadece ev hayatında başarılı olmadığını aynı zamanda iş hayatında da başarılı olduğunu kanıtlamışlardır (Cici, 2013, s.80).

2.3.2.4. Eğitim veya Tecrübenin Değerlendirilmesi İsteği

İstihdam yaratma arzusu içinde olan kadın girişimciler, edindikleri tecrübe ve aldıkları eğitimler doğrultusunda girişimci olmaya istekli hale gelmişlerdir. Girişimcinin eğitimi ve tecrübesi ile kurduğu işletme performansı arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yüksek düzeyde eğitim alan kadın girişimciler iş yerini yönetmede ve işletme sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından daha başarılı performans göstermektedir (Balaban & Özdemir, 2008, s.137).

Yapılan çalışmalara bakıldığında kadınların eğitim durumu ve tecrübelerinde meydana gelen artış kadınları girişimcilik faaliyetlerine yönlendirmektedir. Kadın girişimcilerin % 11'i lise ve altı, % 60'ı ön lisans-lisans, yaklaşık % 30'u ise lisansüstü mezunu olduğu gör÷lmektedir. Türkiye ortalamasıyla karşılaştırıldığında kadın girişimcilerin eğitim durumunun iyi derecede olduğu sonucu çıkarılmaktadır (KAGİDER, 2019, s.18).

2.3.3. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Türkiye'nin toplumsal ve kültürel yapısı incelendiğinde, büyük kentler ve batıda yer alan bazı şehirler Avrupa yaşam tarzını yansıtırken doğuda yer alan ve küçük kentlerde geleneksel yaşam tarzı hakimdir. Bu farklılıklar kadın girişimciler için olumsuz bazı kısıtlamalara yol açmaktadır. Yaşanan zorluklar gelişmemiş bölgelerde daha çok görülsede gelişmiş ve modern sayabileceğimiz bölgelerde de görülmektedir. Bu durum sonucunda da ortaya çıkan sosyo-kültürel farklılıklar kadın girişimcileri ciddi anlamda etkisi altına almaktadır (Uygun & Günaydın, 2019, s.53).

Kadın girişimciler işletme kurarken ve kurduktan sonra bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. İş kurarken en çok karşılaştığı sorunlar; toplumun değer yargıları, bilgi ve tecrübe yetersizliği, finansal destek gibi faktörler olmuştur. İşletme kurulduktan sonraki sorunlar ise başarısızlık beklentisi, toplumun baskısı, maddi zorluklar ve ticari tecrübe eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu sorunların yanı sıra ev işleri, çocuk bakımı gibi görevleride üstlenerek iş yaşamında kendilerine yer edinmeye çabalamaktadırlar (Soysal, 2010, s.92).

2.3.3.1. Sermaye ve Mal Temini

Kadın girişimciler genellikle kendi birikimleri ve ailesinden sermaye temin ederek işletmesini kurmaktadır. Ancak erkek girişimciler sermaye temini konusunda kadın girişimcilerden daha avantajlıdır. Birikimlerinin yanı sıra banka kredilerinden de yararlanmaktadırlar. Kadın girişimcilere sağlanan devlet destekli kredilerde, banka rasyonel davranmayıp önyargılı yaklaşmaktadır. Bu durum kadın girişimciler için önemli sorunlar yaratmaktadır (Sayın, 2011, s.29).

Kadın girişimciler sermaye ve mal temini sorununun yanı sıra kredi verilmemesi, kredi alma süreci hakkındaki bilgi eksikliği ve finansman kurumlarının kurulacak işletmenin başarıya ulaşacağı konusundaki olumsuz düşünceleri gibi sorunlarlada karşılaşmaktadır (Tulan & Türko, 2018, s.287).

Küresel cinsiyete dayalı eşitsizlikler sağlık ve eğitim alanlarında azalırken ekonomik alanda devam etmektedir. Girişimcilikte beşeri ve sosyal kısıtlamalar cinsiyet eşitsizliğinde kadın girişimcilerin işletmelerinin büyüme potansiyelini etkilemektedir. Ortalama olarak kadınlar finansman erişimi, çek ve tasarruf hesapları gibi hizmetlere erkeklerden daha az erişebilmektedirler. Ancak bütün bu zorluklara rağmen kadın

girişimciler iş ve aile yaşamlarını dengede tutarak riski en aza indirmeyi başarabilmektedirler (Aquino, 2016, s.8).

Finansal destek bakımından girişimcilik için önemli sayılan Melek Yatırımcılar, işletme kuruluş aşamasında ve zor durumda olan firmalara finansal destek sağlayan kuruluştur. Son yıllarda Türkiye’de Melek Yatırımcılar artış göstermiştir. 2019 yılında Melek Yatırımcı sayısı 476 olmuştur. Bu sayılara rağmen kadın girişimciler Melek Yatırımcılardan yardım ve destek almada yetersiz kalmıştır. Kadın Girişimcilerin Melek Yatırımcılardan neden görüş almak istemedikleri irdelenmesi gereken bir konudur (Habitat Derneği, 2020).

2.3.3.2. rgtlenememe

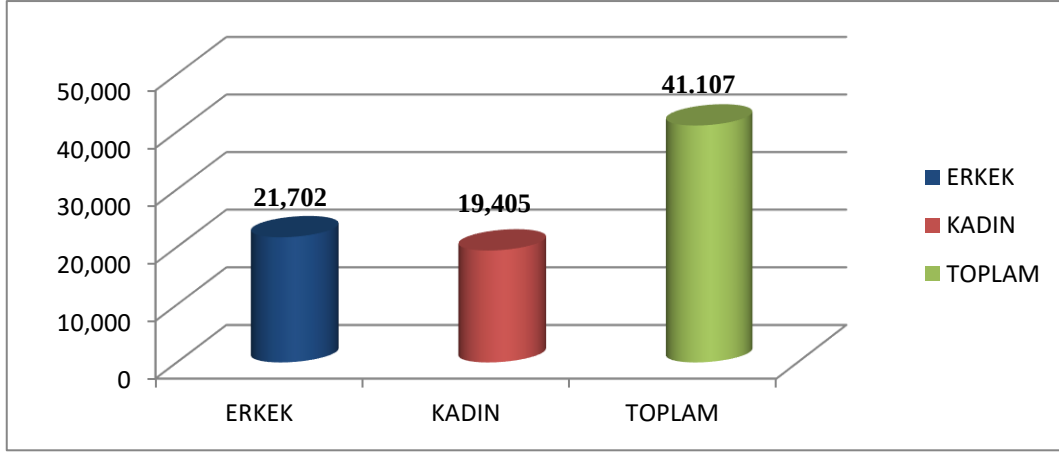
Kadın girişimcilerin karşılaştığı zorlukları aşamamasının ve kendi sınırlarını zorlayan sorunlarla baş edememesinin en önemli nedeni küresel anlamda bir bütünlük içerisinde rgtlenememesinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde bu engellerin aşılmasında sivil toplum kuruluşlarının katkıları ve destekleri büyük rol oynamaktadır (Güney, 2008, s.252).

Kadın girişimciler tarafından oluşturulacak örgütlenmenin; kadınları iş fikri konusunda desteklemek, işletme kuruluş aşamasında yol göstermek, finansman yöntemleri konusunda rehberlik etmek, aynı iş kolları arasındaki iletişimi sağlamak, üyeler arasındaki sosyal ilişkileri geliştirmek, diğer kadın örgütleriyle iletişimde bulunmak ve hukuki işlemlerde yol göstermek gibi amaç ve hedefleri bulunmaktadır. Kadın girişimcilerin örgütlenmesi hem kadınları girişimcilik konusunda cesaretlendirmek hem de girişimci kadınların işbirliği ve yardımlaşmaları konusunda fayda sağlayacaktır (zyılmaz, 2016, s.62).

2.3.3.3. Eğitim Yetersizliği

Kadın girişimcilerin karşılaştığı bir diğer sorun ise kadınların girişimcilik ile ilgili eğitime yeterince sahip olmamalarıdır. Bu sorun kadın girişimciler için iş hayatında bilgi ve tecrübe eksikliği yaşamalarına ve sosyal iletişimde aksaklık yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum iş ortamı dışında müşteri ve ortalık ilişkilerinde de sorun yaratabilmektedir (Demir & Sezgin, 2020, s.239).

Şekil 2.1 : Girişimcilik Eğitim Programları Faydalanıcı Sayısı, 2019

Kaynak: İŞKUR, 2019, s.10

2009 yılından beri uygulanan girişimcilik eğitim programları vasıtasıyla İŞKUR, girişimcilere finansal destek sağlamaktadır. 2019 yılında girişimcilik eğitim programlarından yararlanan toplam kişi sayısı 41 bin 107'dir. Katılımcıların % 47'si kadınlardan ve bu oranın % 42'si 15-29 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır (İŞKUR, 2019, s.10).

Eğitim düzeyi yükselen kadınların kendine olan güveni, sosyo-ekonomik gelişmeye katkısı, çalışma hayatında bulunma isteği ve üretkenliği artmaktadır. Ayrıca kadınların eğitim sayesinde gelişen bakış açıları da girişimci olmalarına katkıda bulunmaktadır. Ancak günümüzde kadınların erkeklerden daha az eğitim almaları kadınların çalışma hayatında rekabet açısından güçlüklerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır (Arslan & Toksoy, 2017, s.136).

Türkiye'de kadınların erkeklerden daha az eğitim alması bu konu üzerinde çalışmalar yapılmasının önemini ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda devlet ve özel sektörün birlikte gerçekleştirdiği eğitim programları önemli hale gelmiştir. Toplumdaki geleneksel tutum yüzünden oluşan rol dağılımları, iş piyasasında yeterli tecrübeye sahip olmamaları, çıraklık ve mesleki eğitimlere katılım oranlarının düşük oluşu, kadınların beceri kazanımını ve girişimcilikteki başarısını engellemektedir (Kutunis, 2006, s.110).

2.3.3.4. Bürokratik İşlemler

Türkiye'de işletme kurma aşaması, tescil ettirme süreci uzun zaman ve gayret gerektirmektedir. Kadınlar bu konuda erkeklere nazaran daha güçlük yaşamaktadır.

Kadın girişimciler genellikle işlem sayısının fazlalığı, süre uzunluğu ve sık sık yaşanan mevzuattaki değişimlerden yakınmaktadır. Bu sorunların yanı sıra devlet vergileride kadın girişimcileri zor duruma düşürmektedir. Vergi oranlarının yüksekliği kadınları girişimcilik düşüncesinden alı koyabilmektedir (Alp, 2018, s.35).

Ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında kadın girişimcileri girişimcilik düşüncesinden uzaklaştıran nedenlerin başında bürokratik engeller gelmektedir. Türk toplumunun topluluklara bağlılığının yüksek olması ve bireycilik anlayışının gelişmemiş olması girişimcilik faaliyetlerinin yeterince güçlü olmadığını göstermektedir. Bu durumun sonucunda bürokratik kurumların baskısının daha fazla ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır (Arıkan, 2016, s.145).

2.3.3.5. İş Yükü ve Aile İlişkileri

Genellikle kadınların erkeklerden daha fazla iş-aile dengesini kurmada zorluk yaşadığı düşünülmektedir. Kadınlar, kurdukları işletme yönetiminin yanı sıra iş-eş dengesi, iş-ebeveyn ve iş-ev kadını dengesini de sağlamak durumunda kalmaktadır. Kadınların çalışmaları fark etmeksizin ev işleri ve çocuk bakımını da üstlenmesi beklenir. Toplum tarafından yaratılan bu bakış kadınların iş hayallerine kısıtlama getirmektedir (Switten, 2012, s.27).

Tablo 2.1 : Türkiye’de Yıllara Göre Ev İşleri ve Ailevi-Kişisel Nedenlerle İşgücüne Dahil Olamayan Kadın Sayısı (milyon kişi)

Yıllar	Ev İşleri İle Meşgul	Ailevi ve Kişisel Nedenler
2014	11.589	1276
2015	11.498	1282
2016	11.098	1434
2017	11.133	1467
2018	11.061	1424

Kaynak: TİSK, 2019, s.18

Geleneksel cinsiyet rolleri anlayışında kadının görevi hane içerisindeki bakım hizmetlerini yerine getirmek olarak görülmüştür. Tabloya bakıldığında geleneksel

anlayışın aşılamadığı gözlemlenmektedir. Kadınların aile bakımı, ev işleri ve kişisel nedenlerle iş yaşamında istenilen oranda yer alamadığı görülmektedir (TİSK İşveren Dergisi, 2019, s.18).

Kadınların büyüyen ailelerine bakma talebi çalışmayı bırakmalarına neden olmaktadır. Her iki ebeveyninde çalışması çocuk gelişimi açısından uygun görülmemektedir. Çocuğu bakıcı yardımıyla büyütmeyi riskli bulan kadınlar işten vazgeçmek zorunda kalmaktadırlar. Kadınlar ebeveynlik nedeniyle ek baskılara maruz kaldığı için düşük girişimcilik oranlarına sahiptirler. Yapılan çalışmalara bakıldığında iki yaş altı çocuğa sahip olan kadınların girişimci olma olasılığının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir (Melissa, Hamidati & Flor, 2015, s.217).

Tablo 2.2 : Ülkelere Göre Çalışan Annelerde Ücret Eşitsizliği Oranları

Ülkeler	Anne Olan ve Olmayan
	Kadınlar Arasındaki Ücret Farkı
Türkiye	%29,6
Rusya	%14,7
Madagaskar	%14,6
Peru	%12,9
Güney Kore	%12,6
Arjantin	%10,5
Çin	%10,4
Brezilya	%7,7
İsviçre	%7,3
Uruguay	%6,1

Kaynak: ILO, 2019

Türkiye’de kadınların anne olması ücret eşitsizliğinde ciddi anlamda fark yaratmıştır. Kadına atfedilen toplumsal roller ve çocuk bakım yükü kadınlar arasında ücret farklılığına yol açmıştır. Kadınların anne olduktan sonra iş hayatına ara vermesi ya da tamamen bırakması, doğum sonrası haklarının yetersiz kalması, ücretsiz izinin yarattığı eşitsizlik, kadının güvencesiz koşullarda çalışması ve cam tavan uygulaması

gibi faktörler anne olan kadınlar ile olmayan kadınlar arasında ücret eşitsizliğine yol açmıştır (DİSK/GENEL İŞ, 2019, s.12). Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre anne olan kadınlar ile olmayan kadınlar arasında oluşan ücret eşitsizliğinin %29,6 oranıyla en fazla Türkiye'de olduğunu açıklamıştır (ILO, 2019).

2.3.3.6. Cam Tavan Engeli

1970'lerde ABD'de ilk defa ifade edilen cam tavan kavramı, kadın çalışanların üst düzey yönetici pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici bir takım davranışsal ve örgütsel engeller olarak tanımlanmaktadır. Devlette, şirketlerde ve eğitim kurumlarında üst düzey yönetici mevkisine gelmeye çalışan kadınlar cam tavan engeliyle karşılaşmaktadır (Kördeve, 2017, s.130).

Cam tavan kavramını açıklamak için üç ayrı görüşten bahsedilmektedir: Birincisi, kadınlar kendi gayret ve çalışmalarıyla yönetici pozisyonuna gelebilirler; İkinci görüş, kadınlar çalışma hayatında ilerlerken iş-aile ilişkisini dengelemek için mücadele ederler; Son görüş ise, kadın girişimcilerin küçük işletmelerdeki başarısı yok sayılmaktadır. Bir başka ifadeyle, çalışmalar büyük işletmelere odaklanarak ekonominin genel boyutunu gözden kaçırabilmektedir (Öğüt, 2006, s.58).

Kadınların iş yerinde bulunduğu faaliyetler erkeklere kıyasla daha fazla göz ardı edilmektedir. Yapılan bir araştırmada, kadın çalışanların %36'sının kendi alanında uzmanlığı ve görüşlerini sorgulandığı, % 31'i ise erkeklere kıyasla daha fazla yetkilerini ispatlamak durumunda kaldığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında genellikle kadınlara terfi olasılığı düşük görevlerin verildiği erkeklerin ise terfi ihtimali yüksek görevlerde çalıştırıldığı tespit edilmiştir (Urhan & Yücel, 2019, s.6).

2.3.3.7. Cinsel ve Duygusal Taciz

Kadınlar iş hayatında hem kendi işletmelerinde hem de ücret karşılığı çalıştığı yerlerde özellikle kapalı toplumlarda duygusal ve cinsel tacize maruz kalmaktadırlar. Birçok kadın evini geçindirmek ve işten kovulmamak adına uğradığı cinsel ve duygusal tacizlere sesini çıkaramamaktadır (Demir & Sezgin, 2020, s.240).

Kadın çalışanların iş hayatında maruz kaldığı koşullara birde toplumsal sorun olarak kadına yönelik şiddet eklenmektedir. Kadınların maruz kaldığı sözlü tacizin ve bazen cinsel tacizin, bir takım patron ve yargı organları tarafından görmezden gelinmesi kadınları zor durumda bırakmaktadır. Kadın emekçileri güçsüz gören patronlar,

erkeklerden daha fazla kadınları çalıştırmaktadır. Patronların bu tutumu nedeniyle kadınlar daha bağımsız hissettikleri girişimciliğe yönelmektedir (DİSK/GENEL İŞ, 2019, s.9).

2.4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİ DESTEKLEYEN KURUM VE KURULUŞLAR

Kadın girişimcilere yapılan desteklere bakıldığında ilk olarak 1990'lı yıllarda başlayıp günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. 1990'lı yıllarda kadın girişimcilere destek olarak kredi imkânı tanınmıştır. 1990'lı yılların sonunda ise kadınların işgücüne katılım oranındaki düşüşü engellemek ve kentlerdeki yoksulluğa çözüm bulabilmek için politikalar geliştirilmiştir. Günümüzde de birçok kurum ve kuruluşlar kadın girişimcilerin faaliyetlerini desteklemektedir. Bu kurum ve kuruluşlar proje ve politikalarıyla kadının girişimci olma yolunda ilerlemesine destek olmaktadır. Kadın girişimciler için sağlıklı girişimcilik ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de ve diğer gelişmiş ülkelerde girişimciler için finansal kaynakların yanı sıra eğitim ve danışmanlık hizmetleri yürütülmektedir. Türkiye'de kadın girişimciliğine destek veren kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları hakkında kısaca bilgi verilmiştir (Çakmak, 2019, s.28).

2.4.1. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 1990 yılında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu bağlamda kadının insan haklarının korunması, kadınların siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik haklarının iyileştirilmesi ve fırsatlardan eşit şekilde yararlanması amacını hedeflemiştir. Üretilen politika ve stratejilerle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yolunda başarılı bir kurum olmak için çabalamaktadır. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğünün görevlerinin bazıları şunlardır (www.sp.gov.tr, 2020):

- Kadınların fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla çalışmalar yapmak,
- Kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek,
- Eğitim, sağlık, çalışma ve sosyal alanda kadının ilerlemesi için çalışmalarda bulunmak,
- Görev alanına uygun konularda bazı kamu kurum ve kuruluşlarla, üniversitelerle, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ile işbirliği yapmaktır.

2.4.2. Kadın Merkezi (KAMER)

1990 yılında kadınların sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal alanlarda gelişmesi ve güçlenmesi için Diyarbakır ve yakın çevresine destek vermek amacıyla kurulmuştur. KAMER, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Bu kurumun amacı:

- Her türlü ayrımcılığa karşı olma,
- Her türlü şiddeti reddetmek,
- Paylaşım ve dayanışma içinde hareket etmek,
- Geleneksel statüleri değiştirmek için gayret gösteren kadınların, üretim faaliyetlerini desteklemek ve kadınların çalışma hayatında güçlenmesini sağlamaktır

(www.kamer.org.tr, 2020).

2.4.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

Türkiye’de en kapsamlı girişimcilik desteği ve eğitimi veren 1990 yılında kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)’in amacı, küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarını yeni teknolojik gelişmelere entegre etmek ve ekonomiye olan katkılarını artırmaktır. KOSGEB, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. KOSGEB katma değeri yüksek ürünler üretimine teşvikte bulunmasının yanı sıra eğitim, danışmanlık, yazılım ve laboratuvar hizmetleri faaliyeti de yürütmektedir (Tahtalı, 2018, s.99).

KOSGEB, girişimciliğin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla çeşitli projeler yürütmüştür. KOSGEB ortaklıkla oluşturulmuş projelerden biri olan İş Geliştirme Merkezi Yoluyla Kadın Girişimciliğin Desteklenmesi Projesi (KİŞGEM); İstanbul, Nevşehir, Çorum ve Kütahya illerinde kendi iş fikirlerini faaliyete geçirmek isteyen kadın girişimcilere destek vermektedir. Ayrıca KOSGEB’in destek programlarında kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. Kadınlar için destek oranı %80-90 iken bu oran erkeklerde %60-70’dir (Özyılmaz, 2016, s.51).

Tablo 2.3 : Türkiye’de Kadın Girişimcilere Ait İşletme Sayısı ve Sağlanan Destek Tutarı

Yıllar	İşletme Sayısı	Destek Tutarı (TL)
2015	5 bin 681	57,933,100
2016	7 bin 515	119,184,279
2017	10 bin 898	218,481,658
2018	15 bin 974	311,478,723
2019	14 bin 978	298,285,791

Kaynak: KOSGEB, 2020

Kurum, kadınların iş gücünde aktif rol oynaması ve kadınlar arasında girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması amacıyla 81 ilde bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri yürütmektedir. On Birinci Kalkınma Planı doğrultusunda KOSGEB, kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi ve iş geliştirme aşamalarında danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasını amaçlamaktadır. Kurumun kadın girişimcilere sağladığı destekler 5 yılda 5 katına çıkarak 2019 yılında 298,3 milyon liraya ulaşmıştır. Desteklerden faydalanan kadın girişimcilere ait işletme sayısı 2015’te 5 bin 681 iken 2019 yılında 14 bin 978’e yükselmiştir(KOSGEB, 2020).

2.4.4. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)

Kırsal ve yerel bazda kalkınmayı desteklemek amacıyla 1969 yılında kurulmuştur. Kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. TKV, geliştirdiği ve desteklediği projelerle kırsal alanda yaşayan kadınlara destek olmak, kadınların toplumsal ve ekonomik statülerini yükseltmek, toplumda ve iş hayatında kadının varlığını artırmayı amaçlamıştır. Kadın istihdamı özellikle de kadın girişimciliği konusunda çeşitli çalışmalara imza atmıştır (www.tkv-dft.gov.tr, 2020).

2.4.5. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

Güçlü bir toplum için yoksulluk ve eşitsizliği ortadan kaldırmak, kadınların yaşam standartlarını yükseltmek ve yerel kalkınmayı güçlendirmek amacıyla 1986 yılında kurulmuştur. Bu amaçla çeşitli programlar çeşitli programlar yürütmektedir. Bireysel ve kolektif kapasite geliştirme, ekonomik açıdan güçlenme ve kooperatifleşme KEDV’in gerçekleştirdiği programlardır. Kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu olan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, yoksul kadınların refah seviyesini artırmasına

yardımcı olma, ailelerin ve toplumun kalkınmasını sağlama, kadınların eşitlikçi bir şekilde sosyal ve ekonomik hayat içinde var olmalarına katkıda bulunma gibi birçok görevi bulunmaktadır (www.kedv.org.tr, 2020).

2.4.6. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

Türkiye İş Kurumu istihdamın korunması, geliştirilmesi ve işsizlik sorununa çözüm bulmak amacıyla kurulmuştur. Bakanlığın mevzuatında yer alan taşra yönetiminde yapılması gereken uygulamaları yürütmeyi üstlenmiştir. Bunun yanında işsizlik sigortası hizmetlerinin yürütülmesinde aktif rol oynamıştır. Çalışmalarını kamu-özel kurum işbirliği şeklinde yürütmektedir. Kadınların iş hayatına etkin katılımını arttırmak için çeşitli projeler geliştirmiştir (www.iskur.gov.tr, 2020).

İŞKUR'un düzenlemiş olduğu ve 2009 yılından beri uygulamada olan “Girişimcilik Eğitim Programları” ile kadınları kendi işini kurması konusunda destekleyerek aktif iş hayatında zorlanmamaları için girişimcilik eğitimi vermektedir. Bu eğitimler her kesim kadın için sunulmaktadır. Ayrıca 2019 yılından itibaren İŞKUR'un düzenlediği kurs ve eğitimlerden yararlanan kadınlara, programa devam ettiği günler için 80 tl ödeme yapılmaktadır (İŞKUR, 2019, s.16).

2.4.7. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Özel sektörün Türkiye’de mesleki üst kuruluşu olan TOBB 1952 yılında faaliyete başlamıştır. TOBB bünyesinde kadın girişimciliği konusunda politikalar üreten “Kadın Girişimciler Kurulu” girişimci kadınlara eğitim ve kapasite geliştirme desteği sağlamaktadır. Ülkemizdeki girişimci kadın potansiyelini nicelik ve nitelik bakımından geliştirmek ve kadınların girişimcilik konusunda daha donanımlı hale getirilmesini amaç edinmektedir. Kadınlara kişisel gelişim ve kariyer edinme fırsatı sunmaktadır (www.tobb.org.tr, 2020).

2.4.8. Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER)

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), kadınların güçlenmesini girişimcilik yoluyla gerçekleştiren ve 2002 yılında faaliyete başlayan bir sivil toplum kuruluşudur. Kadının sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal ve politik anlamda da güçlenmesini amaçlamaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadın, güçlenerek toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacaktır. Kuruluşundan günümüze kadar birçok proje ve çalışmalar geliştiren 350’nin üzerinde

üyesi ile büyümeye devam eden KAGİDER, halkla ilişkiler, turizm, reklamcılık, finans, bilişim, sağlık ve hukuk sektörlerinde faaliyet gösteren kadın girişimcileri bünyesinde barındırmaktadır (www.kagider.org.tr, 2020).

2.4.9. Türkiye Sanayiciler ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD)

1971 yılında kurulan ve Türkiye'nin saygın girişimcilerinin ve iş adamlarının oluşturduğu gönüllü bir kuruluştur. TÜSİAD'ın bünyesinde faaliyet gösteren “Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışma Grubu” ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu” geliştirdikleri projelerle kadınları ekonomik hayatta desteklemişlerdir. Toplumsal yapının gelişimi için kadınların her alanda karşılaştıkları engelleri tespit etmek, bu konudaki farkındalığı artırmak ve çözüm önerilerinde bulunmak kurumun önemli görevleri arasında sayılmaktadır (www.tusiad.org.tr, 2020).

2.4.10. Türkiye Gremeen Mikrofinans Programı (TGMP)

Türkiye'nin kâr amacı gütmeyen ilk ve tek mikrofinans kuruluşudur. Türkiye’de yoksulluğu azaltmak amacıyla mikrokredi hizmeti sunmaktadır. Mikrokredi sisteminin en temel amacı, dar gelirli kadınların aile bütçesine katkısını artırmak ve gelir getirici faaliyetlerinin sürdürülebilirliği konusunda katkıda bulunmaktır. Bankacılık sektörünün aksine kefil ya da teminat istemeden sadece nüfus cüzdanıyla mikrokrediye başvuru yapılabilmektedir. Kurum kadınların kendi işini kurmaları konusunda ciddi destekler vermektedir (www.tgmp.net.tr, 2020).

2.5. BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ETKİSİ

İlk defa kadının kalkınmadaki rolü ve önemi 1970 yılında Ester Boserup tarafından açıklanmıştır. Ester Boserup “Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü” adlı kitabında, kalkınma fırsatlarından kadınların erkeklerden daha az yararlandığına değinmiştir. Ayrıca kalkınma programlarının uygulandığı teknolojik gelişmelerinde kadınların statüsünü düşürdüğünü savunmuştur. Boserup’a göre kalkınma programlarının asıl gayesi, kadınların kalkınma planlarına, projelerine ve programlarına dahil edilip etkin rol üstlenmesidir. Kadınların sosyal ve ekonomik kalkınmada aktif bir şekilde yer alması, toplumların gelişmişlik göstergeleriyle yakından ilişkilidir. Gelişmekte olan ülkelerin ve az gelişmiş ülkelerin eğitim, sağlık ve istihdam göstergelerine bakıldığında kadınların erkeklerin gerisinde kaldığı gözlemlenmiştir (Çağlar, 2019, s.19).

Türkiye’de bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin etkisi ilk kez kapsamlı olarak 1992 yılında İstanbul’da gerçekleşen sempozyumda ele alınmıştır. Daha sonra ise kadın girişimciliğini geliştirmek ve desteklemek amacıyla 1993 yılında kararname çıkarılmıştır. Bu doğrultuda kadınların güçlenmesi, işgücü piyasasında aktif rol oynamaları ve gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları amacıyla Türkiye’de çalışmalar sürdürülmüştür (Türkten & Demiryürek, 2015, s.58).

Bölgesel kalkınma açısından kadın istihdamı ve girişimciliği son derece önemlidir. Çünkü girişimde bulunacak olan kadın bölgenin nüfusu, coğrafyası, ekonomik yapısı, siyasi sistemi ve eğitim seviyesi gibi unsurları yakından tanımaktadır. O bölgede yaşayan kadın girişimciler bu unsurlar hakkında bilgi sahibi oldukları için bölgenin gelişmesi açısından olumlu tutum sergilemektedirler. Bölgede bir itici güç olan kadın girişimciler, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde aktif rol oynamaktadırlar (Can & Karataş, 2007, s.253).

Kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya etkilerini aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

İstihdam ve gelir artışı: Geri kalmış bölgelerde yaşanan ekonomik sorunların başında istihdam sorunu gelmektedir. Girişimci kadınlar, yeni işletmeler kurarak istihdam artışı sağlamakta ve böylece ekonomiye ivme kazandırmaktadırlar. Girişimciliğin büyük sermaye gerektirmemesi, bireyleri kamuda çalışmak yerine iş kurmaya yöneltmiştir. Bu durum devletin iş talebinde bulunma yoğunluğunun azalmasına ve istihdam hacminin yükselmesine yol açmıştır. Bölgede artan girişimcilik faaliyetleri sonucunda insanların gelir seviyesi yükselme meydana getirerek bölgenin refahı açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır (Akyol, 2017, s.449).

Yeni endüstrilerin doğması: Girişimci kadınların ortaya koyduğu yenilikçi ve yaratıcı düşünceler bölgede yeni sektörlerin doğmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bölgede oluşturulan sektörler bölgenin ekonomik gelişiminde önemli katkı sağlamaktadır (Sevinç & Eren, 2016, s.10).

Diğer illere olan göçü azaltması: Kadın girişimciler yeni işletmeler kurarak bölgedeki atıl kaynakların ekonomiye kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Kadın girişimciler bölgedeki iş olanaklarını geliştirerek yaratmış olduğu istihdam ile bölge halkının üretime yönelmesi ve kişi başına düşen milli gelirin artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla hem bölge içindeki dinamik iş gücünün dışarıya kaymasını

engelleme hem de bölgedeki beyin göçünü önleme açısından önem arz etmektedir (Doğan, 2015, s.38).

Vergi gelirlerinin artması: Bölgede bulunan kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyeti sonucunda kişisel gelirleri, kârları ve tüketiminde bir artış meydana gelmektedir. Bu durum devletin vergi yoluyla elde ettiği gelirden de bir artışa yol açacaktır (Ergin & Sayın, 2018, s.17).

Gelirin bölgede tutulması: Kadın girişimciler yeni firmalar oluşturarak bölgede perakende satış imkânını gibi hizmetlerin sunulmasını sağlamaktadır. Bu hizmetlerin sunulması sonucunda bölgede gelirin tutulması artacaktır (Perktaş, 2014, s.482).

Bölgesel gelişmişlik farklarını ortadan kaldırması: Girişimci kadınlar faaliyette bulunduğu bölgelerde işsizlik, eğitimsizlik ve refah düzeyi gibi konularda olumlu gelişmeler yaratarak bölge kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılmasına imkan sağlamaktadır. Bölgede yaşanan olumlu gelişmeler göç faktöründe azalmaya yol açarak iş gücünün bölgede tutulmasını sağlayacaktır. Bu durum bölgelerde meydana gelen çarpık kentleşme ve çevre sorunlarında azalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kadın girişimciler bölgelerarası dengesizliğin çözümünde kilit rol üstlenmektedir (Kâhya & İmamoğlu, 2013, s.90).

Bölgeyi cazibe merkezi haline getirme: Kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmada yarattığı bir diğer etki de bölgeyi cazibe merkezi konumuna getirmektir. Bölgedeki girişimcilik faaliyetleri bölgenin yeni yatırımlar için uygun bir yapıya sahip olduğunu göstererek yeni yatırımların bölgede faaliyette bulunması konusunda yol gösterici olmaktadır. Bölgeye kayan yatırımlar insanlarda motivasyon artışına neden olacaktır. Böylece kadın girişimciler potansiyel girişimcileri etkileyerek onların ekonomiye girmelerini sağlayacaktır. Oluşan bu demokratik ortam bölge refahında artmasına neden olacaktır (Çokgezen, 2012, s.19).

Rekabet ile etkinliği artırması: Rekabet gücü; nitelikli mal üretme, istihdam yaratma ve yarattığı istihdamı sürekli hale getirerek ekonomik gelişmeye katkıda bulunmaktır. Bununla birlikte rekabette meydana gelen bir artış verimlilik artışına da yol açmaktadır. Rekabet nedeniyle üreticiler nitelikli mal üretimi için verimliliğini artıracak bu da pazarda rekabet artışına yol açacaktır. Bu süreç tüketiciye fayda sağlayarak ekonomiye ivme kazandıracaktır. Kadın girişimcilerin faaliyetleri sonucunda artan rekabet diğer firmaların verimliliklerinin artmasına, yeni iş olanaklarının yaratılmasına

ve böylelikle de toplumun zenginleşmesine imkân sağlayacaktır (Gültekin & Sönmez, 2017, s.82).

Yapılan çeşitli çalışmalarda kadınların gelirlerini aile bütçesine katkıda bulunmak için harcadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yani kadınların gelir artışında yaşanacak olumlu gelişme aile refahında artmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla çalışan kadın sayısındaki artış toplum için daha iyi koşullarda eğitim görmüş ve daha sağlıklı genç kuşakların yetişmesi anlamına gelmektedir. Toplumun her yönden kalkınması konusunda bu denli önemli olan kadınlar gelecekteki politikaların belirlenmesinde de son derece önem teşkil etmektedir (Göküş, Özdemiray, & Göksel, 2013, s.92).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇORUM İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİLERE İLİŞKİN UYGULAMALI ARAŞTIRMA

3.1. ÇORUM İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Çorum ili Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. İl 12,820 km² yüzölçümüne sahiptir. İl merkezi başta olmak üzere 14 ilçeye sahiptir. Çorum ilinin ilçeleri: Sungurlu, Bayat, Alaca, Boğazkale, Dodurga, İskilip, Kargı, Oğuzlar, Laçın, Mecitözü, Ortaköy, Osmancık ve Uğurludağ'dır. Çorum, Orta Karadeniz Bölümü ile Anadolu'yu bağlayan geçit konumundadır. Kuzeyinde Sinop, Kastamonu ve Samsun illeri bulunurken güneyinde Yozgat, doğusunda Amasya, batısında ise Çankırı ili bulunmaktadır. Ayrıca Çorum ili Karadeniz Bölgesinin İç Anadolu'ya açılan kapısı konumundadır (Akça, 2018, s.166).

Çorum köklü tarihi ve zengin kültürü sayesinde uygarlık tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Anadolu'da ilk organize evler kuran Hititlerin günümüzden yedi bin yıl öncesine ait kültürel verilerine Çorum ilinde rastlanılmıştır. Ülkemizin dokuz değerden biri olan ve Hititlerin başkenti olan Hattuşa ve Hititlere 450 yıl başkentlik yapmış Boğazkale il sınırları içerisinde yer almaktadır. İl sınırları içerisinde bulunan Boğazköy'de Hititler ile Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması'na ait tabletler bulunmuştur. Yine bu bölgede yer alan Yazılıkaya'da kaya üzerine işlenmiş tanrı, tanrıça ve hayvan motifleri bulunmaktadır. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle başlatılan ve ilk milli kazılardan olan Alacahöyük'te, Hatti dönemine ait 13 Kral Mezarı bulunmuştur. Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait kale, köprü ve sivil mimari eserler Çorum'un her yerini süsleyerek ili ülkemizin en önemli kültür ve turizm merkezi haline getirmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020).

Çorum Türkiye'nin nüfus bakımından kırkinci büyük ildir. TR83 Bölgesi içinde Çorum; Samsun ve Tokat'tan sonra en büyük üçüncü ildir. Çorum nüfusu 1990 yılına kadar artış göstermiş ve 1990 yılından sonra azalmaya başlamıştır (Çorum Valiliği, 2019, s.29). Tablo 3.1'de Çorum'un ilçelere göre nüfus dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3.1 : Çorum'un İlçelere Göre Nüfus Dağılımı

İl ve İlçe	Toplam Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri	Belde ve Köyler
		Nüfusu	Nüfusu
Çorum	528.422	392.654	135.768
Merkez	294.050	265.171	28.879
Alaca	31.594	20.076	11.518
Bayat	16.509	6.059	10.450
Boğazkale	3.686	1.209	2.477
Dodurga	5.904	2.655	3.249
İskilip	32.248	18.809	13.439
Kargı	15.195	5.301	9.894
Laçın	4.602	1.240	3.362
Mecitözü	14.937	4.378	10.559
Oğuzlar	5.299	2.893	2.406
Ortaköy	6.848	2.280	4.568
Osmancık	42.922	28.557	14.365
Sungurlu	48.554	30.980	17.574
Uğurludağ	6.074	3.046	3.028

Kaynak: Çorum Belediyesi, 2020

Çorum'un nüfusunun en belirgin özelliği kadın nüfusunun fazla olmasıdır. İlde cinsiyet oranlarının dağılışına bakıldığında kırsal alanlarda göç sonucunda azalan erkek nüfusu dikkat çekmektedir. Şehir nüfusunda 2000'den sonraki yıllara bakıldığında kadın nüfusun erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Çorum'u önemli ölçüde göç veren illerden biri konumuna getirmiştir (Çoban, 2016, s.420). Tablo 3.2'de Çorum'un yıllara göre kadın, erkek ve toplam nüfusu gösterilmiştir.

Tablo 3.2 : Çorum'un Yıllara Göre Erkek ve Kadın Nüfus Dağılımı

Yıl	Çorum Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2019	530.864	263.354	267.510
2018	536.483	265.678	270.805
2017	528.422	261.605	266.817
2016	527.863	261.606	266.257
2015	525.180	259.993	265.187
2014	527.220	261.187	266.033
2013	532.080	263.906	268.174
2012	529.975	262.155	267.820
2011	534.578	265.163	269.415
2010	535.405	264.759	270.646
2009	540.704	268.501	272.203
2008	545.444	270.107	275.337
2007	549.828	271.942	277.886

Kaynak: TÜİK, 2020

Çorum'da altı yaş ve üzeri nüfusta okuma yazma bilmeyenlerin oranı 2019 yılında %4,4 olarak gerçekleşmiştir. Çorum ili okuma-yazma bilmeyenler oranında Türkiye genelinde 57. Sıradadır. Okuma-yazma bilmeyenlerin %82,1'i kadındır. Yani kadın okuryazarlığı erkek okuryazarlığından düşüktür. Çorum'da nüfusun geneli ilköğretim ve ilköğretim mezunudur. Ayrıca yüksekokul ve fakülte mezun sayılarında yavaş bir artış gözlenmiştir (Çorum Hakimiyet, 2020).

Tarım, Çorum ekonomisi için önemli bir yere sahiptir. Çorum ilinin genel alanının %4'lük kısmını ormanlık alan, %43'ünü tarıma elverişli alan, %5'ini çayır ve mera alanları oluşturmaktadır. İlde buğday ve arpa ekimi oldukça yaygındır. Kızılırmak ve Çorum Çayı vadi tabanlarında yaygın olarak sebze yetiştiriciliği ve pirinç ekimi yapılmaktadır. Önemli soğan, şekerpancarı ve patates yetiştiriciliği yapılan yerler; Merkez, Alaca, Osmancık ve Sungurlu'dur. Yer altı kaynakları bakımından zengin olan Dodurga ilçesinde toplam 38.500.000 ton linyit rezervi bulunmaktadır (Nurdoğan & Doğan, 2019, s.133). Hayvancılık yönünden de Çorum önemli bir potansiyele sahiptir.

Küçükbaş hayvan varlığı ilde hızla artmaktadır. İl yem sektörü ve arıcılık sektörü açısından oldukça avantajlıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021).

Çorumda sanayileşme faaliyetlerine bakıldığında 1970-1980 yılları arasında kurulan kiremit ve tuğla fabrikaları ile geliştiği görülmektedir. Daha sonra un fabrikası, yem fabrikası, makine imalatı ve döküm sanayi kolları eklenerek sanayi gelişmeye devam etmiştir. Ayrıca bölgede kurulan sanayiye ham madde temini kolaylığı sağlama amacı tarımsal sanayininde gelişmesine katkıda bulunmuştur (Şahin, 2001, s.30).

Tablo 3.3 : Çorum İlindeki Çalışanların Sektörel Dağılımı ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayısı

Sektörler	Kadın	Erkek	Toplam
İmalat	3.545	8.757	12.303
Toptan ve perakende ticaret	1.099	2.522	3.621
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	465	1.957	2.422
İnşaat	77	992	1.069
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	575	418	993
Ulaştırma ve depolama	119	723	842
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	218	509	728
Madencilik ve taş ocakçılığı	12	703	715
Diğer hizmet faaliyetleri	140	473	613
Eğitim	272	238	509
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	24	265	289
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	58	216	275
Bilgi ve iletişim	6	91	97
Kültür, sanat, eğlence ve spor	23	55	78
Finans ve sigorta faaliyetleri	11	25	36
Gayrimenkul faaliyetleri	2	30	32
Genel toplam	6.647	17.975	24.622

Kaynak: İŞKUR, 2019, s.25

Çorum ilinde tablo 3.3'te görüldüğü gibi çalışanların büyük kısmı İmalat, Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe istihdam edilmekte ve bu oran çalışanların

%64'ünü oluşturmaktadır. Kadın istihdamına bakıldığında kadınların en fazla imalat sektöründe faaliyette bulunduğu gözlemlenmiştir. İlde kadın çalışan oranının en fazla olduğu bir diğer sektör ise insan sağlığı ve sosyal hizmetlerdir. Türkiye genelinde de insan sağlığı ve sosyal hizmetler sektöründe, kadın çalışanlarının erkek çalışanlarından fazla olduğu görülmektedir (İŞKUR, 2019, s.25).

Çorum ilinde nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak ve böylece bölgesel, yerel ve sektörel bazda gelişmeyi sağlamak amacıyla Çorum Belediyesi tarafından “Güçlü Kadın Güçlü Gençlik” projesi hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında şehirdeki imalat sanayi için nitelikli eleman ihtiyacı karşılanacak ve kadınlara mesleki eğitimler verilerek çalışma hayatında daha aktif bir rol üstlenmeleri sağlanacaktır (Çorum Belediyesi, 2020).

Tablo 3.4 : Çorum İli İmalat Sektörünün İhracat ve İthalat Verilerinin TR83 Bölgesi İçindeki Payı (1.000 ABD Doları)

Yıllar	TR83 Bölgesi		TR83 Bölgesi	
	Çorum İli İthalatı	İthalat Toplamına Oranı	Çorum İli İhracatı	İhracat Toplamına Oranı
2014	161.525	% 40,12	238.029	% 30,90
2015	116.861	%35,64	328.904	% 42,67
2016	130.585	%35,21	193.226	% 31,50
2017	137.063	%33,12	162.859	% 24,02
2018	454.948	%65,82	734.030	% 51,63
Genel Toplam	1.000.982		1.657.048	

Kaynak: OKA, 2020, s.38

Tablo 3.4'e bakıldığında ilde ihracat ve ithalat verilerinin yıllar itibariyle arttığı görülmektedir. 2018 yılında TR83 Bölgesi içinde Çorum ili ithalatı % 65,82 oranına ve ihracatı % 51,63 oranına sahiptir. Bu oranlardan yola çıkılarak imalat sektöründeki işletmelerin ihracat oranının ithalat oranından daha fazla paya sahip olacağı beklenmektedir. Daha fazla ihracat yapılması ve ithal mal girdilerinin azaltılması hem

ili ekonomik açıdan kalkındıracak hem de bölgesel refahın artmasına yol açacaktır (OKA, 2020, s.38).

Çorum ilinin potansiyeline bakıldığında yatırım için avantajlı alanlar bulunmaktadır. Bu alanlar; makine ve bilişim sektörü, demir-çelik, seramik, tıbbi araç ve medikal gereçleri, tekstil, motorlu taşıtların aksam ve parçalarıdır. Tarım sektörüne bakıldığında ise ekilebilen alanın büyüklüğü ve toprakların organik tarıma uygun olması ili yatırım açısından avantajlı hale getirmektedir. Aynı zamanda seracılık, bağ-bahçe, arıcılık, tiftik keçisi yetiştiriciliği, et-süt ürünleri, yumurta-et tavukçuluğu ve yem imalatı yatırımları açısından Çorum ili oldukça avantajlıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021, s.43).

3.2. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE LİTERATÜR İNCELEMESİ

Karabat ve Sönmez'in 2012 yılında gerçekleştirdiği "Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğin Rolü" adlı çalışmada Edirne ilindeki misk sabunu üretimi yapan girişimci kadınların finansman ve girişimcilik sürecinde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bölgede faaliyette bulunan misk sabunu üretimi yapan kadın girişimcilerin en çok sermaye temini konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Vergi muafiyeti ve eğitim desteği gibi imkânlar yaratılarak kadın girişimci sayısının artırılması ve böylelikle bölgenin de kalkınmasının sağlanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Başer ve Büber'in 2012 yılında yaptıkları çalışmada, Aydın ilindeki 146 kadın girişimci adayına anket çalışması düzenleyerek kadınların başarılı girişimcilik özelliklerinin ne kadarına haiz olduğu incelenmiştir. Ulaşılan sonuca göre Aydın ilinde girişimcilik eğitimi alan girişimci kadınların yenilik, liderlik, risk alma, kendine güven ve başarı ihtiyacı gibi girişimcilik özelliklerinin tamamına yakınına haiz olduğu bulunmuştur (Başer & Büber, 2012, s.142).

2014 yılında Yalman ve Gündoğdu'nun beraber yürütmüş olduğu "Kadın Girişimciliği ve Bölgesel Kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde Uygulama" adlı çalışmada, kadın girişimcilerin ekonomideki büyüme ve kalkınmadaki önemine vurgu yapılmıştır. Çalışmada kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlara çözümler bulmak ve kadın girişimcilerin kalkınmadaki katkısını artırmak için birtakım önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Bu çalışmada Sivas, Yozgat ve Kayseri illerinde yani TR72 bölgesinde faaliyet gösteren, Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 432 kadın girişimcisine anket uygulanmıştır. Çalışmada bölgesel kalkınma için öncelikli etkenlerin

başında gelen yeni pazarlara ulaşma, kaliteli üretimi artırma, işletmelerini büyütme yolunda kadın girişimcilere gerekli desteğin verilmesi, bölgede kadın girişimcilere uygun yatırım alanı olan tekstil ve hazır giyim sektörü için teşvik ve eğitimlerin artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Yalman & Gündoğdu, 2014, s.42).

Gündüz tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen ‘‘Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Kadın Girişimciliği’’ adlı çalışmada, ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasında kilit rol oynayan girişimciliğin ve kadın girişimciliğinin önemine vurgu yapılmıştır. Ülke ekonomilerinin yapı taşları olan girişimcilerin sayısının artması ekonomide üretimi, istihdamı ve milli geliri artırıcı etkide bulunduğu gözlemlenmiştir. Çalışmanın sonucunda ulaşılan sonuca göre girişimciliğin ekonomiye kazandırdığı yenilik oluşumları kadın girişimcilerin katkısıyla artmakta ve bu durum ülke refahı açısından olumlu etki yaratmaktadır (Gündüz, 2018, s.544).

Mesci vd., tarafından 2018 yılında ‘‘Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmada Rolü: Akçakoca İlçesi Örneği’’ isimli çalışmada girişimci kadınların özellikleri, başarı ve başarısızlıklarına etki eden faktörleri, girişimci olma nedenleri ve bölge kalkınmasına sağladıkları katkılar incelenmiştir. Araştırmada görüşme tekniği ve nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Akçakoca ilçesinde yapılan çalışmaya göre kadın girişimcilerin yeni işletme kurarak istihdam potansiyelini artırması, müşterilere bölgenin tanıtılması ve diğer kadınlara girişimcilik konusunda yol göstermesi açısından bölge ekonomisine katkıda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır (Mesci, Mesci, Karagöz, & Özgenç, 2018, s.407).

Çicek’in 2019 yılında Sivas ilinde gerçekleştirdiği çalışmasında girişimci kadınların iş kurma süreçleri ve sonrasında yaşadıkları sorunlar tespit edilmiştir. Sivas ilinde faaliyet gösteren 124 girişimci kadına anket uygulanmıştır. Anket sonucuna göre kadınlar en çok ekonomik bağımsızlık kazanmak için girişimciliği tercih etmişlerdir. Kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunların çözümü için devlet ve diğer kurumların desteğinin alınması ve girişimciliğin okullarda ders olarak okutulmasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Çicek, 2019, s.1).

Aylan, Gök ve Salvarcı’nın birlikte 2019 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, kırsal yoksulluğun azaltılmasında önemli etken görülen turizm sektörünün ve bu sektörde önemli gelişmeler sağlayacak kadın girişimcilerin faaliyetleri incelenmiştir. Çalışma Kuyucuk köyünde gerçekleştirilmiş ve MAXQDA 2018

programı kullanılmıştır. Bölgede faaliyette bulunan kadın girişimciler ev pansiyonculuğu, yöresel ürün, hediyelik eşya tezgâhları gibi ürünlerde girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirip turizm sektörüne katkıda bulunmuştur. Çalışmada kadın girişimcilerin turizm sektöründeki faaliyetleri bölgenin kalkınmasında önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır (Aylan, Gök, & Salvarcı, 2019, s.1283).

Erol ve Çiçek'in 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmada, kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunların demografik faktörlerle ilişkisi incelenmiştir. Çalışmadaki verilere, Orta Anadolu'da bulunan Sivas ilinde faaliyet gösteren 124 kadın girişimciye uygulanan anket yöntemi ile ulaşılmıştır. Elde edilen sonuca göre kadınlar, girişimciliği ekonomik özgürlük elde etmek için seçmiştir. Ayrıca girişimci kadınların iş kurma sürecinde devlet desteğine daha çok ihtiyaçları olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erol & Çiçek, 2020, s.75).

2020 yılında Andiç ve Çakır'ın "Girişimci Kadınlar: Yozgat Örneği" çalışmasında kadın girişimciler için devlet ve özel kuruluşların ne tür proje ve çalışmalarının olduğu incelenmiştir. Çalışmada, devletin kadın girişimciler için oluşturduğu destek paketleri kadın girişimci sayısında artışa yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Andiç & Çakır, 2020, s.162).

3.3. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA-ÇORUM İLİ

3.3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; kadın girişimcilerin bölgesel anlamda kalkınmaya etkisini tespit etmektir. Bu amaçla Çorum ilinde aktif iş hayatında faaliyette bulunan kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmadaki rolleri çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmanın diğer amaçları ise kadın girişimciliğinin genel profilinin belirlenmesi, hangi faktörlerin kadın girişimciliğine yön verdiğinin tespit edilmesi ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Bu çalışmada elde edilen bulgular Çorum ili kadın girişimciliğine ışık tutması ve bölgenin kalkınmasında girişimci kadınların önemli etkilerinin analiziyle bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek olması açısından önem arz etmektedir.

3.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmada, Çorum ilinde faaliyette bulunan kadın girişimciler araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Hazırlanan anketler Ocak 2021 tarihinden itibaren hem sanal

ortamda hem de doğrudan görüşme yolu ile kadın girişimcilere uygulanmıştır. 10 Mart 2021 tarihine kadar 134 kadın girişimciye ulaşılmıştır. Toplam 112 anket geri dönüşü olmuştur. Sonuç olarak %76,9'luk bir dönüş oranı elde edilmiştir. Cevaplanan 9 anket ise değerlendirilmeye uygun olmaması nedeni ile değerlendirme dışı bırakılmıştır. Böylece 103 kadın girişimcinin verdiği yanıtlar değerlendirmeye alınmıştır.

3.3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çorum ilinde faaliyette bulunan kadın girişimci sayısı hakkında bilgiler KOSGEB il müdürlüğü, 24/03/2016 tarih ve 6698 sayılı resmi gazetede yer alan “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” ile sınırlandırmıştır. 2019 yılından beri devam eden Covid-19 pandemisi nedeniyle kadın girişimcilere ulaşma konusunda güçlük yaşanmıştır. Ayrıca kadın girişimci adına açılan işletmelerin gerçekte eşleri veya akrabaları tarafından işletiliyor oluşu ve odalara kayıtlı her kadın girişimcinin aktif olarak çalışma hayatında yer almaması gibi sınırlılıklar nedeniyle kadın girişimciler hakkındaki bilgiler kişisel çaba sonucunda elde edilerek analize tabi tutulmuştur.

3.3.4. Araştırmanın Hipotezi

Hipotez, karşılaşılan özel durumlara ilişkin bir önerme olarak ifade edilmektedir. İstatistiksel anlamda hipotez ise anakütle parametrelerine ilişkin olarak ileri sürülen ve geçerli olup olmadığı olasılık kanunlarına göre araştırılabilen özel önermelerdir. İstatistiksel bir araştırmada iki tür hipotez kurulmaktadır. Null (sıfır) hipotezleri değişkenler arasında anlamlı fark olmadığı tezi üzerine kurulmakta ve H_0 olarak sembolize edilmektedir. Alternatif hipotez ise H_0 hipotezine karşı test edilen hipotez olup H_1 olarak sembolize edilmektedir. Bu çalışmada alternatif hipotezler test edilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen hipotezler şu şekilde belirtilmiştir:

H₁: Kadın girişimcilerin yaşı ile iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık vardır.

H₂: Kadın girişimcilerin işletmelerindeki çalışan sayısı ile bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkılardan gelirin bölgede tutulması arasında anlamlı farklılık vardır.

H₃: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile işletmelerine ait geleceğe yönelik planlarından kurumsallaşma arasında anlamlı farklılık vardır.

H₄: Kadın girişimcilerin faaliyette bulunduğu sektör ile iş sırasında yaşadığı kalifiye eleman bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık vardır.

H₅ :Kadın girişimcilerin medeni durumu ile girişimci olma nedenlerinden kendi işinde çalışma isteği arasında anlamlı farklılık vardır.

H₆:Kadın girişimcilerin çocuk sayısı ile devletin vermesi düşünülen desteklerden düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi arasında anlamlı farklılık vardır.

3.3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Anketin hazırlanmasında Pirinççi (2020), ve Çakmak (2019)'ın çalışmalarından yararlanılmıştır. Anket çalışması 18 sorudan oluşmaktadır. Anketin 7, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 17 ve 18. sorularında 5'li likert tipi ölçek olup diğer sorular çoktan seçmeli sorulardır. Anket formlarının küçük bir kısmı yüz yüze görüşme metodu ile uygulanırken büyük bir bölümü ise Google Form aracılığıyla oluşturulan formların elektronik ortamda katılımcılara iletilmesi yoluyla uygulanmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak test edilmiştir. Bu doğrultuda tanımlayıcı özellikler için frekans ile yüzde dağılım analizleri ve bazı tanımlayıcı özelliklere göre değişkenlerin farklılığını test etmek için ise Anova testi uygulanmıştır.

3.3.6. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada güvenilirliğin test edilmesinde Alpha katsayısından (Cronbach's Alpha) yararlanılmıştır. Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Bu katsayının 0,70 ve üstünde bulunması ölçeğin güvenilirliğinin iyi olduğunu göstermektedir. Cronbach Alpha katsayıları;

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Araştırmada pandemi sürecinin kadın girişimcilerinin faaliyetini nasıl etkilediğini ölçmek için kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizi düşük çıkmıştır. Bu durumda, pandemi sürecinin etkisiyle ankete cevap veren kişilerin verdiği cevapların belli seçeneklerde birikim göstermesi etkili olmuştur. Ayrıca cevapların frekans dağılımı ve histogram grafikleri incelendiğinde cevapların normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu ölçek çıkartılarak soruların güvenilirlik katsayısı yeniden hesaplanmıştır. Yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha katsayısı 0,841

olarak bulunmuştur. Söz konusu alfa değeri Tablo 3.5' e göre yüksek derecede güvenilir çıkmıştır. Kullanılan anketin yüksek derecede güvenilir olması sonuçların diğer analizlerde de kullanılabileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.5 : Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik İstatistikleri	
Cronbach's Alpha	0,841
N of Items	43

3.3.7.Araştırmaya Ait Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde anket sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizi yapıp ortaya çıkan sonuçlar tablolar ve şekiller yardımıyla açıklanacaktır.

Tablo 3.6 : Genel Bilgiler

SORULAR	DEĞİŞKENLER	FREKANSLAR	YÜZDE (%)
		(n)	
Yaşınız	19 ve altı	3	2,9
	20-29	16	15,5
	30-39	32	31,1
	40-49	40	38,8
	50 ve üzeri	12	11,7
	Toplam	103	100
Eğitim durumunuz	İlköğretim	9	8,7
	Lise	24	23,3
	Önlisans	19	18,4
	Lisans	39	37,9
	Lisansüstü	12	11,7
	Toplam	103	100
Medeni durumunuz	Evli	71	68,9
	Bekar	25	24,3
	Boşanmış	7	6,8

Tablo 3.6. (devam)

	Toplam	103	100
	Çocuğum yok	25	24,3
	1	27	26,2
	2	39	37,9
Çocuk sayınız	3	7	6,8
	4 ve üzeri	5	4,9
	Toplam	103	100
	1-4 kişi	57	55,3
	5-9 kişi	18	17,5
İşletmenizdeki çalışan sayısı	10-49 kişi	21	20,4
	50 ve üzeri	7	6,8
	Toplam	103	100
	Hizmet	39	37,9
	Üretim-İmalat	24	23,3
Faaliyette bulunduğunuz sektör	Tarım ve Hayvancılık	8	7,8
	Pazarlama ve Satış	17	16,5
	Diğer	15	14,6
	Toplam	103	100

Ankete katılan 103 kadın girişimcinin yaş dağılımları incelendiğinde; % 2,9'unu 19 yaş ve altı, % 15,5'ini 20-29 yaş aralığı, % 31,1'ini 30-39 yaş aralığı, % 38,8'ini 40-49 yaş aralığı ve % 11,7'sini 50 yaş ve üzerindeki oluşturmaktadır. Bu sonuç bize kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun orta yaşta olduğunu göstermektedir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin eğitim düzeyine bakıldığında; % 8,7'sinin ilköğretim, % 23,3'ün lise, % 18,4'ünü önlisans, % 37,9'unu lisans ve % 11,7'sinin lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, kadın girişimcilerinin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin % 24,3'ünü bekar, % 68,9'u evli ve % 6,8'ini ise boşananlar oluşturmaktadır. Kadın girişimcilerin medeni durumunun girişimcilik faaliyetlerine engel olmadığı görülmektedir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin % 24,3'ünün çocuğunun olmadığı, % 26,2'sinin bir çocuk sahibi, % 37,9'unun iki çocuk sahibi, % 6,8'inin üç çocuk sahibi olduğu ve % 4,9'unun da dört ve üzeri sayıda çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre, kadın girişimcilerin kariyerlerini sürdürmede çocuklarının olmasının bir engel teşkil etmediği yorumu yapılabilir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin işletmelerindeki çalışan sayıları incelendiğinde; % 55,3'ü 1-4 kişi aralığında, % 17,5'i 5-9 kişi aralığında, % 20,4'ünü 10-49 kişi aralığında ve % 6,8'inide 50 ve üzeri kişi aralığında yer almaktadır. Sonuçlarda kadın girişimcilerin, kişilere istihdam alanı yaratmada önem arz ettiği görülmektedir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin sektörel dağılımlarına bakıldığında; % 37,9'unun hizmet, % 23,3'ünün üretim-imalat, % 7,8'inin tarım ve hayvancılık, % 16,5'inin pazarlama ve satış, % 14,6'sının da diğer sektörlerde faaliyette bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla kadın girişimcilerin hizmet sektöründe daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3.7 :Girişimci Olma Nedenlerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Ekonomik bağımsızlık elde etmek	f	50	32	21		
	%	48,5	31,1	20,4		
Aile bütçesine ek gelir sağlamak	f	43	31	23	6	
	%	41,7	30,1	22,3	5,8	
Kendi işinde çalışma isteği	f	68	20	9	6	
	%	66,0	19,4	8,7	5,8	
Ücretli ve mesai gerektiren işe ailemin izin vermemesi	f	10	5	19	27	42
	%	9,7	4,9	18,4	26,2	40,8
Bilgi ve becerileri kazanca dönüştürmek	f	55	29	15	4	
	%	53,4	28,2	14,6	3,9	
Sosyal statü elde etmek	f	30	25	34	10	4
	%	29,1	24,3	33,0	9,7	3,9

Tablo 3. 7. (devam)

Mevcut işten duyulan	f	21	13	21	27	21
memnuniyetsizlik	%	20,4	12,6	20,4	26,2	20,4
Toplumsal farkındalık	f	46	28	27	2	
yaratmak	%	44,7	27,2	26,2	1,9	

Anket sonuçlarında da görüldüğü üzere, kadın girişimcilerin önemli bir çoğunluğu yani % 85,4'lük kısmı kendi işinde çalışmak istediği için girişimci olmaya karar verdiğini ifade etmiştir. Kadın girişimcilerin bilgi ve becerilerini kazanca dönüştürme isteği % 81,6'lık bir oranla ikinci önemli faktör olmuştur. Ayrıca kadın girişimcilerin ekonomik bağımsızlık elde etme isteği de % 79,6'lık oranla üçüncü önemli faktör olmuştur. Araştırmada sosyal statü elde etmek, toplumsal farkındalık yaratmak ve kendi işinde çalışma isteği gibi etkenler, Çorum'daki kadın girişimcilerin girişimci olmalarında önemli motivasyon faktörleri arasında yer almaktadır.

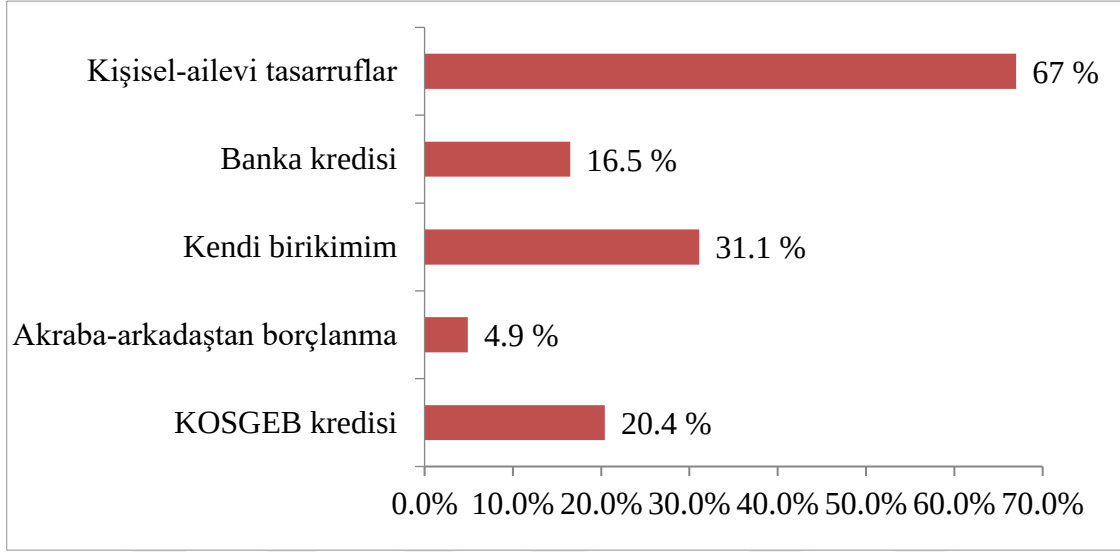
Tablo 3.8 :Kadın Girişimcilerinin Kazançlarını Değerlendirmelerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Evimin ihtiyaçları için	f	37	33	24	6	3
harcıyorum	%	35,9	32,0	23,3	5,8	2,9
Eşime veriyorum	f	4	5	23	43	28
	%	3,9	4,9	22,3	41,7	27,2
Yalnız kendi	f	10	5	35	31	22
ihtiyaçlarım için	%	9,7	4,9	34,0	30,1	21,4
harcıyorum						
Tasarruf ediyorum	f	30	39	28	6	
	%	29,1	37,9	27,2	5,8	

Tablo 3.8'e bakıldığında araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 67,9'unun elde ettiği geliri evinin ihtiyaçları için harcadığı görülmektedir. Ayrıca kadın girişimcilerin yarısından fazlası yani % 68,9'luk kısmı elde ettikleri geliri eşlerine vermemektedir. Tablodan da anlaşılabacağı üzere kadın girişimciler elde ettikleri geliri

aile bütçesine katkı sağlamak için ve kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmaktadırlar. Ayrıca ankete katılan girişimci kadınların % 67’lik kısmının elde ettikleri geliri tasarruf ettiği görülmektedir. Araştırmada kadın girişimcilerin tasarruf bilincinin geliştiği ve aile refahını arttırmak için önem arz ettikleri sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 3.1 : Kadın Girişimcilerinin İşletme Sermayelerinin Kaynağına Ait Yüzde Dağılımı

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 67’sinin kişisel ve ailevi tasarruflar kullanarak, % 31,1’inin kendi birikimlerini kullanarak, % 20,4’ünün KOSGEB desteğinden yararlanarak, % 16,5’inin banka kredisi alarak ve % 4,9’unun da akraba-arkadaştan borçlanarak işletmelerini kurdukları görülmektedir. Şekilden de anlaşılabacağı üzere, Çorum ilindeki kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu kendi birikimlerini ve ailevi tasarruflarını yani miras haklarını kullanarak işletmelerini kurmuşlardır. Ayrıca kadın girişimcilerin KOSGEB desteğinden faydalanma oranının düşük olması bu desteğin kadın girişimciler tarafından bilinmiyor olması ya da kurumun kadın girişimcilere ulaşma konusunda yetersiz kalmasından kaynaklanabilir.

Tablo 3.9 : Başarılı Bir Girişimcide Bulunması Gereken Özelliklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Risk Üstlenebilme	f	48	33	20	1	1
yeteneği	%	46,6	32,0	19,4	1,0	1,0
Kendine güven ve	f	56	35	10	2	
cesaret	%	54,4	34,0	9,7	1,9	
Hırslı, kararlı ve	f	54	33	14	2	
çalışkan yapı	%	52,4	32,0	13,6	1,9	
Bağımsızlığa önem	f	48	31	22	2	
verme	%	46,6	30,1	21,4	1,9	
Başarı odaklı olma	f	52	32	19		
	%	50,5	31,1	18,4		
Yeni fikirlere açık olma	f	65	30	8		
	%	63,1	29,1	7,8		

Kadın Girişimcilerin, başarılı bir girişimcide bulunması gereken özelliklerin neler olduğu sorusuna en çok % 92,2'lik oran ile yeni fikirlere açık olma cevabını verdikleri görülmektedir. Ayrıca % 88,4 ile kendine güven ve cesaret ,% 81,6 ile başarı odaklı olma, % 84,4 ile hırslı, kararlı ve çalışkan yapı, % 78,6 ile de risk üstlenebilme yeteneği ve % 76,7 ile de bağımsızlığa önem verme gibi temel özelliklerinin bulunması gerektiğini düşünmektedirler. Araştırmada kadın girişimcilerin Schumpeter'in girişimcilik tanımını destekler nitelikte cevaplar verdiği görülmektedir. Yeni fikirlere açık olma, başarıma güdüsü, bağımsızlık duygusu ve risk üstlenebilme yeteneği kadın girişimcilerin öne çıkan özelliklerini oluşturmaktadır.

Tablo 3.10 : Kadın Girişimcilerin İşletme Kurarken Karşılaştığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Bürokratik işlemler	f	19	33	38	11	2
	%	18,4	32,0	36,9	10,7	1,9
Bilgi ve tecrübe	f	11	26	36	19	11
yetersizliği	%	10,7	25,2	35,0	18,4	10,7

Tablo 3.10. (devam)

Örgütlenememe	f	16	31	39	9	8
	%	15,5	30,1	37,9	8,7	7,8
Aile engeli	f	9	15	39	27	13
	%	8,7	14,6	37,9	26,2	12,6
Toplunun değer yargıları	f	12	30	43	13	5
	%	11,7	29,1	41,7	12,6	4,9
Finansal destek bulamama	f	18	34	35	10	6
	%	17,5	33,0	34,0	9,7	5,8

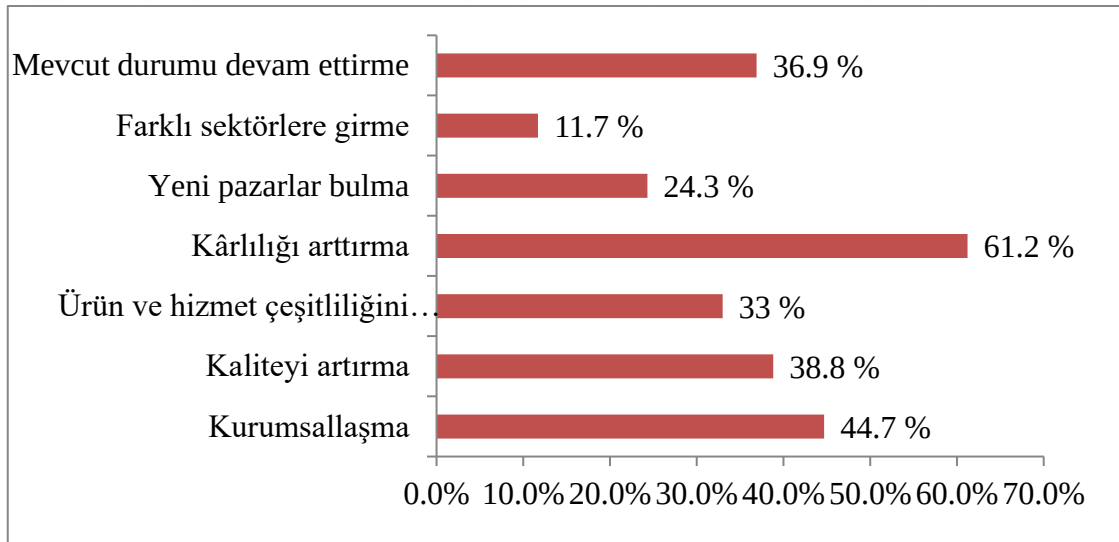
Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 52'si % 50,5'i işletme kurarken yaşadığı sıkıntının başında finansal destek bulamama sorununun geldiğini ifade etmiştir. Kadın girişimcilerin % 45,6'sı örgütlenememede ve % 50,4'ü bürokratik işlemlerde sıkıntı yaşarken % 35,9'u bilgi ve tecrübe yetersizliği ile % 40,8'i toplumun değer yargıları nedeniyle sorun yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca kadın girişimcilerin % 38,8'lik kısmı işletmelerini kurarken aile engeli sorunuyla karşılaşmamıştır. Sonuçlara göre, ankete katılan kadın girişimciler işletmelerini kurarken sorun yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 3.11 : Kadın Girişimcilerin İşletmelerindeki Faaliyetleri Sırasında Karşılaştığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Bürokratik engeller	f	7	29	48	17	2
	%	6,8	28,2	46,6	16,5	1,9
Ticari tecrübe eksiklikleri	f	11	29	33	20	10
	%	10,7	28,2	32,0	19,4	9,7
Kalifiye eleman sorunu	f	28	38	27	7	3
	%	27,2	36,9	26,2	6,8	2,9
Cinsel ve duygusal taciz	f	9	13	30	35	16
	%	8,7	12,6	29,1	34,0	15,5
Aile içi sorumluluklar	f	17	27	39	18	2
	%	16,5	26,2	37,9	17,5	1,9

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 64,1'i işletmelerindeki faaliyetleri sırasında en fazla kalifiye eleman bulma sorunu yaşadığını belirtmiştir. % 46,6'sı kısmen bürokratik engellerle karşılaştığını, % 38,9'u ticari tecrübe eksikliği nedeniyle sorun yaşadığını belirtirken % 42,7'sinin de aile içi sorumluluklar nedeniyle sorun yaşadığı görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 49,5'i cinsel ve duygusal taciz ile karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Kadınların girişimcilikte etkin rol oynamaları açısından aile içi sorumluluklarının hafifletilmesi ve kurumların kalifiye eleman bulma konusunda destek olmaları, sorunların çözümü konusunda önem arz etmektedir.

Şekil 1.2 : Kadın Girişimcilerinin İşletmelerine İlişkin Geleceğe Yönelik Planlarına Ait Yüzde Dağılımı

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işletmelerine ilişkin geleceğe yönelik en önemli planı % 61,2'lik oranla kârlılığı artırmak olarak düşünülmektedir. Ayrıca % 44,7 ile kurumsallaşma ve % 38,8 ile kaliteyi artırma diğer önemli planları arasında yer almıştır.

Tablo 3.12 : Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Olan Katkılarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle			
		evet	Evet	Kısmen	Hayır
İstihdam artışına	f	45	41	13	4
neden olması	%	43,7	39,8	12,6	3,9
Üretim seviyesini	f	45	38	20	
artırması	%	43,7	36,9	19,4	

Tablo 3.12. (devam)

Diğer illere göçü	f	30	39	30	4
azaltması	%	29,1	37,9	29,1	3,9
Yeni endüstrilerin	f	32	50	21	
doğması	%	31,1	48,5	20,4	
Gelirin bölgede	f	26	51	22	4
tutulması	%	25,2	49,5	21,4	3,9
Vergi gelirlerini	f	28	40	25	10
artırması	%	27,2	38,8	24,3	9,7
Haksız rekabeti	f	18	44	31	10
önlemesi	%	17,5	42,7	30,1	9,7
Bölgesel gelişmişlik	f	25	51	21	6
farklarını ortadan	%	24,3	49,5	20,4	5,8
kaldırması					
Bölgeyi cazibe	f	32	44	25	2
merkezi haline	%	31,1	42,7	24,3	1,9
getirmesi					

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 86 kişisi % 83,5'i kadın girişimcilerin istihdamı artırmada önemli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca kadınların üretim seviyesini artırılacağı düşünülmekte ve bu düşünce %80,6 ile kanıtlanmaktadır. Kadın girişimcilerin istihdam ve üretim artışı ile diğer illere olan göçü azaltacağı düşünülmekte ve bu sonuç ankete katılanların % 67'si ile desteklenmektedir. Diğer sonuçlara göre; katılımcıların % 79,6'sı yeni endüstrilerin doğması , % 74,7'si gelirin bölgede tutulması, % 66'sı vergi gelirlerini artırması, % 60,2'si haksız rekabeti önlemesi, % 73,8'i ise bölgesel gelişmişlik farklarını ortadan kaldırması ve bölgeyi cazibe merkezi haline getirmesi açısından kadın girişimcilerin önem teşkil ettiğini belirtmiştir.

Tablo 3.13 : Araştırmaya Katılan Girişimci Kadınların Faaliyetlerini Çorum İlinde Sürdürmelerinin Etkisine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

DEĞİŞKENLER	FREKANS	YÜZDE
Evet	38	36,9
Hayır	65	63,1
Toplam	103	100

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 36,9'u faaliyetlerini Çorum ilinde sürdürmelerinin dezavantaj olduğunu düşünmektedir. % 63,1'i ise Çorum ilinde girişimcilik faaliyetlerini sürdürmelerinin hiçbir dezavantaj yaratmadığı düşüncesindedir. Sonuçlar, Çorum ilinde kadınların girişimcilik faaliyetlerini yürütebilmesi açısından uygun ortamın bulunması ve kadın girişimcilerin bu ortamdan duyduğu memnuniyeti kanıtlar niteliktedir.

Tablo 3.14 : Çorum İlinde Faaliyette Bulunmanın Dezavantajının Yarattığı Sorunlara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle Hayır
Toplumda yaygın kadın rollerinin yarattığı baskı	f	11	9	14	4	
	%	10,7	8,7	13,6	3,9	
İş çevresinde erkek çalışanlarının çoğunlukta olması	f	9	8	16	3	2
	%	8,7	7,8	15,5	2,9	1,9
Pazarın özellikleri	f	13	14	8	3	
	%	12,6	13,6	7,8	2,9	
Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar	f	22	12	2	2	
	%	21,4	11,7	1,9	1,9	
Aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki rekabet	f	11	16	3		8
	%	10,7	15,5	2,9		7,8

Çorum ilinde faaliyet göstermenin dezavantaj olduğunu düşünen 38 kadın girişimciye göre dezavantaj unsurunun başında % 33,1 ile uygun eleman ve materyal temininde yaşanan sorunlar gelmektedir. Kadın girişimcilerin % 26,2'si aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki rekabetin ve pazarın özellikleri açısından dezavantaj oluşturduğunu düşünmektedir. Ayrıca kadın girişimcilerin %19,4'ü toplumda yaygın kadın rollerinin yarattığı baskı ve %16,5'inin de iş çevresinde erkek çalışanlarının çoğunlukta olması unsurlarının dezavantaj oluşturduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.15 : Devletin Kadın Girişimcilere Vermesi Düşünülen Desteklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle			
		evet	Evet	Kısmen	Hayır
Daha fazla teşvik	f	62	28	13	
	%	60,2	27,2	12,6	
Kadınlara yönelik danışmanlık hizmeti	f	57	36	10	
	%	55,3	35,0	9,7	
Bürokratik engellerin azaltılması	f	46	34	20	3
	%	44,7	33,0	19,4	2,9
Daha fazla vergi indirimi ve muafiyet yapılması	f	51	42	10	
	%	49,5	40,8	9,7	
Düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi	f	59	33	9	2
	%	57,3	32,0	8,7	1,9

Kadın girişimcilerin % 90,3'üne göre kadınlara yönelik danışmanlık hizmetinin verilmesi, vergi indirimi ve muafiyetin yapılması devletten bekledikleri en önemli unsurlardır. Ayrıca % 89,3'ünün düşük faiz ve uzun vadeli kredi verilmesi, % 87,4'ü daha fazla teşvik verilmesi ve % 77,7'sinin ise bürokratik engellerin azaltılması açısından devletin destek vermesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 3.16 : Kadın Girişimcilerin Pandemi Sürecindeki Girişimcilik Faaliyetlerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kesinlikle			Kesinlikle	
		evet	Evet	Kısmen	Hayır	hayır
Etkilenmedim	f	6	14	20	24	39
	%	5,8	13,6	19,4	23,3	37,9
Bu durumu avantaja çevirdim	f	6	6	20	42	29
	%	5,8	5,8	19,4	40,8	28,2
Farklı sektörlere yöneldim	f	5	6	9	48	35
	%	4,9	5,8	8,7	46,6	34,0
İş yerimi kapatmak zorunda kaldım	f	3	9	11	48	32
	%	2,9	8,7	10,7	46,6	31,1
Müşteri kaybı yaşadım	f	19	26	36	17	5
	%	18,4	25,2	35,0	16,5	4,9
Gelir kaybı yaşadım	f	27	33	28	12	3
	%	26,2	32,0	27,2	11,7	2,9

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 69'u bu süreci avantaja çeviremediklerini ve % 61,2'si de bu süreçten olumsuz etkilendiklerini belirtmiştir. Ayrıca kadın girişimcilerin % 58,2'sinin gelir kaybı yaşadığı ve % 43,6'sının da müşteri kaybı yaşadığı görülmektedir. Ancak bu olumsuzluklara rağmen % 77,7'si iş yerini kapatmadığını ve % 80,6'sı da farklı sektörlere yönelmediğini ifade etmiştir.

3.3.8. Hipotezlere İlişkin Testler

Çalışma konusunda hazırlanan hipotezler SPSS 22 programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde Anova testi kullanılmıştır. Anova testi, ikiden fazla gruplarda anlamlı farklılığın belirlenmesinde kullanılan bir yöntemdir.

Varyans analizlerinde grup varyanslarının homojenliğini test etmede Levene testi uygulanmıştır. Varyans analizi sonucunda istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunması sonucunda bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için Post-Hoc testleri kullanılmıştır. Varyansların eşit olduğu durumda Scheffe, varyansların eşit olmadığı durumlarda ise Games-Howell testi kullanılmıştır.

Bu doğrultuda ilk önce kadın girişimcilerin iş kurarken yaşadığı finansal destek bulamama sorununun yaş değişkenine göre farklı olup olmadığı Anova testi ile analiz edilerek sonuçlar tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3.17 : Yaş Değişkeni İle Finansal Destek Bulamama Sorunu Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama	F	Anlamlılık
Finansal destek bulamama	Gruplar					
	Arası	16,387	4	4,097	3,966	0,005
	Gruplar İçinde	101,244	98	1,033		
	Toplam	117,631	102			

H₀ : Kadın girişimcilerin yaşı ile iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık yoktur.

H₁ : Kadın girişimcilerin yaşı ile iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, yaş değişkeni ile kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık değeri $p = 0,005 < 0,05$ olmasından dolayı H₀ hipotezi red edilir.

Yaş değişkeninden anlamlı olarak etkilendiği görülen finansal destek bulamama sorunu için Varyansların Homojenliği Testi (Homogeneity of Variance Test) gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.18).

Tablo 3.18 : Yaş Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi

	Levene Testi	sd1	sd2	p
Finansal destek bulamama	2,274	4	98	0,067

Tablo 3.18’de yer alan Varyansların Homojenliği Testi sonucuna göre p değeri 0,05’ten büyük olan finansal destek bulamama sorunu için gruplar arası varyansların

homojen olduğu görülmektedir. Bu nedenle finansal destek bulamama sorunu için varyans eşitliğinin varsayıldığı Scheffe testi kullanılmıştır. Test sonucunda sadece istatistiki olarak anlamlı olan değerler dikkate alınmıştır.

Tablo 3.19 : Yaş Değişkeni İçin Scheffe Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler (Yaşlar)		Ortalama Fark	p
Finansal destek bulamama	20-29	50 ve üzeri	1,250	0,041
	30-39	50 ve üzeri	1,281	0,011

Tablo 3.19’da ifade edildiği üzere, kadın girişimcilerin yaşı ile iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasındaki anlamlı farkı tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda; 20-29 ile 50 ve üzeri ve 30-39 ile 50 ve üzeri yaş aralığında olan kadın girişimciler arasında % 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu kritere verilen cevaplarda 20-29 yaş aralığında yer alan kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 3,75, 30-39 yaş aralığında yer alan kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 3,78 ve 50 ve üzeri yaş aralığında yer alan kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 2,50’dir. Finansal destek bulamama sorunundan 20-29 yaş aralığındaki kadın girişimciler ve 30-39 yaş aralığında yer alan kadın girişimciler, 50 ve üzeri yaş aralığında yer alan kadın girişimcilerden daha fazla etkilenmişlerdir. Kadın girişimciler genellikle kişisel-ailevi tasarruflarını kullanarak işletmelerini kurmuşlardır. 20-29 ve 30-39 yaş aralığında yer alan kadın girişimcilerin finansal sorunlardan daha fazla etkilenmesinde kişisel-ailevi tasarruflarının yetersiz olması, kredi alırken teminat gösterecek varlıklarının olmaması, finansal planlama ve muhasebe konularında yeterli tecrübelerinin bulunmaması ve sermaye edinebilmek için sınırlı sosyal çevrenin bulunması gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 3.20 : İşletmelerdeki Çalışan Sayısı İle Gelirin Bölgede Tutulması Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama	F	Anlamlılık
Gelirin bölgede tutulması	Gruplar	5,034	3	1,678	2,82	0,043
	Arası				5	
	Gruplar İçinde	58,811	99	0,594		
	Toplam	63,845	102			

H₀: Kadın girişimcilerin işletmelerindeki çalışan sayısı ile bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkılardan gelirin bölgede tutulması arasında anlamlı farklılık yoktur.

H₂: Kadın girişimcilerin işletmelerindeki çalışan sayısı ile bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkılardan gelirin bölgede tutulması arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, işletmelerdeki çalışan sayısı değişkeni ile gelirin bölgede tutulması arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık değerinin $p = 0,043 < 0,05$ olmasından dolayı H_0 hipotezi red edilir.

Kadın girişimcilerin işletmelerindeki çalışan sayısı değişkeninden anlamlı olarak etkilendiği görülen gelirin bölgede tutulması faktörü için Varyansların Homojenliği Testi (Homogeneity of Variance Test) gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.21).

Tablo 3.21 : İşletmelerdeki Çalışan Sayısı Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi

	Levene Testi	sd1	sd2	p
Gelirin bölgede tutulması	0,827	3	99	0,482

Tablo 3.21’de yer alan Varyansların Homojenliği Testi sonucuna göre p değeri 0,05’ten büyük gelirin bölgede tutulması değişkeni için gruplar arası varyansların homojen olduğu anlaşılmaktadır.

Gelirin bölgede tutulması kriterine verilen önemdeki anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Post-Hoc testleri sonucunda gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 3.22 : Eğitim Düzeyi İle Kurumsallaşma Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama	F	Anlamlılık
	Gruplar Arası	2,736	4	0,684	2,950	0,024
Kurumsallaşma	Gruplar İçinde	22,720	98	0,232		
	Toplam	25,456	102			

H₀: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile işletmelerine ait geleceğe yönelik planlarından kurumsallaşma arasında anlamlı farklılık yoktur.

H₃: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile işletmelerine ait geleceğe yönelik planlarından kurumsallaşma arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile işletmelerine ait geleceğe yönelik planlarından kurumsallaşma arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık değerinin $0,024 < 0,05$ olması nedeniyle H₀ hipotezi red edilir.

Kadın girişimcilerin eğitim düzeyinden anlamlı olarak etkilendiği kurumsallaşma faktörü için Varyansların Homojenliği Testi (Homogeneity of Variance Test) gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.23).

Tablo 3.23 : Eğitim Değişkeni-Varyansların Homojenliği Testi

	Levene Testi	sd1	sd2	p
Kurumsallaşma	16,666	4	98	0,000

Tablo 3.23'te yer alan Varyansların Homojenliği Testi sonucuna göre p değeri 0,05'ten küçük olan kurumsallaşma faktörü için gruplar arası varyansların eşit olmadığı görülmektedir. Bu nedenle Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda sadece istatistiki olarak anlamlı olan değerler dikkate alınmıştır.

Tablo 3.24 : Eğitim Değişkeni İçin Games-Howell Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler (Eğitim Düzeyi)		Ortalama Fark	P
Kurumsallaşma	İlköğretim	Önlisans	0,520	0,025

Tablo 3.24’te ifade edildiği üzere, kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile işletmelerine ait geleceğe yönelik planlarından kurumsallaşma arasındaki anlamlı farkı tespit etmek amacıyla yapılan Games-Howell testi sonucunda ilköğretim ile önlisans eğitim düzeyleri arasında % 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu kritere verilen cevaplarda ilköğretim mezunu olan kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 1,89, önlisans mezunu kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 1,37’dir. İlköğretim mezunu kadın girişimcilerin önlisans mezunu kadın girişimcilerden daha fazla kurumsallaşma sürecine önem verdiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak ilköğretim mezunu kadın girişimcilerin işletmelerinin aile şirketi olduğu ve işletmelerinin verimliliğini, kârlılığını artırmak ve küresel rekabetin yoğunlaştığı günümüzde işletmelerinin devamlılığını sağlamak amacıyla kurumsallaşmayı amaçlaması olarak söylenebilir.

Tablo 3.25 : Faaliyette Bulunulan Sektör İle Kalifiye Eleman Bulamama Sorunu Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama	F	Anlamlılık
Kalifiye eleman bulamama	Gruplar					
	Arası	4,136	4	1,034	1,002	0,411
	Gruplar İçinde	101,165	98	1,032		
	Toplam	105,301	102			

H₀: Kadın girişimcilerin faaliyette bulunduğu sektör ile iş sırasında yaşadığı kalifiye eleman bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık yoktur.

H4: Kadın girişimcilerin faaliyette bulunduğu sektör ile iş sırasında yaşadığı kalifiye eleman bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, kadın girişimcilerin faaliyette bulunduğu sektör ile iş sırasında karşılaştığı kalifiye eleman bulamama sorunu arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Anlamlılık değeri $0,411 > 0,05$ olması nedeniyle H_0 hipotezi kabul edilir.

Tablo 3.26 : Medeni Durum Değişkeni İle Kendi İşinde Çalışma İsteği Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama	F	Anlamlılık
Kendi işinde çalışma isteği	Gruplar	13,034	2	6,6517	9,797	0,000
	Arası					
	Gruplar İçinde	66,519	100	0,665		
	Toplam	79,553	102			

H₀ : Kadın girişimcilerin medeni durumu ile girişimci olma nedenlerinden kendi işinde çalışma isteği arasında anlamlı farklılık yoktur.

H₅ : Kadın girişimcilerin medeni durumu ile girişimci olma nedenlerinden kendi işinde çalışma isteği arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, kadın girişimcilerin medeni durumu ile girişimci olma nedenlerinden kendi işinde çalışma isteği arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $0,000 < 0,05$ olması nedeniyle H_0 hipotezi red edilir.

Kadın girişimcilerin medeni durumundan anlamlı olarak etkilendiği kendi işinde çalışma isteği için Varyansların Homojenliği Testi (Homogeneity of Variance Test) gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.27).

Tablo 3.27 : Medeni Durum Değişkeni- Varyansların Homojenliği Testi

	Levene Testi	sd1	sd2	p
Kendi işinde çalışma isteği	2,538	2	100	0,084

Tablo 3.27’de yer alan Varyansların Homojenliği Testi sonucuna göre p değeri 0,05’ten büyük olan kendi işinde çalışma isteği için gruplar arası varyansların homojen olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Scheffe testi uygulanmıştır. Test sonucunda sadece istatistiki olarak anlamlı olan değerler dikkate alınmıştır.

Tablo 3.28 : Medeni Durum Değişkeni İçin Scheffe Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler (Medeni durumlar)		Ortalama Fark	p
Kendi işinde çalışma isteği	Evli	Boşanmış	1,392	0,000

Tablo 3.28’de ifade edilen Scheffe testi sonucuna göre evli ve boşanmış kadın girişimciler arasında % 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu kritere verilen cevaplarda evli olan kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 4,54 ve boşanmış kadın girişimcilerin cevaplarının ortalama değeri 3,14’dür. Evli kadın girişimcilerin boşanmış kadın girişimcilerden daha fazla kendi işinde çalışma isteğine önem verdiği görülmektedir. Bunun nedeni evli kadın girişimcilerin eşlerinin başkasının yanında ücretli bir işte çalışmasına izin vermemesi, ev kadınlığı rolünden sıkılarak sosyal statü elde etmek istemesi ve iş hayatı ile aile hayatı dengesini kurmada zorluk yaşaması olabilir.

Tablo 3.29 : Çocuk Sayısı İle Düşük Faizli ve Uzun Vadeli Kredilerin Verilmesi Arasındaki Varyans Analizi

ANOVA		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareli Ortalama a	F	Anlamlılık
Düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi	Gruplar	5,416	4	1,354	2,652	0,038
	Arası					
	Gruplar	50,040	98	0,511		
	İçinde					
	Toplam	55,456	102			

H₀: Kadın girişimcilerin çocuk sayısı ile devletin vermesi düşünülen desteklerden düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi arasında anlamlı farklılık yoktur.

H₆:Kadın girişimcilerin çocuk sayısı ile devletin vermesi düşünülen desteklerden düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi arasında anlamlı farklılık vardır.

Anova testi sonucuna göre, kadın girişimcilerin çocuk sayısı ile devletin vermesi düşünülen desteklerinden düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $0,038 < 0,05$ olması nedeniyle H_0 hipotezi red edilir.

Kadın girişimcilerin çocuk sayısından anlamlı olarak etkilen düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi faktörü için Varyansların Homojenliği Testi (Homogeneity of Variance Test) gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.30).

Tablo 3.30 : Çocuk Sayısı Değişkeni Varyansların Homojenliği Testi

	Levene Testi	sd1	sd2	p
Düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi	1,320	4	98	0,268

Tablo 3.30’da yer alan Varyansların Homojenliği Testi sonucuna göre p değeri 0,05’ten büyük olan düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi faktörü için gruplar arası varyansların homojen olduğu anlaşılmaktadır.

Düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi kriterine verilen önemdeki anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Post-Hoc testleri sonucunda gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde bölgelerin sosyal ve ekonomik özelliklerine bakıldığında bölgeler arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların nedeni olarak doğal kaynakların varlığı, yatırım ve sermayenin belli bölgelerde yoğunlaşması, demografik yapı, bölge halkının kültürel yapısı ve ekonomik etkenlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bölgeler arasında yaşanan farklılık uygulanan politikalarında farklılık göstermesine yol açmıştır. Her bölgede o bölgenin özelliklerine bakılarak kalkınma projeleri geliştirilmiştir. Hükümetler bölgeler arası farklılığı gidermek için çeşitli alt ve üst yapı yatırımları, mali teşvikler gibi birçok destekler sağlayarak özel sektör yatırımcıları bölgeye çekmeyi amaçlamaktadır. Ancak her dönemde çeşitli nedenlerle kalkınma politikaları sektöre uğrayarak istenilen amaçlar gerçekleştirilememiştir.

Bölgesel kalkınma açısından kadın istihdamı ve girişimciliği önem teşkil etmektedir. Çünkü girişimci kadın bulunduğu bölgenin nüfusunu, coğrafyasını, ekonomik yapısını ve eğitim seviyesini yakından tanımaktadır. Kadın girişimcilerin yaşadıkları bölge hakkındaki bilgisi o bölgenin gelişmesi açısından önemlidir. Bölgede bir itici güç olan girişimci kadınlar, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesinde aktif rol oynamaktadırlar.

Türkiye’de bölgesel kalkınma açısından farklı şehirler ele alınarak kadın girişimciliği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu konu ile ilgili Çorum ili için herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın Çorum ili kadın girişimciliğine ışık tutması ve literatüre kadın girişimciliğin sorunları, özellikleri ve bölge kalkınmasına olan etkisini içeren bir çalışma olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çorum ilinde faaliyet gösteren 103 kadın girişimci seçilerek nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi uygulanmıştır. Ankete katılan kişilerin sorulara tam ve doğru yanıt verdikleri, anketin veri girişi ve analizin yapıldığı SPSS 22 programının güvenilir olduğu varsayılmıştır. Çalışmada yapılan analizlerde öncelikle ölçeğin güvenilirliği saptanmış, yüzde ve frekans dağılımları belirlenmiştir. Daha sonra araştırmadaki değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde bahsedilen bölgesel kalkınma, ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de bölgesel gelişmişlik farklarının en aza indirgenmesi ve bölgesel/yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla devlet ve özel sektörün katkılarıyla çeşitli politikalar hazırlanmıştır. Bölgeler arası eşitsizliği

gidermenin temel unsuru olarak görülen istihdam sorununun aşılabilmesi için yeni girişimcilerin aktif iş hayatına kazandırılması gerekmektedir.

İkinci bölümde girişimcilik, kadın girişimciliği ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlara vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmadaki önemi açık bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise anket analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Çorum ilinde faaliyette bulunan kadın girişimcilerin hizmet sektöründe yoğunlaştığı, büyük çoğunluğunun evli ve eğitim seviyelerinin iyi olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Çorum'daki kadın girişimcilerin medeni durumları ve çocuk sahibi olma durumlarının girişimcilik faaliyetlerine engel teşkil etmediği görülmektedir. Kadınlar kendi işinde çalışma isteği, ekonomik bağımsızlık elde etme, bilgi ve becerilerini kazanca dönüştürme isteği doğrultusunda girişimci olmaya yönelmişlerdir. Erdemir (2018) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kadınların yeni fikirler üretme, risk üstlenebilme, çalışkan ve kararlı yapı sergileme gibi özelliklere sahip olması kadın girişimcileri iş hayatında başarılı kılmıştır. Buna karşılık finansal destek bulamama, bürokratik işlemler, aile içi sorumluluklar ve kalifiye eleman bulamama gibi birçok sorun kadın girişimcilerin faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu faktörler Erdun (2011), Karabat ve Sönmez'in (2012) yaptıkları çalışmalarda da kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyen önemli engeller olarak tespit edilmiştir.

Çorum ilinde bölgesel kalkınma açısından kadın girişimcilerin önemi açık bir şekilde görülmektedir. Kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu Çorum ilinde faaliyette bulunmanın dezavantaj oluşturmadığını düşünmüş ve üretime katkı sağlama, yeni endüstrilerin doğmasını sağlama, istihdam yaratma gibi amaçlar güderek bunu reel ekonomiye yansıtmışlardır. Pirinççi (2020) tarafından yapılan çalışmada da kadın girişimcilerin bölge ekonomisine olan katkıları açısından benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca kadın girişimciler göçü önleme, gelirin bölgede tutulması, bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırması ve bölgeyi cazibe merkezi haline getirmesi açısından önem arz etmektedirler.

Kadın girişimcilerin dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinden olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu dönemi avantaja çeviremeyen girişimci kadınlar, gelir kaybı başta olmak üzere çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu olumsuz

durumlara rağmen iş yerlerini kapatmayan kadın girişimciler farklı sektörlere de yönelmemişlerdir.

Çalışmada gerçekleştirilen karşılaştırmalı analizlerde; kadın girişimcilerin yaşı ile iş kurarken karşılaştığı finansal destek bulamama sorunu arasında anlamlı ilişki olduğu, kadın girişimcilerin yarattığı istihdam ile gelirin bölgede tutulmasını sağladığı, eğitim düzeyi düşük olan girişimci kadınların işletmelerinin devamlılığını sağlamak için kurumsallaşmayı amaçladığı, evli olan kadın girişimcilerin kendi işinde çalışma isteği doğrultusunda girişimci olmaya yöneldikleri ve çocuk sahibi olan girişimci kadınların düşük faizli ve uzun vadeli kredilere daha fazla ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca girişimci kadınların faaliyette bulunduğu sektör ile kalifiye eleman bulamama sorunu arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çalışmadan yola çıkılarak elde edilen öneriler ise şunlardır:

- Çorum'da yapılan anket çalışması sonucuna göre kadın girişimciler işletmelerini kurarken en çok sorunu finansal destek bulamamada yaşamıştır. Bu nedenle kadınlar için alternatif finansman araçları geliştirilmeli ve vergisel muafiyetlerin artırılması gerekmektedir.

- Çorum'da faaliyette bulunan kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun orta yaşta olduğu görülmektedir. Bu nedenle gençler arasında girişimcilik faaliyetlerini yaygınlaştırmak için gençlerin girişimci kişiliklerini ortaya çıkaracak ve özendirecek eğitim sistemi oluşturulmalıdır.

- Toplumun kadın girişimciliğine olan tutumu bölgesel gelişmişliğe göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle uygulanacak politikaların ve programların bölgenin özellikleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

- Kadın girişimcilerin aile içi sorumlulukları konusunda kreş, okul sonrası hizmetler, temizlik vb. hayatı kolaylaştırıcı sosyal imkânlar sağlanmalıdır.

- Kadınların geleneksel girişimci türünden sıyrılıp katma değeri yüksek sektörlere yönlendirilmesi için teşvik edici politikalar oluşturulmalıdır.

- Kadın girişimcilerin önemli bir sorunu da devletin sağlamış olduğu teşvikler konusundaki bilgi ve isteksizliğidir. Krediler konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalı ve teşviklerde bürokrasi engeli azaltılmalıdır.

- Kadın girişimcilerin örgütlenebilmeleri için uygun ortam oluşturulmalıdır. Böylece kadın girişimciler birbirleri ile başarılarını, bilgi ve tecrübelerini paylaşarak kadın girişimciliğine yönelik farkındalık oluşturacaklardır.

- Sektörde kalıcı olma ve kaliteyi iyileştirmeyi ilke edinen kadın girişimciler için kalkınma ajansları, bölgedeki uygun yatırım ortamlarını ortaya koyan raporlar hazırlamalıdır.

- Kadınlara girişimcilik için gerekli danışmanlık hizmeti ve proje desteği verilmelidir.

- İstihdam yaratmada önem teşkil eden kadın girişimcilerin iş sırasında karşılaştığı sorunların başında kalifiye eleman bulamama sorunu gelmektedir. Bu sorunun çözümü için İŞKUR ve Hitit Üniversitesinin yardımlarıyla mesleki eğitim programları, kurslar ve seminerler düzenlemelidir.

- Meslek odalarına kayıtlı birçok kadın girişimci varken aktif iş hayatında olmadıkları görülmüştür. Bunun nedeni kadın girişimci adına açılan işletmelerin eşleri, kardeşleri ve başka erkek girişimci tarafından yönetiliyor olmasıdır. Bunun önüne geçebilmek için denetimlerin artırılması gerekmektedir.

- Girişimci aileler kız çocuklarının erken yaşta girişimcilik deneyimi kazandırmak için cesaretlendirmeli ve eylemlerini desteklemelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2006). *Bölgesel Kalkınma Potansiyelinin Harekete Geçirilmesinde İnsan Kaynağının Rolü ve Balıkesir İli Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ağca, V., & Kurt, M. (2007). İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , (29), 83-112.
- Akça, Ç. (2018). Hitit Üniversitesinin Çorum İline Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Katkısının Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerinden Değerlendirme. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 164-180.
- Akpınar, R. (2010). Türkiye'de Kalkınma Ajanslarınca Hazırlanan Bölge Planlarına Dair Bir Kritik: İzka'nın İzmir Bölge Planı(2010-2013) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(4), 7-18.
- Aksel, E. (2014). *Bölgesel Kalkınmada Kamunun Rolü: Türkiye Üzerine Ampirik Analiz*, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktakas, B.G. (2006). *Bölgesel/Yerel Kalkınma, Bölgesel Gelişme İçin bir Model*, (Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyol, C. (2017). Girişimci Kadınların Bölge Kalkınmasına Katkıları; Artvin Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Kadın Özel Sayısı), 443-464.
- Alp, G.T. (2018). *Kadın Girişimciliği ve Sosyal Sermaye: Antalya'da Faaliyet Gösteren Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Andiç, İ. İ., & Çakır, H. (2020). Girişimci Kadınlar: Yozgat Örneği. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2020(2), 159-180.
- Aquino, M. M. (2016). The Role of New Media on Women Entrepreneurship. *A Research Journal* , 1-32.
- Arıkan, C. (2016). Kadın Girişimcilikte Başarı ve Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bursa Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 138-156.
- Arslan, E. (2010). *Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Arslan, İ. K., & Toksoy, M. D. (2017). Türkiye'de Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*,1(1), 123-148.
- Arslan, K. (2005). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Kalkınma Ajansları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,4(23), 275-294.
- Aylan, F. K., Gök, H. S., & Salvarcı, S. (2019). Kırsal Yoksulluğun Gerilemesinde Kadın Girişimciliğin Rolü: Lavanta Kokulu Köy. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*,7(2), 1271-1289.
- Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,(18), 101-120.
- Balaban, Ö., & Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2),133-147.
- Başer, H., & Büber, R. (2012). İş Kurma Amacı Olan Adayların Girişimcilik Özelliklerinin Ölçülmesi: Aydın İli'nde Bir Uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 135-143.
- Batı, G. B., & İnel, M. N. (2015). Kadın Girişimcilerin Profili Bağlamında Çatışma Düzeyleri ve Yatırım Tercihleri: Yalova İli Üzerine İnceleme. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(44), 101-119.
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparslan, A. M. (2012). Türkiye'de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 229-247.
- Can, Y., & Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, (Yerel Ekonomiler Özel Sayısı), 251-261.
- Cici, E.N. (2013). *Kadınların Girişimcilik Yolunda Karşılaştıkları Sorunların Öz Girişimcilik Yetenekleri Üzerindeki Etkisi: Konya İlinde Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, Ö. (2019). *Kadın Girişimciliği- Malatya Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeken, H. (2008). Turizm Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2), 293-306.
- Çetin, M., & Kara, M. (2008). Bir Kalkınma Aracı Olarak "Organize Sanayi Bölgeleri" Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 49-68.

- Çiçek, A. (2019). *Anadolu'da Kadın Girişimciliği Profili: İş Kurma Süreçleri ve Sonrasında Yaşanan Sorunlar: Sivas İli Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, A. (2016). Çorum'un Nüfus Coğrafyası Özellikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 410-438.
- Çokgezen, M. (2012). *Türkiye'de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Çorum Belediyesi. *Haberler*. Aralık 16, 2020 tarihinde <https://corum.bel.tr/guclu-kadin-guclu-genclik-projesinde-imzalar-atildi/> adresinden alındı.
- Çorum Belediyesi. (2020). *Çorum Nüfusu*. Aralık 7, 2020 tarihinde <https://corum.bel.tr/corum/corum-nufusu/> adresinden alındı.
- Çorum Hakimiyet. (2020). Çorum'da Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Oranı %4.4 (8 Eylül).
- Çorum Valiliği. (2019). *2018-2023 Çorum İl Strateji Planı*. Ocak 2, 2021 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/corum/genelbilgiler> adresinden alındı.
- Çoşkun, A. (2003). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türkiye Ekonomisi. *Atatürkçü Düşünce Dergisi*, (4), 72-77.
- Demir, Ö., & Sezgin, E. E. (2020). Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Elazığ, Türkiye'den Yerel Bir Bulgu. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 236-254.
- Demirdağ, İ. (2015). *Entrepreneurship and Regional Economic Development: Evidence On Turkish Regions*, (Master Thesis), Ankara: Middle East Technical University.
- Demircioğlu, Z. (2016). Girişimcilik Kadınlar İçin Bir Sosyal Hareketlilik Aracı Olabilir mi? Eskişehir'de Kendi İşini Kuran Kadınlar Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, (54), 143-166.
- Dinler, Z. (2012). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- DİSK/GENEL-İŞ (2019). *Türkiye'de Kadın Emegi Raporu*. Aralık 9, 2020 tarihinde https://www.genel-is.org.tr/turkiyede-kadin-emegi-raporu,2,19288#.YB_ZEnQzavE adresinden alındı.
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Erdemir, T. (2018). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Kadın Girişimciliğini Etkileyen Engeller ve Fırsatlar Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, B. Z., & Sayın, H. C. (2018). Ekonomik Kalkınma ve Büyüme İçin Bir Fırsat Olarak Kadın Girişimciler. *Gsi Journals Serie B: Advancements In Business And Economics*, 1(1), 15-29.
- Erol, Y., & Çiçek, A. (2020). Kadın Girişimcilerin İş Kurma Süreçlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Demografik Faktörlerle İlişkisi: Orta Anadolu Örneği. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries* , 4(1), 72-94.
- Ertaş, N. (2013). *Bölgesel Kalkınma Politikası Aracı Olarak Kalkınma Ajansları: Türkiye’de Bölgesel Potansiyelin Değerlendirilmesi Açısından ‘‘Mevlana Kalkınma Ajansı’’ Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, B., & Tuncer, A. (2013). Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Bölgesel Kalkınma Politikaları: Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye Uygulaması. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 165-189.
- Fischer, M. M. & Nijkamp, P. (2009). Entrepreneurship and Regional Development. *An International Journal*, 33(3-4), s. 182 - 98.
- Göküş, M., Özdemiray, S. M., & Göksel, Z. S. (2013). Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğin Önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (29), 87-97.
- Güler, B. K. (2010). *Sosyal Girişimcilik* . İstanbul: Efil Yayınevi.
- Gülmez, M., & Yalman, İ. N. (2010). Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri: Sivas İli Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 235-257.
- Gültekin, N., & Sönmez, M. (2017). Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa Örneği. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 87-102.
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürol, M. A. (2006). *Küresel Arena’da Girişimci ve Girişimcilik*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Habitat Derneği. (2020). *Kız Kardeşim Projesi*. Aralık 10, 2020 tarihinde <https://habitatdernegi.org/girisimcilik/kiz-kardesim/> adresinden alındı.

- İŞKUR. (2019). *Çorum İşgücü Piyasası Araştırma Raporu*. Aralık 7, 2020 tarihinde <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/raporlar/> adresinden alındı.
- İŞKUR.(2020).*Kurumsal Bilgi*. Aralık 10, 2020 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/> adresinden alındı.
- İplik, E. (2012). *Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği*, (Doktora Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İSMMMO. *Mevzuat*. Eylül 20,2020 tarihinde İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası <https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/Kalkinmada-Oncelikli-Yoreler-Ve-Tesvikli-İller-Listesi--5465> adresinden alındı.
- İldırar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- ILO. (2019). *Cinsiyete Dayalı Ücret Açığını Anlamak*. Aralık 4, 2020 tarihinde https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_707579/lang--tr/index.htm adresinden alındı.
- İŞKUR. *Kurumsal*. Aralık 7, 2020 tarihinde <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/> adresinden alındı.
- İŞKUR. *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Aralık 7, 2020 tarihinde <https://media.iskur.gov.tr/37553/2019-yili-faaliyet-raporu.pdf> adresinden alındı.
- İŞKUR. (2019). *Çorum İşgücü Piyasası Araştırma Raporu*. Aralık 10, 2020 tarihinde <https://media.iskur.gov.tr/34999/corum.pdf> adresinden alındı.
- Kadiroğlu, A., & Türko, E. S. (2018). Bölgesel Kalkınma Ajansı Mali Destek Programlarından Faydalanan İşletmelerde Proje Süreci: Kudaka Örneği. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 49-70.
- KAGİDER. *Hakkında*. Kasım 19, 2020 tarihinde Türkiye Kadın Girişimciler Derneği: <https://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkında> adresinden alındı.
- KAGİDER.*Türkiye Kadın Girişimcilik Endeksi-2019 Araştırma Raporu*. Kasım 25, 2020 tarihinde KAGİDER: https://kagider.org/docs/default-source/kagider-raporlar/kagider-t%C3%BCrk-tuborg-kad%C4%B1n_girisimcilik_endeksi_2019.pdf?sfvrsn=6 adresinden alındı.
- Kâhya, C., & İmamoğlu, İ. K. (2013). Sosyo-Demografik Özellikler ve Girişimcilik İlişisinin Yerel Kalkınma Bağlamında Değerlendirilmesi (Bayburt İli Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, (38), 1-14.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018).*Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Raporu*. Aralık 8, 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/KadınınKalkınmadakiRoluOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf> adresinden alındı.

- Kalkınma Bakanlığı. (2011). *Kalkınma Ajansları 2010 Yılı Faaliyet Raporu*. Aralık 8, 2020 tarihinde https://www.memurlar.net/common/news/documents/207460/kalkinma_ajanslari_2010_yili_genel_faaliyet_raporu-11102011.pdf adresinden alındı.
- Kalkınma Bakanlığı. *Kalkınma Ajansları 2016 Yılı Genel Faaliyet Raporu*. Aralık 9, 2020 tarihinde https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Kalk%C4%B1nma_Ajanslari_2016_Yili_Genel_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden alındı.
- KAMER. *Hakkımızda*. Aralık 1, 2020 tarihinde https://www.kamer.org.tr/icerik_detay.php?id=270 adresinden alındı.
- Kanca, O. C. (2012). 1950-1960 Arası Türkiye'de Uygulanan Sosyo-ekonomik Politikalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 47-63.
- Kargı, N. (2015). Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler ve AB Perspektifi Altında Türkiye'nin Bölgesel Politika Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 1(3), 20-40.
- KEDV. *Hakkında*. Kasım 11, 2020 tarihinde Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı: <https://www.kedv.org.tr/kedv-hakkında> adresinden alındı
- Kepenek, Y., & Yentürk, N. (2000). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Keskin, S. (2014). Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 72-94.
- Koçdemir, S. (2018). *Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: TKDK İl Örnekleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOSGEB. *Haber*. Aralık 5, 2020 tarihinde <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7334/kosgebden-girisimci-kadinlara-5-yilda-1-milyar-liralik-destek> adresinden alındı.
- KOSGEB. (2019). *Türkiye'de Girişimcilik ve Uluslararası Karşılaştırma 2018*. Ekim 20, 2020 tarihinde https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Giri%C5%9Fimcilik/GEM_Ku%CC%88resel_Giris%CC%A7imcilik_Monito%CC%88ru%CC%88-2019_Tu%CC%88rkiye_Raporu.pdf adresinden alındı.
- Kördeve, M. K. (2017). Kadın Çalışanların Önündeki Engel: Cam Tavan Sendromu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 123-142.
- Kutanis, R. Ö. (2006). *Girişimci Kadınlar*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Küçükaltan, D. (2009). Genel Bir Yaklaşımla Girişimcilik . *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 4(1), 21-28.

- Mekonnen, M. (2017). *Economic and Social Status Of Members Of Women Entrepreneurship Project: The Case Of Care-Ethiopia*, (Master Thesis), Ethiopia: Mar'y University.
- Melissa, E., Hamidati, A., Saraswati, M.S. ve Flor, A.G. (2015). *The Internet and Indonesian Women Entrepreneurs: Examining The Impact Of Social Media On Women Empowerment*. Article. DOI:10.1007/978-981-287-381-1-11.
- Mesci, Z., Mesci, M., Karagöz, A., & Özgenç, C. (2018). Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmada Rolü: Akçakoca İlçesi Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(39), 387-412.
- Naktiyok, A , Bayrak Kök, S . (2006). Çevresel Faktörlerin İç Girişimcilik Üzerine Etkileri . *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 77-96 .
- Nurdoğan, A. K., & Doğan, Z. (2019). Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketliliği Bağlamında Çorum İli Görünümü. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(1), 125-143.
- Okşak, Y. (2017). *Devlet Destek ve Teşviklerinin Sektörel Etkinliğe Etkisi, Planlı Kalkınma Döneminde Türkiye'de Teşvik Uygulamaları*, (Doktora Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Onay, M., & Çavuşoğlu, S. (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 47-67.
- Ödemiş, G. (2018). *Kadın Girişimcilerin İş-Yaşam Dengesi Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öğüt, A. (2006). Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin ve Yöneticiliğinin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 56-78.
- Özçelik, Ö., & Tuncer, G. (2007). Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 253-266.
- Özdemir, A. A. (2010). Potansiyel Girişimci Olan Kadınların Motivasyon Faktörleri ve Eskişehir'de Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10(1), 117-139.
- Özer, Y.E. (2009). *Bölgesel Kalkınmada Ajansların Yapılanması ve İşlevselliği: İzmir ve Çukurova Örnekleri*, (Doktora Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgür, A. E. (2019). *Bölgesel Kalkınmaya Giriş: Teoriler, Yaklaşımlar ve Kalkınma Ajansı Deneyimleri*. İstanbul: Humanist Kitap Yayıncılık.

- Öztürk, M.D. (2016). *Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü.
- Özyılmaz, A.M. (2016). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paksoy, S., & Aydoğdu, M. H. (2010). Bölgesel Kalkınmada Girişimciliğin Geliştirilmesi: Gap-Gidem Örnekleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 113-134.
- Pehlivan, P. (2013). Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının Yerel Ekonomi Üzerine Etkileri: Zafer Kalkınma Ajansı Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 412-438.
- Perktaş, E. (2014). Bölgesel Kalkınma Özelinde Girişimciliğin Ekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü. *Akademik Sosyal Araştırma Dergisi* , (7), 472-486.
- Saçılık, M. Y. (2019). Türkiye'nin Ekonomik Büyüme-Kalkınma ve Gelişme Aşamalarında Turizm Öncü Bir Sektör Olabilir mi? . *Türk Turizm Araştırmalar Dergisi*, 3(4),1681-1697. Doi: 10.26677/TR1010.2019.265
- SBB. *Kalkınma Planları*. Ekim 12, 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alındı
- SBB.On *Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Aralık 3, 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> adresinden alındı.
- Sayın, E. (2011). Kadın Girişimcilerin Sorunlarının Betimleyici Analizi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 23-32.
- Serinikli, N. (2016). The Importance Of Entrepreneurship In Preventing The Woman Poverty: Woman Cooperatives And Microcredit Applications. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* , 598-609.
- Sevinç, A., & Eren, T. (2016). Bölgesel Kalkınma ve Girişimcilik: Ahiler Kalkınma Ajansı Örneği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(1), 1-22.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye’de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 37-41.
- Sinemillioğlu, O. (2009). Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma ve Türkiye Süreci. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 245-268.

- Soysal, A. (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 71-95.
- Sönmez, M. (2017). *Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SP. 2008 Mali Yılı Performans Programı. Kasım 25, 2020 tarihinde T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/vjzSS+Kadinin_Statusu_Genel_Mudurlugu_2008_PP.pdf adresinden alındı.
- Switten, L. (2012). *Female Entrepreneurs: A State Of The Art*, (Master Thesis), Ghent University Faculty Of Economics And Business Administration.
- Şahin, E. (2006). Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. *Sosyal ve Ekonomik Araştırma Dergisi*, 9(17), 287-309.
- Şahin, M., & Uysal, Ö. (2011). Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Yatırım Teşvikleri Shift-Share Analizi. *Maliye Dergisi*, (160), 111-138.
- Şahin, S. (2001). Türkiye'de Tuğla-Kiremit Sanayinin Genel Görünümü ve Çorum İli Örneği. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 19-41.
- Tahtalı, F.A. (2018). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*, (Doktora Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Takay, B. A., & Tüzün, İ. K. (2015). Kadın Girişimciler Schumpeter'in Girişimcisi Olursa... *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 249-259.
- Taşçı, N.B. (2018). *Bölgesel Kalkınmada Girişimcilik Kültürünün Rolü: Tokat İlinde Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Genel Bilgiler*. Kasım 20, 2020 tarihinde Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58670/genel-bilgiler.html> adresinden alındı.
- Tekin, M. (2009). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*. Ankara: Günay Ofset.
- Telci, R. (2012). *Avrupa Birliği’nde Bölgesel Politika ve Bölgeler Arası Dengesizlik: Belçika Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TGMP. *Hizmetlerimiz*. Kasım 20, 2020 tarihinde Türkiye Grameen Mikrofinans Programı: <http://www.tgmp.net/tr/sayfa/hizmetlerimiz/84/0> adresinden alındı.

- Timuroğlu, M. K., & Çakır, S. (2014). Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi İle İlişkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 119-136.
- TİSK. (2019). Kadın İstihdamı. *İşveren Dergisi*, 57(2), 6-54.
- TKV. *Hakkımızda*. Kasım 11, 2020 tarihinde Türkiye Kalkınma Vakfı: <http://www.tkv-dft.org.tr/pages/8> adresinden alındı.
- Topaloğlu, E. Ö., & Topaloğlu, M. (2017). Türkiye'de Kadın Girişimci Kooperatifleri: Bacıyan-ı Meram Örneği. 3. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 52(Özel Sayı), 203-218. Doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.17.12.814
- TOBB. *Kadın Girişimciler Kurulu Hakkımızda*. Kasım 17, 2020 tarihinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği: <https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php> adresinden alındı.
- TOBB. *Kuruluş*. Kasım 17, 2020 tarihinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği: https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php adresinden alındı.
- Tulan, D., & Türko, E. S. (2018). Kadın Girişimciliği: Erzurum İlinde Bir Uygulama. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 285-306. Doi: 10.29106/fesa.364291
- TÜİK. (2020). *Çorum Nüfusu*. Aralık 27, 2020 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı.
- Türkten, H., & Demiryürek, K. (2015). Türkiye'de Kadın ve Kadın Girişimciliği. *Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, (16), 57-59.
- TÜSİAD. *Çalışma Alanları*. Kasım 20, 2020 tarihinde Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği: <https://tusiad.org/tr/calisma-alanlari#girisimcilik> adresinden alındı.
- Uygun, T., & Günaydın, C. (2019). Kadın Girişimciliğine Genel Bir Bakış ve Türkiye'deki Kadın Girişimcilerin Analizi. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 3(1), 34-64.
- Yalman, İ. N., & Gündoğdu, Ö. (2014). Kadın Girişimciliği ve Bölgesel Kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde Uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 39-70.
- Yavilioğlu, C. (2002). Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(1), 59-77.
- Yurtseven, H. R. (2007). *Girişimcilik: Küçük Bir İşletme Kurmak ve Yönetmek*. Ankara: Detay Yayıncılık.

EKLER

EK-1 ANKET FORMU

ANKET FORMU

Bu anket, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ve Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGİN danışmanlığında yürütülen “Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Etkisi: Çorum İli Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Ankette yer alan sorulara verilecek cevapların tam ve doğru olması araştırma sonuçları için önem arz etmektedir. Araştırmadan sağlanacak bilgiler ve sonuçlar hiçbir şahıs ya da kuruma verilmeyecek ve sadece akademik amaçla kullanılacaktır.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim.

Tuğçe ÇELİK

1.Yaşınız:

- () 19 ve altı
- () 20-29
- () 30-39
- () 40-49
- () 50 ve üzeri

2. Eğitim durumunuz:

- () İlköğretim (ilk-orta)
- () Lise
- () Önlisans
- () Lisans
- () lisansüstü

3.Medeni durumunuz:

- () Bekar
- () Evli

() Boşanmış

4. Çocuk sayınız:

() Çocuğum yok

() 1

() 2

() 3

() 4 ve üzeri

5. İşletmenizdeki çalışan sayısı:

() 1-4 kişi

() 5-9 kişi

() 10-49 kişi

() 50 ve üzeri

6. Faaliyette bulunduğunuz sektör:

() Hizmet

() Üretim-imalat

() Pazarlama ve satış

() Tarım ve hayvancılık

() Diğer

7. Aşağıdaki unsurlara göre girişimcilik faaliyetinde bulunma nedeninizi değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Ekonomik bağımsızlık elde etmek					
Aile bütçesine ek gelir sağlamak					
Kendi mesleğini icra etme isteği					
Ücretli ve mesai gerektiren işe ailemin					

izin vermemesi					
Bilgi ve becerileri kazanca dönüştürmek					
Mevcut işten duyulan memnuniyetsizlik					
Sosyal statü elde etmek					
Toplumsal farkındalık yaratmak					

8. Elde ettiğiniz geliri nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Evimin ihtiyaçları için harcıyorum					
Eşime veriyorum					
Yalnız kendi ihtiyaçlarım için harcıyorum					
Tasarruf ediyorum					

9. İşletme sermayenizin kaynağı nedir?

- () Kişisel-ailevi tasarruflar
() Banka kredisi
() Kendi birikimim
() Akraba- arkadaştan borçlanma
() KOSGEB desteği

10. Aşağıda başarılı bir girişimci olabilmek için bazı kişilik özellikleri verilmiştir. Bu özelliklere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Risk üstlenebilme yeteneği					
Kendine güven ve cesaret					

Hırslı, kararlı ve çalışkan bir yapı					
Bağımsızlığa önem verme					
Başarı odaklı olma					
Yeni fikirlere açık olma					

11. Kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı aşağıdaki sorunları değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Bürokratik işlemler					
Bilgi ve tecrübe yetersizliği					
Örgütlenememe					
Aile engeli					
Toplumun değer yargıları					
Finansal destek bulamama					

12. İşinizdeki faaliyetleriniz sırasında karşılaştığınız zorlukları değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Bürokratik engeller					
Ticari tecrübe eksiklikleri					
Kalifiye eleman sorunu					
Cinsel ve duygusal taciz					
Aile içi sorumluluklar					

13. İşletmeye ilişkin geleceğe yönelik planlarınız nedir?

- () Mevcut durumu devam ettirme
- () Farklı sektörlere girme
- () Yeni pazarlar bulma
- () Kârlılığını artırma

- () Ürün ve hizmet çeşitliliğini artırma
- () Kaliteyi artırma
- () Kurumsallaşma

14. Çorum'daki kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkıları konularına göre değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
İstihdam artışına neden olması					
Üretim seviyesini artırması					
Diğer illere göçü azaltması					
Yeni endüstrilerin doğması					
Gelirin bölgede tutulması					
Vergi gelirlerini yükseltmesi					
Bölgesel gelişmişlik farklarını ortadan kaldırması					
Haksız rekabeti önlemesi					
Bölgeyi cazibe merkezi haline getirmesi					

15. Girişimcilik faaliyetinizi Çorum ilinde yapıyor olmanızın sizin için dezavantajı var mı?

- () Evet
- () Hayır

16. Cevabınız “evet” ise aşağıdaki dezavantajları değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Toplumda yaygın kadın rollerinin yarattığı baskı					
İş çevresinde erkek çalışanların					

çoğunlukta olması					
Pazarın özellikleri					
Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar					
Aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki rekabet					

17. Çorum'daki kadın girişimciliğini artırmada devletin vermesi düşünülen destekleri değerlendiriniz?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Daha fazla teşvik					
Kadınlara yönelik danışmanlık hizmeti					
Bürokratik engellerin azaltılması					
Daha fazla vergi indirimi ve muafiyet yapılması					
Düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin verilmesi					

18. Pandemi süreci girişimcilik faaliyetinizi nasıl etkiledi?

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
Etkilenmedim					
Bu durumu avantaja çevirdim					
Farklı sektörlere yöneldim					
İş yerimi kapatmak zorunda kaldım					
Gelir kaybı yaşadım					
Müşteri kaybı yaşadım					

